

ÅRSRAPPORT 2011

KONGSBERG

Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) er et internasjonalt teknologikonsern som leverer avanserte og pålitelige teknologiske løsninger som bidrar til sikkerhet, trygghet og effektivitet i komplekse operasjoner og under ekstreme forhold. Konsernet har en verdensomspennende, kundefokusert organisasjon med en sterk prestasjonskultur. KONGSBERG samarbeider med globale kunder innenfor forsvars-, maritim-, olje og gass- og romfartsindustrien.

INNHold

2	INTRODUKSJON
3	Hovedtall 2011
4	Visjon, mål og strategi
5	Konsernsjef Walter Qvam
7	ÅRSBERETNING, ÅRSREGNSKAP OG NOTER
9	Årsberetning
18	Årsregnskap og noter – Konsernet
55	Årsregnskap og noter – Kongsberg Gruppen ASA
62	Revisjonsberetning
64	VIRKSOMHETSSTYRING
65	Redegjørelse om foretaksstyring
65	KONGSBERGs Policy
66	Vedtakter
67	Norsk anbefaling
75	FINANSKALENDER OG ADRESSER

ORGANISASJON

KONGSBERG GRUPPEN

Driftsinntekter 15 128 mill. kr
EBITA 2 132 mill. kr
6 681 ansatte i mer enn 25 land

Kongsberg Maritime

- Offshore
- Merchant Marine
- Subsea

Kongsberg Maritime kan vise til god ordreinngang og sterke resultater i 2011. Forretningsområdet har gjennom året styrket sine markedsposisjoner innen flere viktige segmenter. Utvidelse av produktporteføljen og operasjoner nær kundene er viktige deler av Kongsberg Maritimes strategi.

Kongsberg Defence Systems

- Missile Systems
- Naval Systems & Surveillance
- Integrated Defence Systems
- Aerostructures
- Defence Communications

Kongsberg Defence Systems hadde et godt år i 2011 med både økt omsetning og driftsresultat. Forretningsområdet er i gjennomføringsfasen av store prosjekter som luftvern til Finland, NSM til Norge og kystartilleri til Polen. Alle disse prosjektene følger oppsatte planer og har bidratt til den positive utviklingen.

Kongsberg Protech Systems

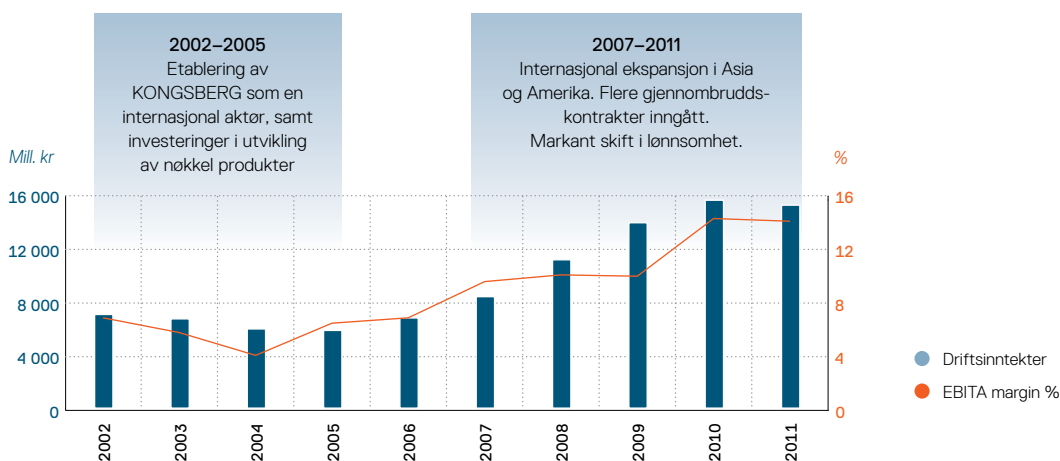
Kongsberg Protech Systems fjernstyrte våpenstyringssystem, Protector, bekreftet sin verdensledende posisjon i markedet ytterligere gjennom 2011. KONGSBERGs design ble valgt videreført av US Army til neste fase av CROWS-programmet. Forretningsområdet vant også en stor rammekontrakt med det norske og svenske forsvaret.

HOVEDTALL 2011

Beløp i mill. kr	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Drift										
Driftsinntekter	15 128	15 497	13 816	11 056	8 306	6 720	5 791	5 901	6 651	6 980
- Driftsinntekter utenfor Norge %	82	84	80	77	71	72	67	69	76	72
- Driftsinntekter sivilt %	47	45	52	62	62	57	59	54	54	58
Driftsresultat før amortisering (EBITA)	2 132	2 216	1 376	1 122	796	464	378	239	383	485
Driftsmargin før amortisering (EBITA) %	14,1	14,3	10,0	10,1	9,6	6,9	6,5	4,1	5,8	6,9
Ordinært resultat før skatt (EBT)	2 008	2 097	1 169	861	685	390	314	180	190	291
Årsresultat	1 430	1 500	828	587	490	252	262	118	125	216
Ordrereserve	17 839	17 759	19 892	16 692	12 646	6 472	5 416	5 425	5 913	5 143
Ordreinngang/driftsinntekter	1,0	0,9	1,4	1,5	1,5	1,0	0,9	0,9	0,9	0,7
Netto rentebærende gjeld	(2 191)	(1 813)	(634)	1 439	(242)	294	282	1 101	1 164	795
Antall ansatte	6 681	5 681	5 423	5 243	4 205	3 650	3 372	3 495	4 176	4 208
Eiernes verdier										
Børsverdi	13 920	15 960	10 590	9 840	10 170	5 250	3 720	2 970	3 180	2 715
Resultat per aksje etter skatt i kr	11,93	12,46	6,83	4,86	4,04	2,08	1,80	0,92	1,06	1,80
P/E i kr	9,72	10,67	12,92	16,87	20,96	21,08	17,24	27,62	25,06	12,55
Egenkapitalandel	5 484	4 881	3 726	1 894	2 758	1 684	1 505	1 626	1 830	1 741
Egenkapital %	35	35	30	15	30	23	23	26	30	31
Utbytte i kr	3,75	3,75	2,00	1,38	1,25	0,63	0,54	0,50	0,33	0,53

NØKKELTALL PER DRIFTSSEGMENT

Beløp i mill. kr	Driftsinntekter			Driftsresultat (EBITA)		
	2011	2010	2009	2011	2010	2009
Kongsberg Maritime	6 693	6 286	6 657	1 078	991	831
Kongsberg Defence Systems	3 895	3 376	2 734	263	245	144
Kongsberg Protech Systems	4 185	5 683	4 123	755	995	442
Øvrig/eliminering	355	152	302	36	(15)	(41)
Konsern	15 128	15 497	13 816	2 132	2 216	1 376

VISJON, MÅL OG STRATEGI

VISJON

“WORLD CLASS – through people, technology and dedication”

MÅL

KONGSBERG skal være et internasjonalt orientert teknologi-konsern med hovedkontor i Norge. Interessentenes verdier skal ivaretas og økes gjennom å utnytte konsernets høye kunnskapsnivå til å utvikle attraktive løsninger for markedet, og gjennom stadige driftsmessige forbedringer. Vi er pålitelige personer. Vi er ansvarlige samfunnsborgere.

- For å øke lønnsomheten skal det kontinuerlig gjennomføres forbedringstiltak.
- Vekst og lønnsomhet skal genereres gjennom organisk vekst, oppkjøp og strukturelle tiltak.
- Konsernet skal være organisert på en måte som utnytter sammenhenger og synergi muligheter.
- Virksomheten skal drives etisk, miljømessig og sosialt ansvarlig, samt ha en tydelig profil og et godt omdømme.

STRATEGI

Viktige tiltak for å nå målene er:

Kultur og verdier

KONGSBERG har en unik og sterk konsernkultur som er bygget opp over mange år. Måten det arbeides på er tydelig preget av et felles verdigrunnlag. KONGSBERGs kultur og verdier er en viktig del av konsernets strategiske fundament.

Marked, internasjonalisering og vekst

Over 80 prosent av konsernets inntekter kommer fra land utenfor Norge. En stadig større del av verdiskapningen skjer også utenfor Norge. Lokalt innhold er et krav fra flere kunder. Strategisk alliansebygging er også en viktig forutsetning for å lykkes i flere av KONGSBERGs produktområder. KONGSBERG arbeider kontinuerlig med å utvikle markedsapparatet, slik at det effektivt bidrar til å tilfredsstille kundenes behov. Nærhet til kunden er viktig for å yte optimal service, både med tanke på responstid og ytelse.

Oppkjøp innen kjerneområdene er en sentral del av vekststrategien. En stadig utvikling av konsernets strategiske markedsposisjon står sentralt i oppkjøpsstrategien.

Kompetanse

Kunnskap og kompetanse er KONGSBERGs viktigste konkurranseparameter. Kompetanseutvikling av alle medarbeidere er avgjørende for en positiv utvikling, og blir prioritert. Det legges vekt på å tilby attraktive og utfordrende arbeidsoppgaver. Program for utvikling av ledere gjennomføres systematisk.

Samfunnsansvar og etikk

KONGSBERG har forretningsetiske retningslinjer, policy for forhold knyttet til det ytre miljø og policy for samfunnsansvar. Dette er grunnleggende elementer i arbeidet for en forretningskultur som bygger opp under en lønnsom, bærekraftig utvikling.

Teknologi

Kostnader til produktutvikling utgjør årlig ca 10 prosent av KONGSBERGs driftsinntekter. Høy aktivitet innen dette området er en forutsetning for lønnsom organisk vekst. Produktutviklingen er både kunde- og egenfinansiert. Det er alltid markedsbehovene som styrer retning, ambisjoner og løsninger innen produktutviklingen. KONGSBERGs markeder er preget av strenge krav til ytelse, kvalitet og driftssikkerhet. Samarbeid med sluttbrukerne er en kritisk suksessfaktor for å utvikle de beste løsningene og for å sikre kundene økt verdiskapning og høy nytteverdi i sine investeringer. KONGSBERGs produkter er i stor grad basert på kompetanseområdene programvareutvikling, kybernetikk, systemintegrasjon og signalbehandling.

Finansiell strategi

Konsernet legger vekt på å ha en soliditet som gir finansiell handlefrihet. Finansiering av vekst skal i første rekke være basert på egen inntjening og frigjøring av kapital. Fremmedfinansiering skal til enhver tid være langsiktig og avstemt med konsernets forretningsmessige strategi. Konsernets finansielle policy tar primært sikte på å øke forutsigbarheten og redusere risiko.

KONSERN SJEF WALTER QVAM

“Det har vært
 høy aktivitet
 gjennom hele 2011,
 og ordreserven er god ved
 årets slutt. Alle våre
 forretningsområder har hatt
 god inntjening
 det siste året.”

Walter Qvam, Konsernsjef

KONGSBERG kan se tilbake på nok et godt år. Det har vært høy aktivitet gjennom hele 2011, og ordreserven er god ved årets slutt. Alle våre forretningsområder har hatt god inntjening det siste året. Dette til tross for at vi i 2011 har operert i en verden preget av økende finansiell uro og usikkerhet. Kutt i offentlige budsjetter vil over tid påvirke rammebetingelsene for deler av vår virksomhet. Gjennom vårt sterke teknologiske og driftsmessige fokus og vår langsiktige og strategiske satsing har vi imidlertid på tross av markeduroen gjennom året tatt markedsandeler i viktige deler av virksomheten vår.

Som et internasjonalt orientert, høyteknologisk konsern som opererer i sektorer med svært høye krav til pålitelighet og ledende løsninger, er det viktig å ha et godt kompetansemessig og finansielt fundament for vår virksomhet. Dette fundamentet har blitt ytterligere styrket i året som har gått, både gjennom nye geografiske etableringer, nye og videreutviklede løsninger, og gjennom mer enn 1 000 nye medarbeidere så vel som god drift og prosjektledelse. KONGSBERG har i løpet av året åpnet kontorer og produksjonsfasiliteter i blant annet Hellas, Kina, Mexico og Canada. Det gjør vi for å kunne yte enda bedre service til våre kunder og øke effektiviteten vår, enten det handler om maritim virksomhet eller forsvarssektoren.

Til tross for et krevende marked, fortsatte Kongsberg Maritime å øke sine markedsandeler i 2011. Vi har investert mye i produktutvikling, noe som har gitt resultater. Vi har etablert en styrket posisjon i drillingmarkedet og på leveranser til LNG-fartøy. I tillegg har vi styrket vår generelle posisjon som leverandør til verftsindustrien på

handelsflåtesiden. Vi har bygd opp Kongsberg Maritime Engineering, og gjennom dette tatt helhetlige EPC-kontrakter innen elektro, instrumentering og telekommunikasjon, og vi har kjøpt Evotec og med dette utvidet våre leveranseprofil til også å omfatte marine operasjoner.

Kongsberg Oil and Gas Technologies har vokst betraktelig det siste året, og har signert flere viktige kontrakter. Gjennom blant annet utvikling og kontrakt på CRIS (Capstan Reel Installation System) utnytter vi vår spesialistkompetanse til fokusert utvikling av teknologi og også her øker vi bredden i vår leveranseprofil i retning av marine operasjoner.

For Kongsberg Defence Systems har det også vært et godt år, med flere viktige programmer i oppstart og gjennomføringsfasen. Vi har gjennomført viktige og vellykkede testskytinger med Naval Strike Missile (NSM), og Joint Strike Missile-programmet er inne i en svært viktig utviklingsfase.

Kongsberg Protech Systems har hatt et begivenhetsrikt år. I februar annonserte US Army at de ønsket å fortsette videre med KONGSBERGs CROWS-system i den anbudsprosessen som vil finne sted i 2012. I desember signerte vi en viktig kontrakt med det norske og svenske Forsvaret om leveranse av våpenstyringssystemet PROTECTOR i et strategisk og viktig fellesprosjekt.

Gjennom året har vi ytterligere styrket vår organisering av samfunnsansvarsarbeidet og økt fokus på oppfølging og rapportering av dette arbeidet i konsernet som helhet. Med utgangspunkt i KONGSBERGs prinsipper for leverandøratferd, har vi gjennomført revisjoner knyttet til sam-

funnsansvar hos flere av våre viktigste leverandører. Vi overfører gjennom slike prosesser også kompetanse til vår leverandørkjede, for blant annet å sikre arbeidet med antikorrupsjon og arbeidstagenes rettigheter.

Året vi nå har tatt fatt på, tegner til å bli krevende for verdensøkonomien og vil innebære betydelig usikkerhet. Vi starter 2012 med en ordreservert som er meget solid. I tillegg er aktivitetsnivået også høyt i de aller fleste av våre virksomheter, ikke minst innen maritim offshore og olje og gass og også innen vår forsvarsvirksomhet. Så selv om vi er forberedt på krevende omstendigheter, ser vi også klare oppsider for våre systemer og løsninger i tiden fremover. Vi vil styrke oss innen vår maritime offshorevirksomhet, i olje og gassenheten vår og i utvalgte deler av forsvarsvirksomheten vår. Vi avsluttet 2011 med å kjøpe selskapet Norspace, og dette innevarer også en økt satsing innen romfart og overvåking.

Som et ledende teknologikonsern viser vi ansvar for den verden vi lever i, blant annet gjennom å utvikle og ta i bruk teknologiske løsninger som bidrar til dette. KONGSBERG's forsvarsløsninger bidrar til å sikre verdier og stabilitet, våre maritime løsninger bidrar til å øke sikkerhet og produktivitet i marine operasjoner og vår olje og gass-løsninger bidrar til mer effektiv og sikrere produksjon av olje og gass. Samfunnsansvar og bærekraft i bred forstand er sentrale elementer i KONGSBERG's forretningsdrift. 2012 vil også bli et år der global finansiell uro tegner bakteppe for vår virksomhet. Finansmarkedets utvikling gir grunn til bekymring. Konsernet møter denne usikkerheten med en fortsatt høy fokus på sunn drift og gjennomtenkte disposisjoner i forhold til risiko og finansiell styrke.

I tiden fremover vil kampen om kompetanse innen teknologi- og ingeniørfag stramme seg ytterligere til. Med den sterke veksten vi opplever i olje og gass-sektoren ser vi allerede nå tegnene til et overopphetet marked på kompetansesiden. Dette representerer en alvorlig utfordring for denne delen av industrien og berører KONGSBERG i full bredde. KONGSBERG har alltid vært ansett som svært attraktivt for teknologer. I tiden fremover vil vi fortsette å legge stor vekt på å tilby særlig spennende oppgaver, et meget godt arbeidsmiljø og høy fokus på verdier og kultur. Vi vil også intensivere arbeidet med å øke kvinneandelen blant våre ledere og medarbeidere.

Vi har styrket vår underliggende plattform betydelig i løpet av 2011 – gjennom nye kunde- og kontraktsrelasjoner, økt kompetansebase og -kapasitet, økt internasjonal representasjon, forbedrete teknologi-løsninger og ikke minst økt finansiell soliditet. Vi anser at vårt potensial til å vokse videre dermed er styrket. Vi har satt oss ambisiøse mål for de neste årene. KONGSBERG har vist at vi har evnet å skape lønnsom vekst i faser med høy etterspørsel så vel som å komme styrket ut av makroøkonomiske nedgangstider. Vi er overbeviste om at en meget sterk faktor bak slik fremgang er et sterkt og felles verdigrunnlag som er en del av den daglige atferden uansett hvor i konsernet og med hva en jobber.

Jeg vil rette en stor takk til alle våre medarbeidere for stå-på-viljen og engasjementet utvises hver eneste dag. Jeg vil også takke våre kunder for den tilliten dere viser oss, samt våre leverandører, partnere og eiere for godt samarbeid.

Walter Qvam
Konsernsjef
Mars 2012

ÅRSBERETNING, ÅRSREGNSKAP OG NOTER

<http://www.kongsberg.com/nb-no/kog/investorrelations/>

“KONGSBERGs markedsposisjoner ble styrket gjennom 2011”

SRL 15T 42-19H

DR. SPILL
EQUIPMENT
180000

ÅRSBERETNING 2011

Året 2011 ble et godt år for Kongsberg Gruppen (KONGSBERG). Konsernets markedsposisjoner ble styrket. Omsetning og resultat ble omtrent på nivå med året før. Ordreinngangen økte med over 10 prosent i et år preget av stor usikkerhet i verdensøkonomien. Kontantstrømmen fra drift var 1 643 millioner kroner, konsernet styrket sin finansielle posisjon og har en kontantbeholdning som er vesentlig større enn rentebærende gjeld. Fundamentet for konsernets drift i 2012 er godt. Resultat per aksje ble kr 11,93 (kr 12,46). Styret foreslår et utbytte per aksje på kr 3,75 (kr 3,75), som er i tråd med konsernets utbyttepolicy.

Viktige hendelser i 2011

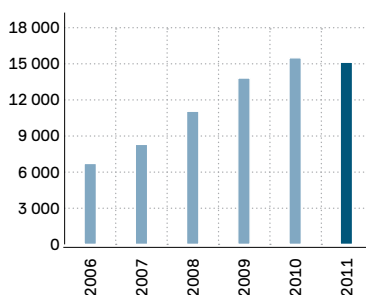
Både Kongsberg Maritime, Kongsberg Defence Systems og Kongsberg Protech Systems har gode resultater og marginer i 2011. Driftsinntektene økte i Kongsberg Maritime og Kongsberg Defence Systems, mens de ble redusert i Kongsberg Protech Systems, som følge av reduserte leveranser til forretningsområdet største kunde – US Army. Totalt falt driftsinntektene med 2,4 prosent. For konsernet var ordreinngangen i 2011 opp 10,5 prosent sammenliknet

med 2010. Kongsberg Maritime opererer i et konkurransepreget marked som er nært knyttet til utviklingen i offshoreindustrien og kontraheringsaktivitet for tradisjonelle handelsfartøyer. Investeringene i offshoreindustrien har vært relativt høye i 2011, mens verdensøkonomien generelt fortsatt er preget av sterk usikkerhet. Til tross for denne usikkerheten, samt lavere kontrahering av handelsfartøy, har Kongsberg Maritime økt ordreinngangen med omkring 30 prosent i forhold til 2010. Dette bekrefter forretningsområdets sterke posisjon i markedet. Kongsberg Defence Systems økte ordreinngangen med 44 prosent sammenliknet med året før. Økningen i ordreinngang bekrefter at forretningsområdets teknologisk avanserte produktportefølje er attraktiv i forsvarsmarkedet. Kongsberg Protech Systems hadde 39 prosent reduksjon i ordreinngang sammenliknet med 2010, noe som skyldes et svekket totalmarked. Forretningsområdet er inne i en overgangs- og produktutviklingsfase hvor grunnlaget for fremtidig vekst blir lagt. Det satses tungt på utvikling av nye produkter samtidig som det er høy aktivitet i markedsapparatet. Inneværende år blir viktig for forretningsområdet fordi det er flere store kontrakter som forventes å nærme seg

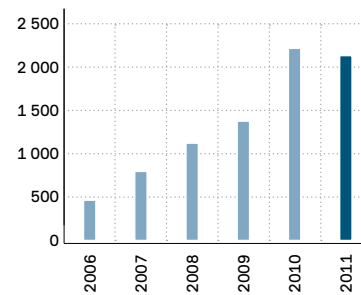
UTVALGTE VIKTIGE KONTRAKTER OG HENDELSER I 2011

- Nordisk rammekontrakt (Norge og Sverige) på fjernstyrte våpenstyringssystemer – verdi 960 millioner kroner
- Flere kontrakter på fjernstyrte våpenstyringssystemer til de amerikanske programmene CROWS og Stryker
- Missilkontrakt med Polen – verdi 712 millioner kroner
- Utviklingskontrakt med det norske Forsvaret for Trinn II av Joint Strike Missile
- Oppgraderingskontrakt på luftvernssystemet NASAMS i Norge
- Flere kontrakter på ubåt-systemer, blant annet til Norge, Nederland og Italia
- Satellittkontrakt med det amerikanske selskapet GeoEye – verdi 330 millioner kroner
- Stor ordreinngang for flere viktige fartøystyper innen Kongsberg Maritime
- Styrket markedsposisjon for "high-end"-markedet innen rigg, drillskip og FPSO
- Styrket markedsposisjon innen LNG-segmentet
- Styrket markedsposisjon innen autonome undervannsfarkoster (AUV)
- Viktige kontrakter for dekkhåndteringssystemer fra Kongsberg Evotec
- Viktig første kontrakt for det nye Capstan Reel Installation System (CRIS)
- Kommersiell lansering av LedaFlow

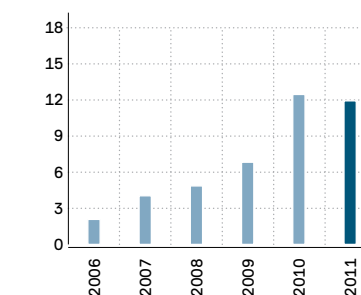
DRIFTSINNTEKTER
Mill. kr

EBITA
Mill. kr

FORTJENESTE PER AKSJE
Kroner

tidspunkt for kontraktstildeling der Kongsberg Protech Systems vil tilby sine produkter. Dette gjelder både ovenfor eksisterende og nye kunder og med eksisterende og nye produkter.

Prioriteringer i 2012

Konsernet skal gjennom 2012 sikre ytterligere økt konkurransedyktighet og kapitaleffektivitet og samtidig legge grunnlag for videre vekst. Teknologisk og ledelsesmessig kapasitet og kompetanse skal videreutvikles og det skal fortsatt drives aktiv produkt- og teknologiutvikling. Internasjonaliseringen av konsernets virksomhet vil videreføres med uforminsket styrke, sammen med posisjoneringen av konsernet i forhold til konsolidering i forsvars, maritim og olje og gass-sektoren.

Prioriteringer i forretningsområdene i 2012

Kongsberg Maritime

- Ytterligere styrke posisjonen innen offshoresegmentet
- Fortsatt sterk fokus på bedret kostnadsnivå og gjennomføringsevne for å møte konkurransen i markedet
- Arbeide for ytterligere utvidede leveranser mot hvert enkelt fartøy (Full Picture)
- Sterk satsning på ettermarkedsaktiviteter
- Videre oppbygging av virksomheten, spesielt i Asia og Sør-Amerika

Kongsberg Defence Systems

- Sikre fortsatt god gjennomføring av de store, pågående programmene innenfor missiler og luftvernssystemer
- Sikre god fremdrift i utviklingen av Joint Strike Missile
- Høy markedsaktivitet relatert til hele produktporteføljen, og spesielt til de nyutviklede missil-systemene og luftvernssystemene.

Kongsberg Protech Systems

- Sikre neste fase av CROWS-programmet
- Økt fokus på kostnader for å sikre marginer i en periode med lav eller ingen vekst
- Etablere en markedsposisjon for nye produkter, spesielt Medium Caliber RWS

Utviklingen i forretningsområdene

Kongsberg Maritime

	2011	2010
Driftsinntekter	6 693	6 286
EBITA	1 078	991
EBITA-margin	16,1 %	15,8 %

Kongsberg Maritime hadde god drift og et godt resultat i et sterkt konkurransepreget marked. Ordreinngangen ble 7 331 millioner kroner i 2011, opp 30 prosent i forhold til 2010. Driftsinntektene økte med 6,5 prosent i 2011 og EBITA-marginen endte på 16,1 prosent (15,8 prosent). Ordreserven ved utgangen av 2011 var 5 134 millioner kroner, som er en økning på 916 millioner kroner sammenlignet med utgangen av 2010. Dette gir et godt utgangspunkt for 2012.

Kongsberg Maritime har gjennom 2011 opprettholdt og styrket sin markedsposisjon. Spesielt innen leveranser til offshore-rigger, LNG-fartøy og FPSO-fartøy har ordreinngangen vært god. Det er flere spennende offshore-prosjekter rettet mot dypt vann som har hatt sterkt fokus i 2011, og Kongsberg Maritime har en god posisjon inn mot disse kommende prosjektene.

Kongsberg Maritime kjøpte i 2011 selskapet Evotec AS. Evotec utvikler og leverer systemer for den maritime industrien, blant annet til seismikk, subsea og supplymarkedet. Kjøpet av Evotec er i tråd med Kongsberg Maritimes "Full Picture"-strategi om å øke leveransepotensialet til blant annet seismikk- og ankerhåndteringsmarkedet.

De siste årene har vært preget av usikkerhet i verdensøkonomien, noe som også har preget Kongsberg Maritimes markeder. I andre halvår 2010 og gjennom 2011 har verdens verftsindustri hatt god ordreinngang for offshorefartøy. Ordreinngangen for handelsflåtefartøy har imidlertid vært relativt lav. Kongsberg Maritimes diversifiserte produktportefølje, gode ordreserve og sterke posisjon i handelsflåte- og offshoremarkedet har bidratt til at forretningsområdet har hatt stabil omsetning, gode resultater og tilfredsstillende ordreinngang gjennom hele denne perioden. Kongsberg Maritime har utstyr installert på over 14 000 seilende fartøy. Dette har medført en kontinuerlig økning i aktiviteten knyttet til ettermarked og kundestøtte.

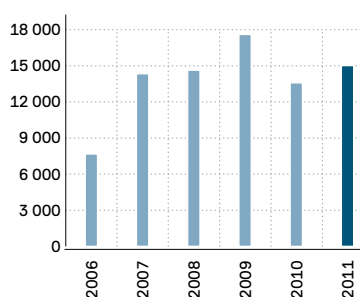
KONGSBERG GRUPPEN

Kongsberg Gruppen er et internasjonalt, kunnskapsbasert konsern som leverer høyteknologiske systemer og løsninger til kunder innen olje- og gassindustrien, handelsflåten, forsvar og romfart.

Hovedkontor	Kongsberg
Antall ansatte	6 681
Andel ansatte utenfor Norge	33 %
Kontorer i antall land	25
Andel omsetning utenfor Norge	82 %

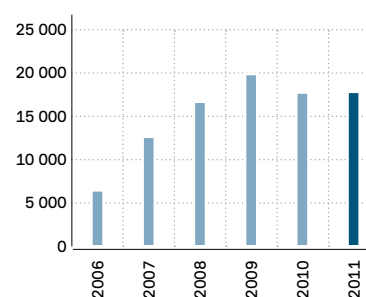
ORDREINNGANG

Mill. kr

ORDRESERVE

Mill. kr

Aktiviteten innen segmentene sjøbunnskartlegging, inspeksjon, havforskning og fiskeri er, sammen med ettermarkedsaktivitet, i begrenset grad påvirket av kontraheringsnivået hos verftene. Nær 60 prosent av Kongsberg Maritimes leveranser er relatert til olje- og offshore-markedet. Den gode kontraheringen innen dette segmentet, sammen med forretningsområdets tilfredsstillende ordresreserve, diversifiserte produktportefølje og økende ettermarked, gir et stabilt fundament det neste året.

Kongsberg Maritimes forretningsmodell, der deler av verdiskapingen etableres med nærhet til kundenes aktiviteter og seilingsmønster, er et sentralt element i virksomhetens strategi for vekst og kundetilfredshet. De senere årene har Kongsberg Maritime derfor etablert nye kontorer, blant annet i India, Kina, Brasil, Hellas, Mexico, Malaysia og Dubai. I 2011 ble en ny fabrikk i Zhenjiang, Kina, åpnet. Fabrikken har cirka 200 ansatte og det produseres blant annet kabinetter, sensorer og tavler som er viktige komponenter i Kongsberg Maritimes leveranser. Asia generelt, og Kina spesielt, er viktige vekstområder fremover for Kongsberg Maritime. Ved årsskiftet 2011/2012 arbeidet 1 750 av Kongsberg Maritimes 3 700 medarbeidere utenfor Norge. De internasjonale etableringene gjør Kongsberg Maritime enda sterkere rustet til å sikre rask og effektiv lokal kundestøtte og å møte den stadig økende internasjonale konkurransen.

Norsk maritim- og offshore-næring har en sterk posisjon og er viktig for eksportindustrien. Styret vil derfor understreke behovet for en næringspolitikk som fremmer vekst og utvikling i denne sektoren, herunder konkurransedyktige rammebetingelser og finansieringsløsninger.

Kongsberg Defence Systems

	2011	2010
Driftsinntekter	3 895	3 376
EBITA	263	245
EBITA-margin	6,8 %	7,3 %

Kongsberg Defence Systems er i gjennomføringsfasen av store leveranser som kystartilleri til Polen, luftvern til Finland og Naval Strike Missile (NSM) til Norge. Prosjekte-

ne har utviklet seg som forutsatt og har passert de viktige milepælene i 2011. Ordreinngangen ble 4 061 millioner kroner i 2011, som er en økning på 44 prosent i forhold til 2010. Driftsinntektene økte med 15 prosent i 2011 og EBITA-marginen endte på 6,8 prosent (7,3 prosent). Resultatene i 2011 inkluderer 60 millioner kroner i negativ resultatpåvirkning grunnet en voldgiftssak i Ungarn. Kongsberg Defence Systems går inn i 2012 med en ordresreserve på 7 953 millioner kroner, som er 20 millioner kroner høyere enn ved inngangen til 2011. Dette gir et godt grunnlag for de nærmeste årene.

Kongsberg Defence Systems har en moderne produktportefølje med flere nyutviklede systemer og systemer som er i begynnelsen av livssyklusen. Blant disse er luftvernsystemet NASAMS og missilene Naval Strike Missile (NSM) og Joint Strike Missile (JSM), som alle har et stort internasjonalt markedspotensial. Forretningsområdet opererer innen, og er godt posisjonert i, nisjer som forventes i mindre grad å være berørt av de reduksjonene man ser i forsvarsbudsjettene i flere land. Dette er reflektert i den økte ordreinngangen i 2011. Blant kontraktene som ble signert er:

- Oppgradering av NASAMS luftvernsystem i Norge
- Kontraktsutvidelsen for leveranse av ytterligere Naval Strike Missile til Polen
- Utviklingskontrakt med det norske Forsvaret for Trinn II av Joint Strike Missile
- Flere kontrakter på oppgradering av ubåtssystemer
- Simulatorekontrakt med Australia
- Kontrakter for ytterligere leveranser til F-35-programmet
- Levering av satellitt-bakkestasjonstjenester til det amerikanske selskapet GeoEye
- Kontrakt for utvikling av BarentsWatch

I oktober kjøpte KONGSBERG 100 prosent av aksjene i selskapet Norspace AS. Norspace er verdensledende på sitt felt innenfor leveranser av høyteknologiske komponenter og utstyr til internasjonal romfartsindustri. Norspace sitt utstyr finnes om bord på over 140 satellitter for kunder verden over. Oppkjøpet styrker KONGSBERGs posisjon innen romfart og overvåking, og konsernet er nå blant de største aktørene i Norden.

“Konsernet skal gjennom 2012 sikre
 ytterligere økt konkurransedyktighet
 og kapitaleffektivitet
 og samtidig legge grunnlag for videre vekst.”

Kongsberg Defence Systems er for tiden i utviklingsfasen av det nye missilet Joint Strike Missile (JSM). JSM planlegges tilpasset det nye F-35 Lightning II (Joint Strike Fighter). Utviklingen viser god fremgang.

Forretningsområdet leverer også deler i kompositt- og titanmateriale til F-35. Disse leveransene er noe forsinket i forhold til opprinnelige planer, hovedsakelig på grunn av lavere oppskaleringstakt i totalprogrammet.

Det norske forsvaret har over tid, i samarbeid med KONGSBERG, utviklet systemer som har vist seg konkurransedyktige internasjonalt. Det er av stor betydning for konsernet at dette nasjonale samarbeidet fortsetter. Samarbeidet gir det norske Forsvaret mulighet til å utvikle og ta i bruk teknologi som er spesielt godt egnet for norske forhold, og som samtidig har en kvalitet og kostnad som gjør at den kan vinne frem i internasjonal konkurranse. Den moderne og teknologisk ledende produktporteføljen, kombinert med de markedsmuligheter som er identifisert for våre produkter, gjør at grunnlaget for vekst anses som godt i årene som kommer.

Det internasjonale forsvarsmarkedet er påvirket av politikk der kundene for store forsvarssystemer er myndighetene i de relevante land. Disse kundene vurderer nasjonal sikkerhet og innenlands næringsutvikling som en vesentlig faktor, i tillegg til produktpris/ytelse ved kjøp av forsvarsmateriell. Dette markedet er ikke underlagt internasjonale frihandelsavtaler og ofte preget av mer nasjonal proteksjonisme enn vi ser i de fleste andre næringer. Det er viktig for norsk forsvarsindustri at det legges vekt på å få gode avtaler i forbindelse med kjøp av forsvarsmateriell fra utlandet – det være seg gjenkjøpsavtaler, felles utviklingsavtaler og avtaler som sikrer markedstilgang. Når det norske Forsvaret gjør store investeringer gjennom utenlandske leverandører, binder dette opp vesentlige deler av forsvarsbudsjettet, og kjøp fra nasjonale leverandører kan bli negativt påvirket. For å sikre forsvarsleveranser som er godt tilpasset norske forhold og en levedyktig og konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, understrekes viktigheten av norsk deltakelse i slike programmer. Både regjeringen og Stortinget har understreket betydningen av industriell deltakelse for norsk industri, og at dette er i tråd med inter-

nasjonal praksis. Slik deltakelse for KONGSBERG betyr også økt aktivitet hos mange av forretningsområdets nær 1 500 norske underleverandører. Forutsigbarhet i eksportregelverket for forsvarsmateriell og praktiseringen av dette er også en viktig rammebetingelse for KONGSBERG. KONGSBERG vil fortsatt vektlegge partnerskap med store forsvarsleverandører og ytterligere øke fokus på å støtte lokal industri i våre markeder. Vår posisjon som en attraktiv forsvarsleverandør i det internasjonale markedet, vil fortsatt være basert på et nært samarbeid med det norske Forsvaret. Dette samarbeidet er plattformen for å utvikle ledende produkter som er nødvendig for et moderne forsvar.

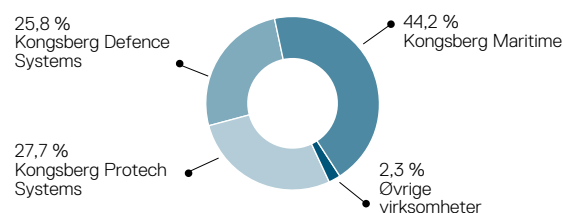
Kongsberg Protech Systems

	2011	2010
Driftsinntekter	4 185	5 683
EBITA	755	995
EBITA-margin	18,0 %	17,5 %

Forretningsområdet har de senere årene mangedoblet sin omsetning for fjernstyrte våpenstyringssystemer (RWS), og har bygget seg opp til å bli verdens ledende leverandør innen sitt segment. Det er til nå levert cirka 14 000 systemer til 17 land, og flere land er interessert. USA er, både direkte med US Army og via kjøretøyleverandører, den største kunden.

Etter sterk vekst i mange år gikk Kongsberg Protech Systems i 2011 inn i en overgangsfase med lavere volum i påvente av store, kommende programmer i flere land, samt lansering av nye produkter. US Army er inne i prosessen med å velge leverandør til neste fase av CROWS-programmet. Kongsberg Protech Systems har i 2011 investert vesentlig i nye produkter og nye markeder. Ordreinngangen i 2011 ble 2 900 millioner kroner, ned 39 prosent i forhold til 2010. Driftsinntektene endte på 4 185 millioner kroner (5 683 millioner kroner) og EBITA-marginen endte på 18,0 prosent (17,5 prosent). Kostnadsreduksjoner både internt og relatert til underleverandører, produktivitetsforbedringer samt gunstig produkt- og prosjektsammensetninger har resultert i sterke marginer i 2011, spesielt i første halvår.

DRIFTSINNTEKTER PER FORRETNINGSOMRÅDE

Kongsberg Protech Systems går inn i 2012 med en ordre-reserve på 4 136 millioner kroner, som er 1 286 millioner kroner mindre enn ved inngangen til 2011. Hoveddelen av ordreserven skal leveres i 2012, som betyr at forretningsområdet har relativt god ordredeknning for 2012.

Forretningsrådets største prosjekt er det amerikanske CROWS-programmet. KONGSBERG har til nå mottatt bestillinger på nesten 12 000 våpenstyringssystemer til dette programmet. Inntekter fra CROWS representerte i underkant av 75 prosent av forretningsrådets drifts-inntekter i 2011. US Army har nå lyst ut neste fase av CROWS-programmet. Det er bestemt at konkurransen skal baseres på KONGSBERGs design. Dette bekrefter forretningsrådets våpenstyringssystem som verdensledende. KONGSBERG er godt i gang med tilbudsarbeidet og det ventes at valg av produsent vil bli foretatt i annet halvår 2012.

2011 var et viktig år for å legge grunnlaget for fremtidig vekst for Kongsberg Protech Systems fjernstyrte våpenstyringssystemer. Det er åpnet nye fabrikker og salgskontorer i USA og Canada, samt salgskontor i Australia. Disse landene er viktige markeder som allerede er kunder, men hvor det også finnes betydelige muligheter fremover. Det er også lagt ned store ressurser i produktutvikling. Det viktigste utviklingsprogrammet har vært Medium Caliber Remote Weapon Station (MCRWS). Dette er en innovativ, ny tårnløsning. De første kontraktene kan bli signert allerede i 2012. Markedspotensialet for MCRWS og andre nye løsninger anses som betydelige, både i de 17 nåværende kundelandene og i nye markeder.

Øvrig virksomhet

Øvrig virksomhet består i hovedsak av Kongsberg Oil & Gas Technologies, eksternt omsetning for eiendomsvirksomheten og eliminering av internomsetning.

Kongsberg Oil & Gas Technologies (KOGT) er et strategisk satsingsområde for KONGSBERG. Området er under utvikling og leverer høyteknologiske nisjeprodukter rettet mot olje- og gassmarkedet. Området har siden omstruktureringen av driften i 2010 hatt gode effektivitetsforbedringer og kan i 2011 vise til positive marginer. Både drifts-

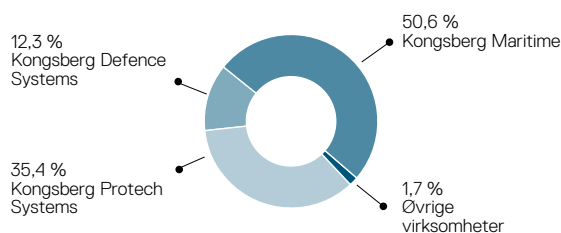
inntekter og ordreinngangen økte markant i 2011 sammenliknet med 2010. I juni 2011 ble den første kommersielle versjonen av simuleringsverktøyet LedaFlow lansert i markedet. LedaFlow er et simuleringsverktøy for transport av olje, gass og vann i samme rørledning, også kalt flerfase-transport. Verktøyet gir grunnlag for mer treffsikre beslutninger både i utbygningsfasen og i driftsfasen for et felt, og kan dermed bidra til bedre miljø, økt sikkerhet og lavere kostnader. I oktober 2011 signerte KOGT en avtale om å levere installasjonssystem for fleksible rørledninger – Capstan Reel Installation System (CRIS). CRIS er et avansert, innovativt nytt system for rørlegging, som har til hensikt å redusere risiko, kompleksitet og kostnad ved slike operasjoner. KOGT skal utvikle, bygge og levere systemet som en komplett løsning for installasjon på et offshore-fartøy. Det fremtidige potensialet for CRIS-systemet kan bli vesentlig.

KOGT leverer undervannsprodukter og systemer gjennom EPC (Engineering, Procurement and Construction)-prosjekter. Selskapet har også en rekke informasjonsteknologiske løsninger for boreoperasjoner, produksjon, reservoar og undervannsmiljø. Flere av områdetets produkter er under utvikling eller i tidlig livsløpsfase. Det er et økende globalt behov for energi, med størst forventet etterspørsel i India, Kina og landene i Sørøst-Asia. Kongsberg Oil & Gas Technologies har i 2011 forbedret sin posisjon i olje- og gassmarkedet og er gjennom sine løsninger for sikrere og mer effektive operasjoner godt posisjonert for å ta ytterligere andeler i dette markedet.

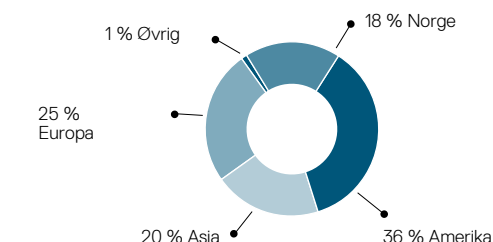
KONGSBERG-aksjen og aksjeeierforhold

Kursen på KONGSBERG-aksjen falt fra kr 133,00 ved utgangen av 2010 til kr 116,00 ved utgangen av 2011. Dette gir en børsverdi ved utgangen av 2011 på 13 920 millioner kroner. Inkludert utbytte på kr 3,75 per aksje ble avkastningen i 2011 på minus ti prosent. Hovedindeksen (OSEBX) på Oslo Børs hadde i samme periode en negativ utvikling på 12,5 prosent. Per 31. desember 2011 hadde Kongsberg Gruppen 7 213 aksjeeiere – en økning på 613 fra året før. Selskapet hadde 751 utenlandske eiere som til sammen eide 8,69 prosent av aksjene (7,50 prosent). Staten, ved Nærings-

EBITA
 PER FORRETNINGSOMRÅDE

DRIFTSINNTEKTER
 GEOGRAFISK

og handelsdepartementet, er største eier med 50,001 prosent av aksjene. De ti største eierne hadde ved årsskiftet til sammen 80,93 prosent (82,12) av aksjene. Antall utestående aksjer er 120 millioner, hver pålydende kr 1,25.

Kongsberg Gruppen har betalt utbytte til aksjeeierne i alle år siden børsnoteringen i 1993, bortsett fra i 2000 og 2001. På generalforsamlingen 9. mai 2011 ble det besluttet et utbytte på kr 3,75 per aksje for 2010. Utbyttet for 2011 foreslås overfor generalforsamlingen 7. mai 2012 å bli kr 3,75 per aksje.

I 2011 ble det omsatt 13,7 millioner (14,1 millioner) KONGSBERG-aksjer fordelt på 37 189 (25 829) transaksjoner. Likviditeten i aksjen er bedret gjennom de siste årene, men er fortsatt på et lavt nivå. Selskapet arbeider aktivt med å øke interessen for aksjen gjennom aktiviteter mot investormarkedet. KONGSBERG er jevnlig representert på roadshows, møter og konferanser både i og utenfor Norge. Målet for 2012 er å ha fortsatt høy aktivitet mot investormarkedet. Det avholdes faste investorpresentasjoner ved hver kvartalsrapportering, samt en årlig kapitalmarkedsdag. De senere årene er også analytikerdekningen av selskapet blitt styrket. Ved årsskiftet var det tolv meglerhus som hadde aktiv dekning av aksjen.

Styret ser på medarbeideres aksjeeierskap som positivt. Per 31. desember 2011 eide over 2 000 ansatte totalt ca 3 500 000 aksjer i Kongsberg Gruppen. Dette tilsvarer ca 3 prosent av aksjene. Våren 2011 ble konsernets årlige aksjeprogram for ansatte gjennomført for femtende gang. Det ble solgt 412 314 (378 784) aksjer til en kurs på kr 124,00 (20 prosent rabatt på markedskurs). 1 933 (1 323) ansatte benyttet seg av tilbudet.

Kommentarer til årsregnskapet 2011

Driftsinntekter

Konsernets driftsinntekter var 2,4 prosent lavere i 2011 sammenliknet med 2010. Både Kongsberg Maritime (KM) og Kongsberg Defence Systems (KDS) har økte driftsinntekter, mens det er en reduksjon i Kongsberg Protech Systems (KPS). Ordreservene i KM og KDS gir et godt grunnlag for ytterligere vekst, mens KPS er inne i en overgangsfase mellom CROWS II og neste fase av dette

programmet, samt at det lanseres flere nye produkter i markedet.

EBITA-utvikling

De gode marginene er et resultat av gunstig produkt- og prosjektsammensetning, og kontinuerlig forbedringsarbeid gjennom hele organisasjonen, knyttet til både prosjektgjennomføring, kapital- og logistikkoptimalisering, administrasjon og utnyttelse av konsernets markedsapparat. Marginen i 2011 er negativt påvirket av en voldgiftssak i Ungarn. Eksklusive denne voldgiftssaken er marginen styrket i alle forretningsområder.

Resultat

Resultat før skatt ble 2 008 millioner kroner (2 097 millioner kroner). Resultat etter skatt ble 1 430 millioner kroner (1 500 millioner kroner), tilsvarende kr 11,93 (kr 12,46) per aksje. Styret vil på bakgrunn av dette foreslå overfor generalforsamlingen at utbytte for regnskapsåret 2011 blir kr 3,75 (kr 3,75) per aksje.

Kontantstrøm

KONGSBERG genererte i 2011 en kontantstrøm fra driften på 1 643 millioner kroner (2 018 millioner kroner). Denne består i hovedsak av driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA) på 2 394 millioner kroner fratrukket skatt og justert for endringer i netto omløpsmidler og tidsavgrensninger. Av kontantstrømmen fra driften gikk 799 millioner kroner til investeringsaktiviteter, hvorav 438 millioner kroner er relatert til kjøp av eiendom, anlegg og utstyr. I 2011 ble det utbetalt 450 millioner kroner i utbytte til aksjonærene. Netto innbetalinger på 25 millioner kroner er knyttet til finansieringsaktiviteter. Samlet gir dette en kontantstrøm for 2011 på 419 millioner kroner.

Kapitalstruktur

Konsernets egenkapital per 31. desember 2011 var 5 484 millioner kroner, eller 35,1 prosent av totalkapitalen. Bokført egenkapital er økt med 603 millioner kroner i 2011.

Konsernets netto kontantbeholdning (kontantbeholdning minus rentebærende gjeld) per 31. desember 2011 var

	Kongsberg Gruppen ASA	Kongsberg Maritime	Kongsberg Defence Systems	Kongsberg Protech Systems
DRIFTSINNTEKTER				
2011	15 128	6 693	3 895	4 185
2010	15 497	6 286	3 376	5 683
Prosentvis endring	(2,4 %)	6,5 %	15,4 %	(26,4 %)
EBITA				
2011	2 132	1 078	263	755
2010	2 216	991	245	995
Prosentvis endring	(3,8 %)	8,8 %	7,3 %	(24,1 %)
EBITA-MARGIN				
2011	14,1 %	16,1 %	6,8 %	18 %
2010	14,3 %	15,8 %	7,3 %	17 %

2 191 millioner kroner (1 813 millioner kroner). Brutto rentebærende gjeld består i hovedsak av to obligasjonslån på til sammen 800 millioner kroner. Konsernet har i tillegg en ubenyttet syndikert lånefasilitet på 1 milliard kroner, som løper frem til juli 2015. Lånefasiliteten er betinget av at netto rentebærende gjeld ikke overstiger tre ganger EBITDA, men kan være opptil 3,5 ganger EBITDA i maksimalt tre kvartaler.

KONGSBERGs virksomhet bærer preg av langsiktighet både i gjennomføring og strategi. Dette stiller krav til forutsigbar kapitaltilgang over tid. Konsernet har derfor som mål å være klassifisert med god kredittverdighet av sine långivere og investorer.

Valuta

KONGSBERGs valutapolicy innebærer at kontraktsfestede valutastrømmer i hovedsak sikres med terminkontrakter (prosjektsikringer). I tillegg sikres en andel av forventet ordreinngang i henhold til fastlagte regler (prognosesikringer).

Ved utgangen av 2011 var beholdningen av terminkontrakter knyttet til prosjektsikringer 8 063 millioner kroner målt til avtalte kurser. Disse terminkontraktene hadde en netto merverdi per 31. desember 2011 på 32 millioner kroner. I tillegg hadde konsernet 3 561 millioner kroner i prognosesikringer målt til avtalte kurser bestående av terminforretninger. Prognosesikringene hadde en samlet netto merverdi per 31. desember 2011 på 24 millioner kroner.

Risikofaktorer og risikostyring

KONGSBERG er eksponert for ulike former for risiko, og styret følger utviklingen innenfor de ulike risikoområdene nøye. Styret har et revisjonsutvalg som bistår styret i å behandle regnskapet og relevante vurderingsposter, samt følger opp internkontrollen og risikostyringen i konsernet. Revisjonsutvalget møtes som et minimum i forbindelse med avleggelse av års- og delårsregnskap.

Styret gjennomgår månedlige driftsrapporter, samt kvartalsvise risikoreporter, som utarbeides av administrasjonen. Styret mener at det er god balanse mellom den samlede risiko og konsernets risikobærende evne. I tillegg til den løpende risikostyringen gjennomfører styret og

administrasjonen risikoanalyser i forbindelse med større investeringer, tilbud, satsinger og oppkjøp.

Finansiell risiko

KONGSBERG har en sentralisert styring av finansiell risiko. Styret har vedtatt retningslinjer for den finansielle risikostyringen, som er nedfelt i konsernets finanspolicy. KONGSBERG har som mål å balansere finansiell risiko og skape forutsigbarhet. KONGSBERG er eksponert for finansiell risiko som kreditt-, likviditets- og refinansierings-, valuta-, rente- og markedsrisiko knyttet til finansielle investeringer.

Kredittrisiko er risiko for tap dersom en kontraktspartner ikke oppfyller sine forpliktelser. Kundemassen er differensiert, og består i hovedsak av offentlige institusjoner og større private selskaper. Historisk sett har konsernet hatt beskjedne tap på fordringer. Utviklingen i verdensøkonomien generelt, og verfts- og rederinæringen spesielt, har imidlertid ført til at kredittrisikoen har økt noe de senere årene. Som følge av dette er det iverksatt tiltak for å begrense risikoeksponeringen.

Likviditets- og refinansieringsrisiko er risiko for at KONGSBERG ikke vil kunne oppfylle sine finansielle forpliktelser etter hvert som de forfaller. Per 31. desember 2011 har konsernet en ubenyttet syndikert lånefasilitet på 1 milliard kroner, som løper til juli 2015. I tillegg har konsernet to obligasjonslån på henholdsvis 300 millioner kroner og 500 millioner kroner, med løpetid til 30. mars 2012 og 14. april 2014. KONGSBERG hadde per 31. desember 2011 en netto kontantbeholdning på 2 191 millioner kroner.

En stor andel av konsernets kunder er utenlandske og en stor del av inntektene er i utenlandsk valuta. Dette gjør at konsernets inntekter er påvirket av svingninger i bytteforholdet mellom norske kroner og andre valutaer. Konsernet begrenser valutarisikoen gjennom en fastsatt valutapolicy. KONGSBERGs valutapolicy innebærer at kontraktsfestede valutastrømmer i hovedsak sikres med terminkontrakter (prosjektsikringer). I tillegg sikres en andel av forventet ordreinngang i henhold til fastlagte regler (prognosesikringer). Reglene styrer hvor stor andel av forventet ordreinngang som sikres, avhengig av tid til forventet ordreinngang og kursnivå. På denne måten søker konsernet å dempe virkningene av valutasingninger på inntil to års sikt.

For ytterligere beskrivelse av konsernets finansielle risikostyring henvises det til note 5 "Styring av kapital og finansiell risiko".

Operasjonell risiko

Konsernets verdiskaping består i hovedsak av systemer med høy teknologisk kompleksitet. Leveransene er i hovedsak organisert som prosjekter. Effektiv styring av prosjekter er en viktig suksessfaktor for å redusere operasjonell risiko. KONGSBERG har etablert mål for prosjektledelse basert på intern og ekstern "best practice". Prosjektledere gjennomgår et internt opplæringsprogram om dette.

Prosjektene inntekter er kontraktsfestet og usikkerheten er derfor i hovedsak knyttet til vurdering av gjenstående kostnader og fastsettelse av fullføringsgrad. Konsernet har etablert prinsipper for kategorisering av prosjekter i forhold til teknologisk kompleksitet og utviklingsinnhold. Dette legger grunnlaget for vurdering av "profit at risk" og resultatuttak i prosjektene. "Profit at risk" er resultat som holdes tilbake i prosjektene inntil usikkerheten er avklart.

Risiko relatert til manglende etterlevelse av ikke-finansielle forhold

KONGSBERG har de siste årene bygget opp en Corporate Compliance-funksjon. Det er etablert regelverk og oppfølgingsystemer for håndtering av risikoer relatert til ikke-finansielle forhold som anti-korrupsjon, konkurranseregulering, helse, miljø og sikkerhet etc. Dette arbeidet er ytterligere styrket i 2011. I løpet av året har alle forretningsområdene etablert egne compliance-funksjoner og det er innført systematisk rapportering av status på etterlevelse av ikke-finansielle forhold. Styringsdokumenter er evaluert og oppdatert. Opplæring innenfor området etikk og compliance er gjennomført i hele organisasjonen, både i Norge og internasjonalt.

Markedsmessig risiko

Forretningsmessig risiko er knyttet til markedsforshold, konkurrenter og andre rammebetingelser i de markedene KONGSBERG opererer i. KONGSBERG har gode posisjoner i shipping-, offshore- og forsvarsmarkedet og en god ordrereserve. Kanselleringer innen verftsindustrien, økt konkurranse, reduserte forsvarsbudsjetter i flere land og en generell og vedvarende konjunkturedgang har økt konsernets risiko og kan over tid påvirke konsernets aktivitetsnivå. Konsernet opererer i flere markeder som i stor grad påvirkes av uavhengige drivere. Generelle konjunktursvingninger vil påvirke disse markedene, både i ulik grad og på ulikt tidspunkt.

Teknologi, forskning og utvikling

En betydelig andel av KONGSBERGs verdiskaping består i utvikling av høyteknologiske løsninger til det nasjonale og internasjonale markedet. Høy kompetanse og deling av kunnskap er viktige forutsetninger for konkurranseevnen. KONGSBERGs omfattende kunnskap innen dynamisk posisjonering har sin bakgrunn i kompetanse utviklet i forbindelse med styringssystemer for ubåter og missiler. Konsernets systemer og produkter dreier seg i hovedsak rundt fire kjernekompetanseområder: signalbehandling, systemintegrasjon, reguleringsteknikk (kybernetikk) og softwareutvikling. KONGSBERG satser kontinuerlig på produktutvikling, både egenfinansiert og gjennom kunde-finansierte programmer. Totale kostnader til produktutvikling utgjør over tid ca ti prosent av driftsinntektene.

Samfunnsansvar

KONGSBERG skal stå for en bærekraftig utvikling hvor det er god balanse mellom økonomiske resultater og samfunnsansvar. Konsernets arbeid med samfunnsansvar skal være på høyde med den generelle nasjonale og internasjonale utviklingen på området.

Styret har hatt spesiell oppmerksomhet rettet mot Stortingsmelding nr 13 (2010-2012) – Aktivt Eierskap, i forhold til de forventninger som stilles til KONGSBERG fra konsernets største eier. I sammenheng med dette har konsernets arbeid med samfunnsansvar hatt fokus på anti-korrupsjon, utarbeidelse av rutiner for oppfølging av leverandørnettverket i forhold til problemstillinger knyttet til samfunnsansvar, dialog med våre interessenter, utarbeidelse av klimastrategi og strategi for bærekraft og samfunnsansvar. Dette er områder som vil få mye oppmerksomhet også i 2012.

Det henvises til rapporten for samfunnsansvar for en nærmere beskrivelse av konsernets arbeid med samfunnsansvar. Rapporten er behandlet og godkjent av styret.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Styret er opptatt av at helse, miljø og sikkerhet tas hånd om på en måte som skaper høy trivsel og et godt arbeidsmiljø. Et grunnleggende prinsipp er at HMS-arbeidet skal være forebyggende.

Styret følger HMS-arbeidet tett, og gjennomgår HMS-rapportene hvert kvartal. I løpet av 2011 har det vært fokusert på HMS-opplæring, samt ytterligere forbedring av rutineene for HMS-rapportering. Rapporteringsrutinene fra de utenlandske datterselskapene er gode, og tall på sykefravær og arbeidsuhell fra de internasjonale kontorene er en naturlig del av HMS-rapporten.

I løpet av 2011 var det 87 arbeidsuhell i konsernet. Av disse var 46 nestenulykker. Antall registrerte skader som medførte fravær var tre, mens 14 skader ikke medførte fravær. 24 hendelser medførte behandling.

Det er ikke registrert yrkessykdommer eller arbeidsrelaterte dødsfall i løpet av 2011. Totalt sykefravær gikk ned fra 2,5 prosent i 2010 til 2,2 prosent i 2011.

Alle medarbeidere i Norge har tilgang til bedriftshelse-tjeneste. I de utenlandske virksomhetene varierer dette i tråd med lokal praksis og lovgivning.

KONGSBERG har mange medarbeidere ansatt utenfor Norge, og antallet har økt i 2011. Dette krever større oppmerksomhet og innsikt i problemstillinger knyttet til helse, miljø og sikkerhet i de aktuelle land.

Personell og organisasjon

KONGSBERG arbeider kontinuerlig med å tilpasse organisasjonen til konsernets markeder. Det satses i stor grad på å utvikle konsernets internasjonale etableringer. Dette er både kostnadseffektivt og gir lokal tilhørighet og konkurransekraft. Ett av konsernets mål er at våre internasjonale datterselskaper i størst mulig grad skal være bemannet med lokale medarbeidere.

KONGSBERG har en unik og sterk kultur som er utviklet over mange år. I 2010 ble det gjennomført et arbeid med å videreutvikle og samordne og implementere et felles verdigrunnlag for hele konsernet. Dette arbeidet har blitt videreført i organisasjonen gjennom 2011.

En viktig forutsetning for å lykkes langsiktig er at KONGSBERG forvalter medarbeidernes kompetanse på en god måte. Det er et mål å utvikle og øke mangfoldet i konsernet, slik at ulik erfaring, kultur, utdanning og tenkemåte er representert. Dette bidrar til å øke evnen til fornyelse og bedre beslutninger. Konsernet arbeider med økt utveksling av kunnskap og medarbeidere mellom forretningsområdene. Gode arbeidsprosesser og utviklingsmuligheter er viktige virkemidler for å rekruttere og beholde gode medarbeidere. KONGSBERG legger stor vekt på kompetanseutvikling, og arbeider kontinuerlig med å videreutvikle og koordinere opplæringstiltak for våre ansatte.

KONGSBERG investerer i ledelsesutvikling. Høy kompetanse og kapasitet hos lederne i konsernet er en av de mest sentrale elementene i realiseringen av KONGSBERGs strategi. Leadership@KONGSBERG er utviklet for å tydeliggjøre og kvalitetssikre prosesser for målsetting, måloppfølging og evaluering, og å sikre en styrt utvikling av konsernets totale globale ledelseskapasitet.

Samarbeidet med medarbeidernes fagforeninger og organisasjoner gjennom de etablerte samarbeids- og representasjonsordningene er godt, og gir verdifulle bidrag til å møte konsernets utfordringer på en konstruktiv måte. Styret har besluttet å utbetale en bonus på kroner 8 000 til alle ansatte og takker alle medarbeidere for god innsats gjennom året.

Likestilling

KONGSBERG har en personalpolitikk som skal sikre like muligheter og rettigheter og hindre diskriminering på grunn av etnisk bakgrunn, nasjonal opprinnelse, hudfarge, språk, religion, livssyn, alder og kjønn. Totalt 20,9 prosent av de ansatte er kvinner, og to av fem aksjonærvalgte medlemmer i styret er kvinner. En kvinne inngår i konsernledelsen og ytterligere en kvinne i ledende posisjon rapporterer til

konsernsjef. Selskapet arbeider kontinuerlig med tiltak for å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling i strid med lov om likestilling mellom kjønnene i 2011. Styret vurderer at konsernet er i overensstemmelse med gjeldende regelverk på området.

I den grad det er mulig søker KONGSBERG å tilpasse arbeidsforholdene, slik at også personer med nedsatt funksjonsevne kan ta arbeid i bedriften.

I deler av KONGSBERGs virksomhet er det prosjekter knyttet til leveranser hvor det kreves spesiell sikkerhetsklarering av medarbeiderne. I visse tilfeller kan dette gi føringer på hvilke personer som kan ansettes.

Eierstyring og selskapsledelse

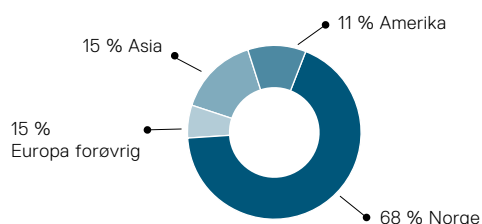
KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig og internasjonalt perspektiv. God eierstyring og selskapsledelse skal sikre størst mulig verdiskaping, samtidig som selskapets ressurser skal utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte. Verdien som skapes, skal komme aksjeeiere, medarbeidere, kunder og samfunnet til gode.

Styret legger vekt på at konsernets styringsdokumenter gjennomgås årlig og oppdateres, slik at de i størst mulig grad er i overensstemmelse med "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse". I henhold til regnskapsloven § 3-3b, skal selskapet utarbeide en redegjørelse om foretaksstyring. Redegjørelsen vil, i henhold til allmennaksjeloven § 5-4, bli gjenstand for behandling på ordinær generalforsamling. Redegjørelsen på sidene 65-74, er basert på siste reviderte utgave av anbefalingen av 21. oktober 2010.

Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Styret har et eget kompensasjonsutvalg som behandler alle vesentlige forhold knyttet til lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte før formell styrebehandling og beslutning. I tråd med norsk aksjelovgivning har styret også utarbeidet en egen erklæring om lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte, tatt inn i note 27 i regnskapet.

GEOGRAFISK FORDELING ANSATTE

ANTALL MEDARBEIDERE

	31.12.11	31.12.10
Kongsberg Maritime	3 700	3 136
Kongsberg Defence Systems	1 705	1 496
Kongsberg Protech Systems	834	670
Kongsberg Oil & Gas Technologies	325	273
Konsernsenteret	55	47
Kongsberg Teknologipark	62	59
Totalt i konsernet	6 681	5 681
Andel utenfor Norge	32 %	30 %

Årsresultat og disponeringer

Morselskapet Kongsberg Gruppen ASA hadde i 2011 et årsresultat på 437 millioner kroner. Styret foreslår følgende disponeringer i Kongsberg Gruppen ASA:

Utbytte 450 millioner kroner
Fra annen egenkapital 13 millioner kroner
Totalt disponert 437 millioner kroner

Forslaget til utbytte utgjør i overkant av 30 prosent av konsernets årsresultat og er i tråd med selskapets utbyttopolicy.

Selskapets frie egenkapital per 31. desember 2011 var 1 002 millioner kroner.

Utsikter for 2012

Kongsberg Maritime har de siste årene bygget opp sterke markedsposisjoner og disse forventes opprettholdt. Forretningsområdets markeder er sterkt påvirket av utviklingen i offshoreindustrien og verdenshandelen generelt. Ordreinngangen er i stor grad avhengig av verftenes ordrebooker. Ordreinngangen for offshorefartøy holder seg på et relativt godt nivå. Offshorerelaterte ordre har stått for omtrent 60 prosent av Kongsberg Maritimes ordreinngang de seneste årene. Kontrahering av nye handelsflåtefartøy har imidlertid vært på et relativt lavt nivå gjennom 2011, noe som kan påvirke Kongsberg Maritimes ordreinngang fra dette segmentet. Styrking av globalt ettermarked og kundestøtte gir gode resultater og bygger samtidig et godt og stabilt fundament for inntjeningen. Forretningsområdet gjennomfører kontinuerlig tiltak for å tilpasse kapasitet og produktportefølje til markedets behov. Etter styrets vurdering vil aktivitetsnivået for forretningsområdet totalt sett være på et godt nivå i 2012.

Kongsberg Defence Systems har flere store og langvarige leveranseprogrammer i gjennomføringsfasen, noe som gir gode forutsetninger for inntjeningen. Forretningsområdet bearbeider konkrete, nye muligheter for salg og videreutvikling av missiler, ubåtsystemer og luftvern. Oppbyggingen av produksjon av avanserte komposittkomponenter til F-35-programmet fortsetter, men programmet

utvikler seg noe senere enn tidligere forutsatt. Stortinget har gitt sin tilslutning til utvikling og finansiering av trinn to av Joint Strike Missile-programmet (JSM), noe som innebærer fortsatt utvikling av missilet. Styret vurderer at forretningsområdet vil ha fortsatt økende aktivitet i 2012.

Kongsberg Protech Systems har opparbeidet en meget sterk posisjon i verdensmarkedet for kjøretøybaserte våpenstyringssystemer. KONGSBERGs design er valgt til neste fase av CROWS-programmet i USA, og det ventes at produksjonsleverandør velges i 2012. Det arbeides aktivt både med nye og eksisterende kunder i mange land. I USA og Europa er det store kjøretøyprogram som enten er under planlegging, eller besluttet gjennomført. Disse programmene utgjør et betydelig potensial for flere av forretningsområdets produkter. Det er stor utviklingsaktivitet i forretningsområdet og den første kontrakten på den nye Medium Caliber Remote Weapon Station kan komme i 2012. Ordreserven inneholder tilfredsstillende marginer, men marginen i 2012 forventes å bli lavere enn i 2011. På grunn av endrede leveranseplaner og forsinket ordreinngang er utsiktene for Kongsberg Protech Systems blitt mer usikre, og styret forventer lavere aktivitetsnivå i dette forretningsområdet i 2012 sammenlignet med 2011.

KONGSBERG har i sum gode posisjoner i shipping-, offshore- og forsvarsmarkedet. Konsernet har en solid ordresreserve, og det er gode forutsetninger for driften selv om usikkerheten i verdensøkonomien fortsatt er betydelig.

Fortsatt drift

I samsvar med regnskapsloven § 3-3a bekrefte det at forutsetningene om fortsatt drift er til stede. Fremtidige resultatprognoser og konsernets langsiktige strategiske prognoser ligger til grunn for dette. Konsernet er i en sunn økonomisk og finansiell stilling.

Kongsberg 27. mars 2012

Finn Jebsen
Styrets leder

Anne-Lise Aukner
Styrets nestleder

Erik Must
Styremedlem

Irene Waage Basili
Styremedlem

John Giverholt
Styremedlem

Roar Marthinussen
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Kai Johansen
Styremedlem

Walter Qvam
Konsernsjef

RESULTATREGNSKAP 1.1.–31.12.

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

<i>Beløp i mill. kr</i>	<i>Note</i>	2011	2010
Driftsinntekter	6	15 128	15 497
Sum inntekter		15 128	15 497
Varekostnader	7	(5 609)	(6 906)
Personalkostnader	8	(4 539)	(4 003)
Andre driftskostnader	28	(2 586)	(2 103)
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)		2 394	2 485
Avskrivninger	10	(262)	(269)
Driftsresultat før amortiseringer (EBITA)		2 132	2 216
Amortiseringer	11	(97)	(103)
Driftsresultat (EBIT)		2 035	2 113
Finansinntekter	13	49	49
Finanskostnader	13	(76)	(65)
Resultat før skatt		2 008	2 097
Skattekostnad	14	(578)	(597)
Årsresultat		1 430	1 500
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		1 431	1 495
Ikke-kontrollerende interesser		(1)	5
<i>Resultat per aksje i kr</i>			
- for årets resultat / utvannet resultat per aksje	15	11,93	12,46

OPPSTILLING OVER TOTALRESULTAT FOR PERIODEN 1.1.–31.12.

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

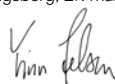
<i>Beløp i mill. kr</i>	<i>Note</i>	2011	2010
Årsresultat		1 430	1 500
<i>Endring virkelig verdi</i>			
-Kontantstrømsikringer valuta	20F	(261)	(60)
-Aksjer tilgjengelig for salg	16	(12)	(44)
Estimatavvik pensjoner	9	(246)	(54)
Omrégningsdifferanser valuta		14	27
Skatt på poster innregnet i oppstilling over totalresultatet	14	142	32
Totalresultat for perioden		1 067	1 401
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		1 068	1 396
Ikke-kontrollerende interesser		(1)	5

OPPSTILLING OVER FINANSIELL STILLING PER 31.12

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
EIENDELER			
<i>Anleggsmidler</i>			
Eiendom, anlegg og utstyr	10	2 430	2 182
Goodwill	11, 12	1 998	1 781
Andre immaterielle eiendeler	11	746	655
Aksjer tilgjengelige for salg	16	114	129
Andre langsiktige eiendeler	17	144	101
Sum anleggsmidler		5 432	4 848
<i>Omløpsmidler</i>			
Varelager	7	3 274	3 034
Fordringer	18	2 645	1 694
Anleggskontrakter under utførelse, eiendel	19	799	936
Derivater	20A	385	805
Betalingsmidler	21	3 083	2 660
Sum omløpsmidler		10 186	9 129
Sum eiendeler		15 618	13 977
EGENKAPITAL, FORPLIKTELSER OG AVSETNINGER			
<i>Egenkapital</i>			
Innskutt kapital		982	982
Andre reserver		90	276
Opptjent egenkapital		4 392	3 599
Sum aksjeeiere i morselskapet		5 464	4 857
Ikke-kontrollerende interesser		20	24
Sum egenkapital	22	5 484	4 881
<i>Langsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Langsiktige rentebærende lån	20D	570	847
Pensjonsforpliktelse	9	460	316
Derivater	20A	6	6
Avsetninger	23	126	147
Utsatt skatt	14	609	546
Andre langsiktige forpliktelser		105	62
Sum langsiktige forpliktelser og avsetninger		1 876	1 924
<i>Kortsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Anleggskontrakter under utførelse, gjeld	19	2 703	2 695
Derivater	20A	330	173
Avsetninger	23	1 075	1 035
Kortsiktig rentebærende lån	20D	322	-
Andre kortsiktige forpliktelser	24	3 828	3 269
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger		8 258	7 172
Sum forpliktelser og avsetninger		10 134	9 096
Sum egenkapital, forpliktelser og avsetninger		15 618	13 977

Kongsberg, 27. mars 2012

Finn Jebesen
Styrets leder

Anne-Lise Aukner
Styrets nestleder

Erik Must
Styremedlem

Irene Waage Basili
Styremedlem

John Giverholt
Styremedlem

Roar Marthiniusen
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Kai Johansen
Styremedlem

Walter Gvam
Konsernsjef

OPPSTILLING OVER ENDRING I EGENKAPITAL 1.1.–31.12.

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

Beløp i mill. kr	Note	Aksjonærer i morselskapet					Opptjent egenkapital	Sum aksjonærer i morselskapet	Ikke-kontrollerende interesser	Sum egenkapital
		Innskutt kapital		Andre reserver						
		Aksje-kapital	Annen innskutt egenkapital	Sikrings-reserve	Aksjer virkelig verdi	Omregnings-differanse for utenlandsk valuta				
Egenkapital per 1.1.10		150	832	343	56	(63)	2 386	3 704	22	3 726
Årsresultat							1 495	1 495	5	1 500
Oppstilling over totalresultat		-	-	(43)	(44)	27	(39)	(99)		(99)
Utbetalt utbytte	22	-	-	-	-	-	(240)	(240)	-	(240)
Kjøp/salg ikke-kontrollerende interesser		-	-	-	-	-	(3)	(3)		(3)
Utbytte ikke-kontrollerende interesser		-	-	-	-	-	-	-	(3)	(3)
Egenkapital pr. 31.12.10		150	832	300	12	(36)	3 599	4 857	24	4 881
Egenkapital per 1.1.11		150	832	300	12	(36)	3 599	4 857	24	4 881
Årsresultat							1 431	1 431	(1)	1 430
Oppstilling over totalresultat				(188)	(12)	14	(177)	(363)		(363)
Transaksjoner med egne aksjer		-	-	-	-	-	(6)	(6)	-	(6)
Utbetalt utbytte	22	-	-	-	-	-	(450)	(450)	-	(450)
Kjøp/salg ikke-kontrollerende interesser		-	-	-	-	-	(5)	(5)	(2)	(7)
Utbytte ikke-kontrollerende interesser		-	-	-	-	-	-	-	(1)	(1)
Egenkapital per 31.12.11		150	832	112	-	(22)	4 392	5 464	20	5 484

KONTANTSTRØMOPPSTILLING 1.1.–31.12.

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
Årsresultat		1 430	1 500
Avskrivninger på eiendom, anlegg og utstyr	10	262	269
Amortiseringer på immaterielle eiendeler	11	97	103
Netto finanskostnader	13	27	16
Skattekostnad	14	578	597
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer		2 394	2 485
<i>Justert for</i>			
Endring i anleggskontrakter under utførelse, eiendel		307	311
Endring i anleggskontrakter under utførelse, gjeld		(52)	(362)
Endring i andre kortsiktige forpliktelser		605	455
Endring i varelager		(199)	(447)
Endring i fordringer		(818)	(186)
Endring i avsetninger og andre tidsavgrensninger		50	336
Betalte skatter		(644)	(574)
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter		1 643	2 018
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter			
Salg av eiendom, anlegg og utstyr	10	4	10
Kjøp av eiendom, anlegg og utstyr	10	(438)	(424)
Aktivert egenutviklet immaterielle eiendeler	11	(121)	(124)
Kjøp av immaterielle eiendeler	11	(6)	-
Netto utbetalt ved kjøp av datterselskaper	29	(226)	(93)
Netto utbetalt ved utlån og kjøp/salg av aksjer	17, 21	(12)	56
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		(799)	(575)
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter			
Opptak av lån	20D	45	18
Mottatte renter		45	69
Betalte renter		(38)	(89)
Transaksjoner med egne aksjer		(19)	(9)
Transaksjoner med ikke-kontrollerende eierinteresser		(8)	(13)
Utbetalt utbytte	22	(450)	(240)
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		(425)	(264)
Sum kontantstrøm		419	1 179
Effekt av valutakursendringer på betalingsmidler		4	18
Netto endring betalingsmidler		423	1 197
Betalingsmidler ved begynnelsen av året		2 660	1 463
Betalingsmidler ved årets slutt	21	3 083	2 660

NOTER

KONGSBERG GRUPPEN (KONSERN)

1 GENERELL INFORMASJON

Kongsberg Gruppen ASA er et allmennaksjeselskap med begrenset ansvar og har sitt hovedkontor i Kongsberg, Norge. Selskapets aksjer omsettes på Oslo Børs. Kongsberg Gruppens konsernregnskap for regnskapsåret 2011 ble vedtatt i styremøte den 27. mars 2012.

Konsernregnskapet for 2011 inkluderer morselskapet og datterselskaper (samlet referert til som "KONGSBERG" eller "konsernet") samt konsernets andeler i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter.

2 GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV KONSERNREGNSKAPET

Regnskapet er presentert i norske kroner (NOK), og alle tall er oppgitt i hele millioner, bortsett fra der hvor annet er angitt.

Konsernregnskapet er avlagt i samsvar med EU-godkjent International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende fortolkninger som skal anvendes per 31.12.11, samt de ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven per 31.12.11. IFRS som er godkjent av EU avviker på enkelte områder fra standardene som er utstedt av International Accounting Standards Board (IASB). Det ville imidlertid ikke hatt noen betydning for det foreliggende konsernregnskapet om KONGSBERG hadde benyttet IFRS-standardene fra IASB.

Konsernregnskapet har blitt utarbeidet basert på historisk kost med unntak for følgende eiendeler og forpliktelser:

- Finansielle derivater (valutaterminkontrakter, valutaoppsjoner og rentebytteavtaler), som er verdsatt til virkelig verdi
- Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, som er verdsatt til virkelig verdi

Estimatusikkerhet og vurdering av regnskapsprinsipper

Under utarbeidelsen av årsregnskapet har selskapets ledelse benyttet estimater basert på beste skjønn, samt forutsetninger som er vurdert å være realistiske basert på historisk erfaring. Estimaten vurderes fortløpende. Det vil kunne oppstå situasjoner som kan føre til endrede estimater og forutsetninger, som igjen vil påvirke selskapets eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimateringer er innregnet i perioden hvor de oppstår.

For nærmere informasjon om estimatusikkerhet, som kan medføre en vesentlig endring av beløpene innen neste regnskapsår, henvises det til følgende noter:

- Inntektsføring, estimat av fremdrift og kontraktsfortjeneste i forbindelse med anleggskontrakter, jfr. note 3 C "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Inntektsføring" og note 19 "Anleggskontrakter under utførelse"
- Estimater på om egenutviklet utvikling vil generere en fremtidig økonomisk fordel, jfr. note 3 F "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Immaterielle eiendeler" og note 11 "Immaterielle eiendeler"

- Test av verdifall på goodwill, herunder beregning av gjenvinnbart beløp på kontantstrømgenererende enheter, jfr. note 12 "Test av verdifall på goodwill"
- Estimater knyttet til pensjonsforpliktelser, jfr. note 9 "Pensjoner"
- Estimater knyttet til avsetninger for tap på kundefordringer, jfr. note 18 "Fordringer og kredittrisiko"
- Estimater knyttet til nedskrivninger av balanseført verdi av anleggskontrakter under utførelse, jfr. note 19 "Anleggskontrakter under utførelse"
- Estimater knyttet til fremtidige garantiforpliktelser og andre avsetninger, jfr. note 23 "Avsetninger"

Ved utarbeidelse av årsregnskapet har ledelsen gjort enkelte vesentlige vurderinger basert på kritisk skjønn knyttet til anvendelse av regnskapsprinsippene.

For nærmere informasjon om vesentlige områder for kritisk skjønn i anvendelsen av regnskapsprinsipper som har størst effekt på beløp innregnet i konsernregnskapet, henvises det til følgende noter:

- Inntektsføring av anleggskontrakter, jfr. note 3 C "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Inntektsføring" og note 19 "Anleggskontrakter under utførelse"
- Anvendelse av prinsippene for aktivisering av kostnader i forbindelse med utvikling, jfr. note 3 F "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Immaterielle eiendeler" og note 11 "Immaterielle eiendeler"
- Finansielle instrumenter herunder sikringsbokføring (virkelig verdi eller kontantstrømsikring), jfr. note 3 J "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Finansielle instrumenter" og note 20 "Finansielle instrumenter"
- Salg og tilbakeleie knyttet til eiendom, vurdering av operasjonelle versus finansielle leieavtaler, jfr. note 3 H "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Leieavtaler salg og tilbakeleie" og note 26 "Salg og tilbakeleie"

3 SAMMENDRAG AV VESENTLIGE REGNSKAPSPRINSIPPER

A) Basis for konsolidering

Datterselskaper

I konsernregnskapet er de selskaper hvor KONGSBERG har kontroll, medtatt som datterselskaper. Kontroll er makt til å styre et foretaks finansielle og driftsmessige prinsipper i den hensikt å oppnå fordeler av foretakets aktiviteter. Kontroll oppnås normalt når konsernet, direkte eller indirekte, har en stemmeandel på mer enn 50 % gjennom eierskap i selskapet, eller når konsernet er i stand til å utøve kontroll over selskapet gjennom avtaler eller vedtekter. I vurdering av kontroll er også potensielle stemmeretter som umiddelbart kan utøves eller er konvertible hensyntatt.

Ved kjøp av datterselskaper regnskapsføres disse til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Virkelig verdi henføres til identifiserte eiendeler, gjeld og betingede forpliktelser. Merverdi som ikke kan henføres til bestemte eiendeler, er oppført som goodwill. Ved kjøp av nye datterselskaper er disse tatt med i konsernregnskapet fra oppkjøpstidspunktet. Oppkjøpstidspunktet er det tidspunktet hvor KONGSBERG oppnår kontroll over det oppkjøpte selskap. Normalt vil kontroll oppnås når alle betingelser i avtalen er oppfylt. Eksempler på betingelser kan være godkjenning av styret, generalforsamling eller godkjenning av konkurransemyndighetene. Ved trinnvise oppkjøp legges verdiene ved

tidspunkt for kontroll til grunn. Goodwill beregnes på tidspunkt for kontroll. Det avgjøres ved hvert kjøp hvorvidt goodwill skal avgrenses til KONGSBERG sin andel eller inntas til 100 %. Selskaper som inngår i konsernet, fremgår av note 30 "Oversikt over konsernselskaper".

Betinget vederlag som skal utbetales på et senere tidspunkt dersom gitte forutsetninger ved oppkjøpet oppfylles, blir regnskapsført til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Etterfølgende endringer i virkelig verdi av betinget vederlag klassifisert som en eiendel eller forpliktelse blir regnskapsført i tråd med IAS 39 enten i resultatregnskapet eller oppstilling over totalresultatet.

Transaksjonsutgifter som påløper i sammenheng med virksomhets-sammenslutningen, kostnadsføres fortløpende.

Eliminering av transaksjoner

Kjøp, salg, mellomværende og urealiserte gevinster og tap oppstått ved transaksjoner mellom konsernselskaper blir eliminert ved konsolidering. Urealisert tap elimineres tilsvarende såfremt dette ikke er et verdifall som krever innregning i konsernregnskapet.

Ikke-kontrollerende interesser

Ikke-kontrollerende interesser er inkludert i konsernets egenkapital på egen linje. Dens andel av resultatet er inkludert i årets resultat. Ikke-kontrollerende interesser inkluderer dens andel av virkelig verdi av datterselskapet inkludert andel av identifisert merverdier på oppkjøpstidspunktet. Andel av oppstilling over totalresultat henføres selv om dette medfører en negativ ikke-kontrollerende interesse.

B) Utenlandsk valuta

Konsernregnskapet presenteres i norske kroner, som også er morselskaps funksjonelle valuta. Hver enhet i konsernet vurderer sin funksjonelle valuta, og hver transaksjon i regnskapet til de enkelte enhetene blir målt i sin funksjonelle valuta. Transaksjoner i utenlandsk valuta blir ved første gangs innregning omregnet til funksjonell valuta på transaksjonstidspunktet. Anleggskontrakter sikres og inntektsføres basert på sikret kurs (prosjektsikringer). Kundefordringer, andre fordringer, leverandørgjeld og andre forpliktelser i utenlandsk valuta er omregnet til balansedagens kurs, og valutakursdifferansene er innregnet i resultatet. Differanser som oppstår ved omregning av kontantstrømsikringer, og som tilfredsstillere kriteriene for sikringsbokføring, er innregnet som andre inntekter og kostnader i totalresultatet (OCI). (Se mer om sikring under J "Finansielle instrumenter")

Gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta og som er en del av varekretslopet, er klassifisert som driftsinntekter og -kostnader. Øvrige gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta er klassifisert som finansinntekter eller -kostnader.

Omregning av utenlandske datterselskaper

Eiendeler og forpliktelser i utenlandske virksomheter, med annen funksjonell valuta enn norske kroner, omregnes til norske kroner med valutakurs på balansedagen. Inntekter og kostnader omregnes basert på gjennomsnittskurser for rapporteringsperioden. Omregningsdifferanser innregnes i oppstilling over totalresultatet. Når en utenlandsk virksomhet avhendes, resultatføres akkumulerte omregningsdifferanser og reverseres samtidig i oppstilling over OCI. Delvis avhendelse av datterselskaper gir innregning over resultatføring av omregningsdifferanser.

C) Inntektsføring

I forhold til inntektsføring skiller KONGSBERG mellom anleggskontrakter/systemleveranser, varer/standardproduksjon/tjenester og lisenssalg med tilhørende tjenester.

Anleggskontrakter/systemleveranser

En betydelig del av KONGSBERGs aktivitet består av utvikling og produksjon av produkter og systemer på basis av inngåtte ordrer. En anleggskontrakt er en kontrakt som er fremforhandlet for tilvirkning av en eiendel eller en kombinasjon av eiendeler som er tett relatert eller innbyrdes avhengige. KONGSBERG har lagt følgende kriterier til grunn for at det skal være en anleggskontrakt:

1. Bindende avtale som er forhandlet individuelt og som hensyntar kundens spesielle krav
2. Tilvirket spesielt basert på kundens spesifikasjon som medfører individuell design og/eller utvikling

3. Kontrakten er rettsgyldig og kansellering vil medføre at kunden som et minimum dekker påløpte kostnader knyttet til tilvirkningen
4. Tilvirkningen foregår over flere regnskapsperioder
5. De ulike elementene/komponentene/tjenestene i kontrakten kan ikke selges separat

Kontrakter som ikke oppfyller definisjonen av anleggskontrakt regnskapsføres som ordinært varesalg på leveransetidspunktet.

Inntektsføring av prosjektinntekter og forventet kontraktsfortjeneste beregnes ut fra det enkelte prosjekts fullføringsgrad. Prosjektene fullføringsgrad fastsettes normalt på grunnlag av påløpte kostnader i forhold til forventede totale kostnader. I spesielle tilfeller kan andre fremdriftsmål benyttes dersom dette gir et bedre bilde av fremdriften og verdiskapningen i prosjektet.

Opparbeidet verdi på kontrakter under utførelse inngår i driftsinntekter. I oppstilling over finansiell stilling er opparbeidet verdi som ikke er fakturert, presentert i "Anleggskontrakter under utførelse, eiendel". Opparbeidet verdi beregnes basert på fullføringsgraden og er fastsatt som påløpte tilvirkningskostnader med tillegg av andel av opptjent kontraktsfortjeneste. Tilvirkningskostnadene omfatter direkte lønn, direkte materialer og en forholdsmessig andel av de enkelte forretningsområdenes indirekte kostnader fordelbare til prosjekter. Generelle utviklingskostnader, salgskostnader og felles administrasjonskostnader inngår ikke i tilvirkningskostnader.

Innregnet opptjent kontraktsfortjeneste skal ikke overstige en forholdsmessig andel av forventet total kontraktsfortjeneste. Dersom kontraktsfortjenesten ikke kan estimeres med rimelig grad av sikkerhet, inntektsføres prosjektet uten fortjeneste inntil usikkerheten er håndterbar. Når en anleggskontrakt forventets å gi tap, kostnadsføres dette tapet umiddelbart i sin helhet. En anleggskontrakt forventes å gi tap når gjenværende forventede kostnader overstiger gjenværende inntekter i kontrakten.

Balansført verdi av anleggskontrakter presenteres i oppstilling over finansiell stilling basert på en vurdering av den enkelte anleggskontrakts finansielle status. Klassifiseringen gjøres kontrakt for kontrakt med mindre det foreligger en avtale om motregning, i såfall kan de aktuelle kontraktene sees i sammenheng. For hver enkelt anleggskontrakt nettes samtlige balanseposter mot hverandre slik at nettoeksponeringen på den enkelte anleggskontrakt i konsernregnskapet presenteres på en linje i oppstilling over finansiell stilling. Den enkelte anleggskontrakt presenteres da enten som "anleggskontrakter under utførelse, eiendel", eller som "anleggskontrakt under utførelse, gjeld". Kundefordringer knyttet til anleggskontrakter nettes mot balansepostene i den grad anleggskontrakten har bokført forskudd (fakturering overstiger akkumulerte inntekter) slik at balansepostene kun vil inneholde faktisk mottatte forskudd.

Kontraktsfestede tilleggsytelser og estimerte tilleggskostnader inkluderes i den opprinnelige prosjektkalkylen og inntektsføres i takt med totalprosjektet. Anleggskontrakter som består i å levere en eller flere like leveranser, innregnes med felles kontraktsfortjeneste og felles fullføringsgrad dersom de er inngått i en kontrakt, eller i flere kontrakter inngått med samme kjøper på samme tidspunkt, og hvor de enkelte leveranser ikke kunne ha vært forhandlet hver for seg til de samme betingelser. I særskilte tilfeller vil arbeid på prosjekter bli påbegynt og kostnader balanseført uten at det foreligger inngåtte kontrakter med kunder. Dette forutsetter at det er overveiende sannsynlighet for kontraktsinngåelse.

Varer/standardproduksjon/tjenester

Ordinært varesalg og standard produksjon, som ikke er en del av en anleggskontrakt, innregnes i takt med opptjeningen som normalt er ved leveranse. Leveranse anses gjennomført når kunden overtar det vesentligste av risiko og fordeler for en levert vare.

I tillegg til overtakelse av risiko og fordeler må følgende kriterier være oppfylt før innregning:

- det er sannsynlig at vederlaget vil innføres
- inntekten kan måles pålitelig

Innregningen måles til virkelig verdi av mottatt vederlag eller fordring. Tjenester som leveres, og som ikke er en del av en anleggskontrakt eller lisenssalg, inntektsføres etter hvert som tjenesten leveres slik som beskrevet under "anleggskontrakter/systemleveranser".

►► Lisensinntekter

Konsernet har også salg av lisenser for bruk av programvare. Lisensinntekter blir inntektsført i takt med opptjeningen som normalt er når programvaren er levert til kjøper. Leveransetidspunktet defineres som det tidspunktet hvor risiko og avkastning er overført til kunden. Hvis salget av lisensen er betinget av aksept fra kunden, vil ikke lisensinntektene bli innregnet før kunden har akseptert. Når det blir utført tilpasninger eller tilleggsarbeid i tilknytning til lisenssalget, blir det samlede vederlag inklusive vederlaget for lisensen inntektsført i takt med leveransen slik som beskrevet under "anleggskontrakter/systemleveranser". Vedlikeholdstjenester og service-/supporttjenester blir inntektsført etter hvert som tjenesten utføres eller lineært over den perioden tjenesten utføres.

Kombinerte leveranser for varer, tjenester og lisenssalg

Innregningskriteriene anvendes separat for hver transaksjon. Ved tilfeller hvor det er kombinerte leveranser med ulike innregningskriterier, blir de ulike elementene identifisert og inntektsført separat. Ved salg av varer med tilhørende vedlikeholdstjeneste vil varene inntektsføres ved levering, mens vedlikeholdstjenestene inntektsføres over den perioden tjenesten utføres.

Når det foreligger markedspriser for de ulike elementene som leveres, vil inntekten baseres på disse prisene og inntekt for lisens vil bli innregnet ved levering. For service og vedlikehold vil fastsatt inntekt på tjenesten bli utsatt og innregnet lineært over den perioden service og vedlikehold utføres.

Ved salg av ulike elementer hvor det ikke foreligger markedspris, har KONGSBERG følgende prinsipper for innregning og måling av inntekten:

- Identifisering av de ulike elementene som leveres, for eksempel lisens, service, vedlikehold og konsulenttjenester
- Forventet kost estimeres for hvert element som service, vedlikehold og konsulenttjenester. Videre estimeres en rimelig fortjenestemargin på de ulike elementene. Metode og forutsetninger for estimeringen må være konsistent fra periode til periode
- Estimert kost pluss fortjenestemargin blir utsatt inntekt og innregnes lineært i den perioden tjenestene utføres
- Lisensinntekt estimeres som kontraktssum redusert med estimert inntekt for de ovennevnte elementene, og innregnes ved levering

D) Skatter

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endringen i utsatt skatt. Eiendeler og forpliktelser ved utsatt skatt beregnes etter gjeldsmetoden. Det er beregnet utsatt skatt av netto skatteøkende midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige balanseverdier etter utligning av skattereduserende midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring dersom dette tilfredsstiller kravene i IAS 12.71.

For anleggskontrakter er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring først skal finne sted når ansvar og risiko overdras til kunden. Som følge av pågående store og langsiktige kontrakter foreligger det derfor betydelige skatteøkende midlertidige forskjeller.

Eiendel ved utsatt skatt er bare balanseført i den utstrekning det er sannsynlig at det vil foreligge en fremtidig skattepliktig inntekt som den skattereduserende forskjellen kan utnyttes mot. Eiendel ved utsatt skatt er vurdert for hver periode og vil bli reversert dersom det ikke lenger er sannsynlig at skattefordelen vil bli realisert.

E) Finansinntekter og finanskostnader

Finansinntekter består av renteinntekter, utbytte, valutagevinster, endringer i verdi på eiendeler til virkelig verdi over resultat, og gevinst ved realisasjon på eiendeler tilgjengelig for salg hvor verdiendringer er ført som andre inntekter og kostnader i oppstilling over totalresultatet (OCI). Renteinntekter innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rentemetode, mens utbytte blir innregnet på dato for beslutning i generalforsamlingen som vedtar utbytte.

Finanskostnader består av rentekostnader, valutatap, nedskrivning på investeringer som er tilgjengelig for salg, endringer i verdi på eiendeler til virkelig verdi over resultat, og tap ved realisasjon av eiendeler for salg hvor verdiendringer er innregnet i oppstilling over totalresultatet. Rentekostnader innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rentemetode.

F) Immaterielle eiendeler

Goodwill

Goodwill oppstår ved kjøp av virksomhet (virksomhetssammenslutning) og avskrives ikke. Goodwill innregnes i oppstilling over finansiell stilling til anskaffelseskost, fratrukket eventuelle akkumulerte nedskrivninger. Goodwill genererer ikke kontantstrømmer uavhengig av andre eiendeler eller grupper av eiendeler og tilordnes til de kontantstrømgenererende enheter som forventes å ha fordel av synergieffekter av sammenslutningen som ga opphavet til goodwill. Kontantstrømgenererende enheter som er tilordnet goodwill testes årlig for verdifall ved årets slutt eller oftere dersom det er indikasjoner for verdifall.

Goodwill testes for verdifall ved å beregne gjenvinnbart beløp til den kontantstrømgenererende enheten eller gruppe av kontantstrømgenererende enheter som goodwill er tilordnet og som følges opp av ledelsen. Gruppen av kontantstrømgenererende enheter er i alle tilfeller ikke større enn et driftssegment definert i henhold til IFRS 8 Driftssegmenter.

Verdifall beregnes ved å sammenligne gjenvinnbart beløp med den enkelte kontantstrømgenererende enhets balanseførte verdi. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av bruksverdi og netto salgsverdi. Konsernet benytter bruksverdi for å fastsette gjenvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. I vurdering av bruksverdi er forventet fremtidig kontantstrøm diskontert til nåverdi ved å benytte en diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets avkastningskrav for den aktuelle kontantstrømgenererende enheten. Dersom bruksverdi av den kontantstrømgenererende enheten er lavere enn balanseført verdi, reduserer nedskrivningene regnskapsført verdi av goodwill og deretter balanseført verdi av enhetens øvrige eiendeler forholdsmessig basert på balanseført verdi av de enkelte eiendelene. Nedskrivninger av goodwill kan ikke reverseres i en senere periode dersom gjenvinnbart beløp av den kontantstrømgenererende enheten øker. Eventuelt verdifall innregnes som en del av nedskrivninger i resultatregnskapet. Nedskrivningstesting av goodwill er beskrevet i note 12 "Test av verdifall på goodwill". Se også note 31 "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Verdifall på ikke-finansielle eiendeler".

Utvikling

Utgifter knyttet til utviklingsaktiviteter, herunder utviklingsprosjekter i utviklingsfasen, blir balanseført dersom utviklingsaktiviteten eller utviklingsprosjektet tilfredsstiller definerte krav til balanseføring. Utvikling omfatter aktiviteter knyttet til plan eller design for produksjon av nye eller vesentlig forbedrede materialer, innretninger, produkter, prosesser, systemer eller tjenester før kommersiell produksjon eller bruk kommer i gang. I vurderingen av om det er utvikling av et nytt system, ny funksjonalitet eller modul må det som utvikles kunne operere uavhengig av eksisterende systemer/produkter som selges. KONGSBERG har vurdert kriterier for vesentlig forbedring til å være en økning på mer enn 20 % av verdien fra før utviklingen eller i forhold til gjenanskaffelseskost for systemet. Balanseføring forutsetter at utviklingskostnader kan bli målt pålitelig, at produktet eller prosessen er teknisk og kommersielt gjennomførbare, fremtidige økonomiske fordeler er sannsynlige og at KONGSBERG har til hensikt, og har tilstrekkelige ressurser til å fullføre utviklingen, samt til å bruke eller selge eiendelen. Andre utviklingskostnader kostnadsføres etter hvert som de påløper.

Når kriterier for balanseføring er oppfylt, vil kostnader som påløper balanseføres. Kostnadene inkluderer materialkostnader, direkte lønnskostnader og en andel av direkte henførbare fellesutgifter. Når utviklingskostnader innregnes i oppstilling over finansiell stilling, gjøres dette til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte amortiseringer og tap ved verdifall. Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid, fordelt på totale produksjonsenheter eller antall år. Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utrangeringsverdi vurderes hvert år.

Beregning av økonomiske fordeler gjennomføres basert på de samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall. Det bygges på langtidsbudsjetter som styret har godkjent. For nærmere redegjørelse om beregning se note 11 "Immaterielle eiendeler".

Vurdering av oppfyllelse av kriteriene for balanseføring av utviklingskostnader skjer i takt med fremdriften i pågående utviklingsprosjekter. Underveis i utviklingsfasen besluttes det, basert på teknisk suksess og markedsvurderinger, om man skal ferdigstille utviklingen og starte balanseføring.

Vedlikehold

Vedlikehold er det arbeid som må utføres på produktene eller systemene for å sikre forventet økonomisk utnyttbar levetid. Gjennomføres det en vesentlig forbedring på produktet eller systemet som for eksempel medfører at livssyklusen forlenges, eller at kunden er villig til å betale mer for forbedringen, er dette å anse som utvikling. Utgifter knyttet til vedlikehold kostnadsføres når de påløper.

Teknologi og andre immaterielle eiendeler

Teknologi og andre immaterielle eiendeler som er kjøpt og som har bestemt utnyttbar levetid, måles til anskaffelseskost med fradrag for akkumulerte amortiseringer, samt akkumulert tap ved verdifall. Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid basert på totale produksjonsheter eller antall år. Forventet utnyttbar levetid og fastsettelse av avskrivningstakt vurderes hver periode.

G) Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr regnskapsføres til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall. Anskaffelseskost inkluderer utgifter som er direkte henførbare til kjøp av eiendelene. Eiendom, anlegg og utstyr avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Når enkeltdele av en eiendom, et anlegg eller utstyr har ulik utnyttbar levetid, og som er betydelig i forhold til enhetens samlede anskaffelseskost, avskrives disse separat. Forventet utraneringsverdi hensyntas ved fastsettelse av avskrivningsplanen.

Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utraneringsverdi vurderes hvert år. Gevinst eller tap ved salg av eiendom, anlegg og utstyr fastsettes som differansen mellom salgssum og balanseført verdi av enheten, og innregnes netto som annen inntekt i resultatet. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres, mens øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler, og som kan måles pålitelig, blir balanseført.

H) Leieavtaler, salg og tilbakeleie

Leieavtaler eller salg med tilbakeleie hvor KONGSBERG i det vesentligste overtar all risiko og alle fordeler forbundet med eierskap, klassifiseres som finansielle leieavtaler. Ved førstegangsinnregning måles eiendelen til det laveste av virkelig verdi og nåverdi av avtalt minimumsleie. Etter førstegangsinnregning brukes samme regnskapsprinsipp som for tilsvarende eiendel.

Andre leieavtaler er operasjonelle leieavtaler og innregnes ikke i konsernets balanse. KONGSBERGs salgs- og tilbakeleieavtaler er vurdert å oppfylle kriteriene for operasjonelle leieavtaler. Der hvor salgs- og tilbakeleieavtalen blir definert å være en tapskontrakt i henhold til IAS 37, innregnes nåverdien av det forventede tapet.

I) Verdifall på ikke-finansielle eiendeler

Alle ikke-finansielle eiendeler vurderes for hver rapporteringsperiode om det er indikasjoner for verdifall. Hvis indikasjon for verdifall eksisterer, blir gjenvinnbart beløp beregnet.

Gjenvinnbart beløp av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er det høyeste av bruksverdi og netto salgverdi. Bruksverdi er beregnet som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer. I nåverdiregningen benyttes det en diskonteringsrente, før skatt, og som reflekterer dagens markedsvurderinger på tidsverdien og den spesifikke risikoen knyttet til eiendelen.

Et verdifall blir innregnet hvis balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er større enn gjenvinnbart beløp. En kontantstrømgenererende enhet er den minste identifiserbare gruppen som genererer en inngående kontantstrøm som i det alt vesentlige er uavhengig av andre eiendeler eller grupper. Verdifall relatert til kontantstrømgenererende enheter blir først regnet mot enhetens goodwill, for så å redusere balanseført verdi på de andre eiendelene i enheten pro rata. Disse eiendelene vil normalt være eiendom, anlegg og utstyr og andre immaterielle eiendeler. Der en enkelt eiendel ikke generer selvstendige inngående kontantstrømmer inngår eiendelen i en gruppe av eiendeler som generer uavhengige inngående kontantstrømmer.

Ikke-finansielle eiendeler som har vært gjenstand for verdifall, blir vurdert for hver periode om det foreligger indikasjoner på at verdifallet er redusert eller ikke lenger er til stede. Reversering av tidligere verdifall blir begrenset oppad til den balanseførte verdien eiendelen ville ha hatt etter avskrivninger og amortiseringer hvis ikke verdifall hadde blitt innregnet.

J) Finansielle instrumenter

Finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser består av derivater, investeringer i aksjer, kundefordringer og andre fordringer, betalingsmidler, lån, leverandørgjeld og andre betalingsforpliktelser. Et finansielt instrument blir innregnet når konsernet blir part i instrumentets kontraktmessige bestemmelser. Finansielle eiendeler og forpliktelser blir ved første gangs innregning vurdert til virkelig verdi pluss direkte henførbare kostnader. Unntaket er finansielle instrumenter hvor endring i virkelig verdi føres over resultatet, og henførbare kostnader kostnadsføres direkte. Et alminnelig kjøp eller salg av finansielle eiendeler innregnes og fraregnes på avtaletidspunktet. Finansielle eiendeler fraregnes når konsernets rett til å motta kontantstrømmer fra eiendelen utløper, eller når konsernet overfører eiendelen til en annen part og konsernet ikke har kontroll over eller overfører all risiko og avkastning på eiendelen. Finansielle forpliktelser fraregnes når konsernets plikt spesifisert i kontrakt er oppfylt, utløpt eller kansellert.

Klassifisering

Konsernet klassifiserer finansielle eiendeler og forpliktelser ved første gangs innregning basert på intensjonen med instrumentet. Finansielle eiendeler klassifiseres innenfor følgende kategorier:

- i) virkelig verdi over resultatet
- ii) utlån og fordringer
- iii) finansielle eiendeler tilgjengelig for salg

Finansielle derivater inkluderes i kategorien virkelig verdi over resultatet, også om derivatet har negativ verdi.

Fordringer og forpliktelser knyttet til den løpende driften er vurdert til amortisert kost som i praksis innebærer nominell verdi med avsetning for forventet tap.

Alle aksjer som ikke er datterselskaper, felleskontrollerte- eller tilknyttede selskaper i oppstilling over finansiell stilling på balansedagen, er definert under kategorien finansielle instrumenter tilgjengelig for salg. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg måles til virkelig verdi på balansedagen. Verdiendringer på finansielle eiendeler tilgjengelig for salg innregnes som andre inntekter og kostnader i oppstilling over totalresultatet (OCI), med unntak av nedskrivning, som føres over resultatet. Se note 4 "Virkelig verdi" for nærmere beskrivelse av hvordan virkelig verdi fastsettes for finansielle eiendeler og forpliktelser.

Selskapets finansielle forpliktelser regnskapsføres til amortisert kost, bortsett fra finansielle derivater som regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet.

Nedskrivning finansielle eiendeler

Dersom det er objektive bevis for at en finansiell eiendels verdi er lavere enn kostpris, skal eiendelens tap ved verdifall innregnes i resultatet. Et verdifall for eiendeler målt til amortisert kost beregnes som differansen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimert fremtidig kontantstrøm diskontert med den opprinnelige effektive renten. Når det gjelder eiendeler tilgjengelig for salg anses det som et verdifall når virkelig verdi er lavere enn anskaffelseskost og verdifallet anses som vesentlig eller ikke er forbigående. Normalt vil KONGSBERG legge til grunn at et verdifall på mer enn 20 % i forhold til anskaffelseskost er vesentlig og at en verdinedgang i en periode på mer enn ni måneder ikke er av forbigående karakter. Hvis eiendelen er nedskrevet over resultatet er det nedskrevet verdi som skal legges til grunn ved vurderingen.

Akkumulert tap som er innregnet i oppstilling over totalresultatet, skal overføres til resultat på de eiendeler som har verdifall. Verdifall blir reversert hvis reverseringen kan relateres til vesentlig økning i verdien som har skjedd etter at verdifallet var innregnet. For finansielle eiendeler som er målt til amortisert kost og obligasjoner tilgjengelig for salg, skal reverseringen innregnes i resultatet. Ved reversering av finansielle eiendeler som er investeringer i egenkapitalinstrumenter, innregnes verdiendringen i oppstilling over totalresultatet.

Derivater

Derivater i KONGSBERG omfatter valutaterminkontrakter, valutaopsjoner og rentebytteavtaler. Ved førstegangs innregning blir derivater målt til virkelig verdi, og henførbare transaksjonskostnader blir resultatført når de påløper. Endring i virkelig verdi på derivater er innregnet i resultatet, med mindre de kvalifiserer for sikringsbokføring.

►► Sikring

KONGSBERG har som policy å begrense valutarisiko, men samtidig ha et aktivt forhold til valutaens betydning som konkurranseparameter. KONGSBERG har som policy å sikre alle kontraktsfestede valutastrømmer (prosjektsikringer). I tillegg sikres deler av fremtidig prognostiserte valutastrømmer i henhold til en fastlagt strategi (prognosesikringer). KONGSBERG har sikret deler av sine forpliktelser med rentebytteavtaler hvor det inngår bytte fra flytende til fast rente (rentesikringer).

Før en sikringstransaksjon gjennomføres, foretar KONGSBERG en vurdering om et derivat (eventuelt et annet finansielt instrument) skal brukes til:

- i) sikring av en ikke innregnet bindende avtale (prosjektsikringer)
- ii) sikring av fremtidig kontantstrøm fra en balanseført eiendel eller forpliktelse, eller en identifisert svært sannsynlig fremtidig transaksjon (prognosesikringer og rentesikringer)

(i) Sikring av virkelig verdi (prosjektsikringer)

Ved virkelig verdisikringer regnskapsføres verdiendringen på sikringsobjektet for den verdiendringen som er sikret. For valutasikringer av fremtidige kontraktfestede transaksjoner, innebærer dette at verdiendringen på den fremtidige transaksjonen knyttet til endringer i valutakursen innregnes i oppstilling over finansiell stilling. For anleggskontrakter vil dette bety at den delen av kontrakten som er opptjent innregnes til dagskurs, mens den delen av kontrakten som ikke er opptjent innregnes med en gevinst eller tap ved endringer i valutakursen. Siden sikringsinstrumentet også regnskapsføres til virkelig verdi, medfører dette en symmetrisk resultatføring av sikringsobjekt og sikringsinstrument. Samlet sett innebærer dette at anleggskontrakter inntektsføres til den sikrede valutakursen.

Sikringsbokføring opphører dersom:

- (a) sikringsinstrumentet er forfalt, terminert, utøvd eller solgt,
- (b) sikringen ikke tilfredsstiller ovennevnte krav til sikring, eller
- (c) konsernet av andre grunner velger å avslutte sikringsbokføring

Ved virkelig verdisikringer av finansielle eiendeler eller forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost, amortiseres verdiendringen på sikringsinstrumentet over gjenværende periode frem til forfall på sikringsobjektet.

(ii) Kontantstrømsikring (prognosesikringer og rentesikringer)

Ved sikring av høyst sannsynlige fremtidige kontantstrømmer, innregnes den effektive delen av endringer i virkelig verdi på sikringsinstrumentet i oppstilling over totalresultatet for perioden.

Når den sikrede transaksjonen inntreffer, overføres den akkumulerte verdiendring på sikringsinstrumentet fra oppstilling over totalresultat til resultatregnskapet.

Dersom sikring av en høyst sannsynlig forventet transaksjon senere medfører innregning av en eiendel eller forpliktelse, omklassifiseres tilhørende gevinst eller tap fra oppstillingen over totalresultatet til resultatregnskapet i samme periode(r) som eiendelen eller forpliktelsen påvirker resultatet, eksempelvis over avskrivningstiden til en eiendel.

Ved sikringer hvor den fremtidige transaksjonen blir en anleggskontrakt allokeres sikringsinstrumenter til kontraktene ved inngåelse og blir ved behov rullert. Gevinster/tap resultatføres i takt med kontraktens fremdrift, noe som innebærer at anleggskontrakter som er sikret før inngåelsen inntektsføres til den kursen som var den opprinnelige sikringen, som kan være før kontrakten ble inngått. Ved kontantstrømsikring av finansielle forpliktelser overføres verdiendringen fra oppstillingen over totalresultat til resultatregnskapet over forpliktelsens løpetid.

Dersom sikringsinstrumentet utløper uten å bli rullert, eller dersom sikringsforholdet opphører, innregnes gevinst eller tap i resultatregnskapet når den sikrede transaksjonen inntreffer. Dersom den sikrede transaksjonen ikke lenger er forventet å inntreffe, resultatføres urealiserte gevinster eller tap på sikringsinstrumentet, som tidligere er innregnet i oppstilling over totalresultatet.

Oppfølging av sikringseffektivitet

Valutaterminene er forventet å være effektive gjennom hele perioden. KONGSBERG ruller valutaterminene fra prognose til prosjektsikring ved kontraktsinngåelse. I tillegg rulleres valutaterminene (prosjektsikringene) i de tilfeller hvor inn-/utbetalingen kommer på et senere tidspunkt enn først antatt. Ved kortere tidsavvik mellom forfall på termin og inn-/

utbetalingen benytter KONGSBERG banksaldo i utenlandsk valuta, slik at veksling av valuta fra valutakonto faller innenfor samme periode som endelig forfall av terminforretningen eller inn-/utbetalingen. Sikrings-effektiviteten vil derfor være svært høy gjennom hele perioden.

K) Klassifisering

Eiendeler som er tilknyttet vare-/tjenestekretslopet, eller som forfaller innen 12 måneder, klassifiseres som kortsiktige. Andre eiendeler klassifiseres som langsiktige. Tilsvarende klassifiseres forpliktelser som er tilknyttet vare-/tjenestekretslopet, eller som forfaller innen 12 måneder, som kortsiktige. Andre forpliktelser klassifiseres som langsiktige.

L) Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi. For råvarer og varer i arbeid beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet av ferdig tilvirkede varer redusert for gjenværende tilvirkningskostnader og kostnader for gjennomføring av salget. For ferdigvarer beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet redusert med kostnader for gjennomføring av salget. For varer i arbeid og ferdigvarer beregnes anskaffelseskost til direkte og indirekte kostnader. Varelageret vurderes basert på gjennomsnittlig anskaffelseskost.

M) Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er finansielle eiendeler med faste eller bestemte betalinger som ikke er omsatt i et aktivt marked. Disse blir vurdert til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentemetode, men på grunn av kort løpetid vil kundefordringer og andre fordringer i praksis oppføres til pålydende etter fradrag for tap ved verdifall. Kundefordringer i utenlandsk valuta måles til balansedagens kurs.

N) Betalingsmidler

Betalingsmidler inkluderer kontanter i kasse- og bankbeholdning og kortsiktige likvide investeringer som omgående kan konverteres til kontanter med et kjent beløp og med en maksimal løpetid på tre måneder.

O) Egenkapital

(i) Egne aksjer

Ved tilbakekjøp av egne aksjer føres kjøpspris inklusive direkte henførbare kostnader som endring i egenkapital. Egne aksjer presenteres som reduksjon av egenkapital. Tap eller gevinst på transaksjoner med egne aksjer blir ikke innregnet i resultatet.

(ii) Kostnader ved egenkapitaltransaksjoner

Transaksjonskostnader direkte knyttet til en egenkapitaltransaksjon og skatteeffekt på egenkapitaltransaksjon blir innregnet mot egenkapital etter fradrag for skatt.

(iii) Sikringsreserver

Sikringsreserver inkluderer samlede akkumulerte nettoendringer i virkelig verdi for finansielle instrumenter benyttet som kontantstrømsikringer (prognose og rentesikringer), som løpende er innregnet i oppstilling over totalresultatet.

(iv) Aksjer virkelig verdi

Aksjer virkelig verdi inkluderer samlede akkumulerte nettoendringer i virkelig verdi for finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg.

(v) Omregningsdifferanser

Omregningsdifferanser innregnes i oppstilling over totalresultatet. Når en utenlandsk virksomhet avhendes helt eller delvis, resultatføres tilhørende akkumulerte omregningsdifferanser, med tilhørende reversering i oppstilling over totalresultat. Se også note 3 B "Sammenheng av vesentlige regnskapsprinsipper – Utenlandsk valuta".

P) Avsetninger

Avsetninger innregnes når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, og når det er sannsynlig at det vil skje et økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig. Ideelt sett estimeres avsetninger basert på historisk

informasjon og vekting av mulige utfall mot deres sannsynlighet. I tilfeller hvor historisk informasjon ikke foreligger anvendes andre kilder for estimering av avsetningene. Dersom tidsverdien er vesentlig, beregnes avsetningen til nåverdien av forpliktelsen.

Garanti

Avsetninger for garantiforpliktelser innregnes når de underliggende produkter eller tjenester selges. Garantiaavsetningen er basert på historisk informasjon om garantier, der hvor slik informasjon er tilgjengelig, og en vekting av mulige utfall mot deres sannsynlighet for å inntreffe. Garantiforpliktelser kostnadsføres løpende i takt med fullføringsgraden i prosjektene og omklassifiseres til garantiavsetning ved leveranse.

Restrukturering

Restruktureringsavsetninger innregnes når konsernet har godkjent en detaljert og formell restruktureringsplan, og restruktureringen enten har begynt eller har blitt kunngjort blant berørte parter.

Tapskontrakt

Avsetning for tapsbringende kontrakter innregnes når KONGSBERG's forventede inntekter fra en kontrakt er lavere enn uunngåelige kostnader som forventes å påløpe for å innfri forpliktelsen etter kontrakten.

Q) Ytelser for ansatte

Innskuddsbaserte pensjonsordninger

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte i Norge under 52 år med virkning fra og med 1.1.08. Ansatte i ytelsesordninger, som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i denne ordningen. De fleste av KONGSBERG's selskaper i utlandet har innskuddsbaserte pensjonsordninger. Innskuddet kostnadsføres når det påløper og er vist under lønnskostnader i resultatregnskapet.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. I tillegg foreligger tidligpensjonsordninger for enkelte ledere. For å sikre en enhetlig beregning av konsernets pensjonsforpliktelser har samtlige konsernselskaper benyttet en og samme aktuar ved beregningene. I resultatregnskapet er årets netto pensjonskostnad etter fradrag for forventet avkastning på pensjonsmidlene vist under lønnskostnader. I oppstilling over finansiell stilling vises netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift. De økonomiske og aktuar-messige forutsetninger er gjenstand for årlig vurdering. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i den langsiktige statsobligasjonsrenten med et tillegg som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen. Aktuar-messige gevinster eller tap knyttet til endringer i grunnlagsdata, estimater og endringer i forutsetninger innregnes i oppstilling over totalresultat. Konsernets juridiske forpliktelse påvirkes ikke av den regnskapsmessige behandlingen.

Aksjetransaksjoner med ansatte

Konsernet har i flere år gjennomført aksjeprogram for alle ansatte, hvor de ansatte får tilbud om kjøp av aksjer til en rabattert pris. Rabatter ved salg av aksjer kostnadsføres som lønnskostnader.

R) Resultat per aksje

Konsernet presenterer ordinært resultat per aksje og utvannet resultat per aksje. Ordinært resultat per aksje blir beregnet som forholdet mellom årets resultat som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet gjennomsnittlig utestående ordinære aksjer.

Utvannet resultat per aksje er resultatet som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet utestående aksjer justert for alle utvannings-effekter knyttet til aksjeopsjoner.

S) Nye og endrede standarder og fortolkninger

Standarder tatt i bruk og som har effekt for finansregnskapet:

- IAS 24 – Opplysninger om nærstående parter (endret), ikrafttredelsesdato 1. januar 2010.
- IAS 32 – Finansielle instrumenter: Presentasjon (endret),

ikrafttredelsesdato 1. februar 2010.

- IFRIC 14 – Begrensninger av en netto ytelsesbasert pensjonseiendel, minstekrav til finansiering og samspill mellom dem (endret), ikrafttredelsesdato 1. januar 2011.

Ingen av disse har medført endringer i årsregnskapet for 2011.

T) Tolkninger og endrede standarder i IFRS og IFRIC som ennå ikke har blitt tatt i bruk

I årsregnskap for 2012 og senere vil følgende standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder være obligatoriske. Konsernet har ikke valgt tidlig anvendelse. Ikrafttredelsesdato er satt til EUs ikrafttredelsesdato i den grad den avviker mot IASBs ikrafttredelsesdato.

- IFRS 9 – Finansielle instrumenter (ny), ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2015).
- IFRS 7 – Finansielle instrumenter: Opplysninger – Motregning av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser, ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IFRS 7 – Finansielle instrumenter: Opplysninger – Overføring av finansielle eiendeler (endret), ikrafttredelsesdato 1. juli 2011
- IFRS 10 – Konsernregnskap:- erstatter IAS 27, ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IFRS 11 – Fellesordninger: erstatter IAS 31, ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IFRS 12 – Opplysninger om interesser i andre foretak: erstatter opplysningsdelen i IAS 27, ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IFRS 13 – Måling av virkelig verdi, ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IFRIC 19 – Innfrielse av finansiell gjeld med egenkapitalinstrumenter (ny), ikrafttredelsesdato 1. juli 2011.
- IAS 12 – Inntektsskatt (endret), ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2012).
- IAS 19 – Ytelser til ansatte (endret), ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).
- IAS 28 – Investeringer i tilknyttet selskap og felleskontrollert virksomhet (revidert), ikrafttredelsesdato ikke fastsatt av EU (IASB 1. januar 2013).

I det følgende kommenteres de områder som ledelsen oppfatter kan medføre vesentlige konsekvenser for konsernets finansregnskap.

- IFRS 9 – Finansielle instrumenter, som antas pliktig anvendt tidligst 1. januar 2015 kan endre klassifikasjon og måling av finansielle eiendeler. Konsernet planlegger ikke tidliganvendelse av standarden og omfang av eventuell påvirkning på regnskapet er ikke kartlagt.

4 VIRKELIG VERDI

KONGSBERGs regnskapsprinsipper og noter krever beregning av virkelig verdi både for finansielle og enkelte ikke-finansielle eiendeler og forpliktelser. Virkelig verdi har for både måling og for informasjon i noter blitt beregnet som beskrevet nedenfor. Der det er relevant, vil det bli gitt ytterligere informasjon om forutsetninger benyttet i beregningen av virkelig verdi under de notene som gjelder de enkelte eiendelene og forpliktelsene.

Immaterielle eiendeler

Virkelig verdi på immaterielle eiendeler, som teknologi, software og kunderelasjoner, som er ervervet gjennom oppkjøp, er beregnet til nåverdien av forventet fremtidig kontantstrøm fra eiendelen diskontert med et risikostjert avkastningskrav.

Merkenavn er beregnet til nåverdien av estimerte besparelser i royalkostnader for å kunne benytte merkenavnet.

Virkelig verdi av kunderelasjoner er basert på diskontert netto merinntjening fra tilhørende eiendel.

Eiendom, anlegg og utstyr

Ved oppkjøp verdsetter KONGSBERG eiendom, anlegg og utstyr til virkelig verdi. Virkelig verdi tilsvarer markedsverdi. Markedsverdi av eiendom er basert på hva eiendommen kan bli omsatt for på dagen for verdsettelsen mellom en kjøper og selger i en transaksjon på "armlegdes avstand". Markedsverdien på anlegg og utstyr er basert på innhentede vurderinger fra uavhengige takstmenn.

Varelager

Virkelig verdi av varelager ervervet gjennom oppkjøp er basert på en estimert salgspris for normal løpende drift med fradrag for salgskostnader og en rimelig fortjeneste for salgsinnsatsen.

Investeringer i egenkapitalinstrumenter

Virkelig verdi på finansielle eiendeler tilgjengelig for salg er verdsatt ved å benytte siste noterte kurs på balansedagen. Noterte aksjer er enten notert på Oslo Børs eller på Fondsmeglerforbundets OTC-liste. Dersom det ikke har vært omsatt aksjer over en lengre periode, blir det vurdert om siste noterte kurs gir et riktig bilde på virkelig verdi. Alternativet er å ta utgangspunkt i siste omsatte kurs og justere for vesentlige hendelser i perioden fra siste transaksjon og frem til balansedagen. For investeringer som ikke er notert, benyttes siste pris på aksjetransaksjonen eller emisjon som et estimat på virkelig verdi. I de tilfeller hvor det ikke har vært transaksjoner, benyttes beregning av diskontert kontantstrøm på aksjen.

Derivater

Virkelig verdi på valutaterminkontrakter er basert på observerbare data. KONGSBERG benytter Reuters priser på de ulike valutaterminer. Reuters priser er basert på flere aktører i markedet. Hvis ikke slik notert pris er tilgjengelig, blir virkelig verdi beregnet ved å diskontere forskjellen mellom avtalt terminkontraktpris og nåværende terminpris for gjenværende løpetid for kontrakten ved å bruke risikofri rente basert på statsobligasjoner. Virkelig verdi på rentebytteavtaler og valutaopsjoner verdsettes basert på observert markedsverdi.

Langsiktig gjeld

Virkelig verdi på rentebærende lån er beregnet ved hjelp av estimater på rentekurve og KONGSBERG sin rentemargin fastsatt på balansedagen. De estimerte kontantstrømmene er diskontert med den markedsrenten man kunne forvente å måtte betale for tilsvarende lån på balansedagen. Markedsrenten, før kredittpåslag, er basert på pengemarkedsrenten NIBOR.

5 STYRING AV KAPITAL OG FINANSIELL RISIKO

KONGSBERG har en sentralisert finansfunksjon som er ansvarlig for konsernets finansiering, valutarisiko, renterisiko, kredittisiko og likviditetsstyring. Datterselskaper i konsernet har begrenset mulighet til å etablere selvstendig finansiering. Styret har vedtatt retningslinjer for den finansielle risikostyringen, som er nedfelt i konsernets finanspolicy.

Finansiering og kapitalstyring

KONGSBERGs virksomhet bærer preg av langsiktighet med forsvarskontrakter som strekker seg over 3 til 5 år, samtidig som konsernet i alle forretningsområder har en langsiktig markedsstrategi. Dette krever trygghet i kapitaltilgangen over tid, og KONGSBERG har som mål å være klassifisert med god kredittverdighet (investments grade) av sine långivere og investorer.

Konsernet vil tilstrebe et årlig utbytte over tid på ca 30 % av konsernets årlige overskudd fra ordinær drift etter skatt.

KONGSBERG legger vekt på finansiell fleksibilitet, og har krav til kapitalstruktur for å balansere likviditets- og refinansieringsrisiko. Lån skal reforhandles i god tid før forfall, og gjennomsnittlig løpetid for løpende lån skal være minimum 2 år. KONGSBERG har som mål å ha et diversifisert sett av finansieringskilder. Dette betyr bruk av banker gjennom syndikerte lånefasiliteter og utstedelse av gjeldsinstrumenter i det norske kapitalmarkedet. Konsernet har tilfredsstillende kapitaltilgang i norske kroner i markedet og har således konkludert med at det ikke er behov for offisiell rating fra globalt kredittvurderingsselskap. Konsernet vurderes imidlertid av sine långivere, og er vurdert til BBB+ i den sist oppdaterte analysen.

Beløp i mill. kr	Total per					
	31.12.11	<1 år	2-3 år	3-4 år	4-5 år	>5 år
Rentebærende gjeld (obligasjonslån)	800	300	500	-	-	-

Per 31.12.11 har KONGSBERG en syndikert lånefasilitet på 1 000 mill. kr. Det er per 31.12.11 ikke trukket på denne lånefasiliteten som forfaller i juli 2015.

I henhold til betingelser på eksisterende lån skal KONGSBERG ha en moderat gjeldsgrad (netto rentebærende gjeld/EBITDA). Netto rentebærende gjeld skal ikke overstige 3 ganger EBITDA, men kan være opptil 3,5 ganger EBITDA i maksimalt 3 kvartaler. KONGSBERG har ingen andre finansielle betingelser enn gjeldsgrad i sine låneavtaler.

Likviditetsrisiko

For KONGSBERG forstås likviditetsrisiko som finansiell beredskap gjennom å sørge for at konsernet til enhver tid har finansieringsrammer og likviditet tilpasset drifts- og investeringsplaner. Den sentraliserte finansfunksjonen har overordnet ansvar for å styre konsernets likviditetsrisiko. I konsernets finanspolicy er det nedfelt krav til likviditetsreserve som sikrer at konsernet til enhver tid kan møte sine kontraktuelle betalingsforpliktelser. KONGSBERG benytter lånefasiliteter, kortsiktige sertifikatlån og konsernkontosystemet til å dekke kortsiktig likviditetsbehov. Kortsiktige lån skal ikke overstige de tilgjengelige lånerammer med løpetid lenger enn ett år. KONGSBERG har et konsernkontosystem som hovedsakelig alle datterselskaper er tilknyttet. Konsernkontosystemet optimaliserer tilgjengelighet og fleksibilitet i likviditetsstyringen. Konsernets likviditetsutvikling følges løpende basert på ukentlige rullerende likviditetsprognoser fra de største enhetene i konsernet, samt budsjett og segmentrapportering for større investeringer.

Valutarisiko

KONGSBERG har en stor andel av sine inntekter knyttet til eksportkontrakter, med en relativt liten andel innkjøp i samme valuta. Dette gjør at KONGSBERG har en betydelig valutaeksponering. Forretningsområdene identifiserer eksponeringen. Den sentraliserte finansfunksjonen formidler instrumenter som reduserer valutarisikoen.

KONGSBERG har som policy å sikre alle kontraktfestede valutastrømmer (prosjektsikringer).

I tillegg har konsernet en valutapolicy der forventet ordreinngang sikres (kontantstrømsikringer) i henhold til en matrise. Videre sikrer konsernet en høyere andel av forventet ordreinngang lengre frem i tid på høyere kurs og lavere andel av forventet ordreinngang med kortere horisont på lavere kurs. På denne måten søker konsernet å dempe virkningene av valutasingninger på inntil 2 års sikt. Sikringsinstrumentene som benyttes er i hovedsak terminkontrakter. Opsjoner benyttes i liten grad. I tillegg benyttes valutakonti i konsernkontosystemet til sikring av mindre beløp med korte løpetider.

I tillegg til finansielle instrumenter gjøres det operasjonelle tiltak, som for eksempel å sørge for kostnader i samme valuta som salgskontrakten, for å redusere valutaeksponeringen.

KONGSBERG har implementert et finanssystem for håndtering av alle valutatransaksjoner. I tillegg er det etablert en egen risikostyringsfunksjon, med ansvar for å overvåke alle finansielle transaksjoner.

Det vises til note 20 B "Finansielle instrumenter – Valutarisiko og sikring av valuta" for ytterligere informasjon.

Renterisiko

Per 31.12.11 hadde KONGSBERG to obligasjonslån på til sammen 800 mill. kr og en syndikert lånefasilitet på 1 000 mill. kr som det ikke var trukket på per 31.12.11.

KONGSBERG har som policy å vektlegge forutsigbarhet i forhold til rentekostnader i perioder der endringer i rentenivået har en vesentlig påvirkning på konsernets resultat. Styret blir forelagt en finansieringsplan hvert år der vurdering av renteeksponering inngår. Det vises til note 20 D "Finansielle instrumenter – renterisiko knyttet til lån" for ytterligere informasjon.

Kredittrisiko

Kredittrisiko forstås som risikoen for at konsernets kontraktuelle motpart ikke kan gjøre opp sin forpliktelse overfor KONGSBERG. Forretningsområdene avdekker kredittrisikoen.

Kredittrisiko knytter seg til kundefordringer, valuta- og renteterminkontrakter samt pengeplasseringer.

Konsernets finanspolicy stiller krav til finansinstitusjonenes kredittverdighet (rating) for at KONGSBERG skal kunne inngå finansielle avtaler.

Ved utgangen av 2011 hadde KONGSBERG 2 815 mill. kr i brutto utestående fordringer, hvorav 2 024 mill. kr utgjorde kundefordringer. Dette er fordringer med varierende grad av risiko, avhengig av kunde, løpetid og om det er avgitt betalingsgarantier eller lignende.

Historisk har KONGSBERG hatt beskjedne tap på fordringer. Kongsberg Defence Systems og Kongsberg Protech Systems har i stor grad statlige kunder, og er i liten grad eksponert for kredittrisiko. Kongsberg Maritime har i hovedsak kunder fra privat sektor og er mer eksponert for denne type risiko. Uroen i verdensøkonomien generelt og verfts- og rederinæringen spesielt, har ført til økt kredittrisiko i markedene Kongsberg Maritime retter seg mot. Det er foretatt avsetninger i Kongsberg Maritime for å ta hensyn til dette. Kongsberg Maritime har iverksatt operasjonelle tiltak for å redusere kreditt-eksponeringen. Kredittforsikring benyttes i beskjeden grad, men vurderes i enkelte tilfeller.

Konsernet har en policybeslutning om at det skal være en forsvarlig balanse mellom å oppnå økt salg til gode marginer og risikoen for tap. Videre opererer store deler av konsernet etter tilpassede kredittmanualer med tilhørende rutiner for inkasso. I forhold til motpartsrisiko har KONGSBERG satt strenge krav til kredittverdighet og satt begrensninger på aggregert kreditteksponering. Det vises til note 18 "Fordringer og kredittrisiko" for ytterligere informasjon.

Markedsrisiko knyttet til finansielle investeringer

Når KONGSBERG investerer i andre selskaper er dette basert på strategiske vurderinger. Verdien av konsernets finansielle investeringer er eksponert for svingninger i aksjemarkedet. Investeringene verddivurderes og følges opp sentralt. Det foretas jevnlig rapportering av verdiutviklingen. Det vises til note 16 "Aksjer tilgjengelige for salg" for ytterligere informasjon.

6 DRIFTSSEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i forretningsområder basert på bransjene hvor konsernet opererer, og har følgende tre rapporteringspliktige driftssegmenter:

Kongsberg Maritime leverer produkter og systemer for dynamisk posisjonering, navigasjon og automasjon til handelsskip og offshore-installasjoner, samt produkter og systemer for sjøbunnskartlegging, overvåking, treningssimulatorer og til fiskefartøy og fiskeriforskning. Forretningsområdet er blant markedslederne innen disse områdene. Land med stor offshorevirksomhet og verftsindustri er viktige markeder. Innen Kongsberg Maritime er 52 % av driftsinntektene innen Offshore, 22 % innen Merchant Marine og 26 % innen Subsea.

Kongsberg Defence Systems er Norges ledende leverandør av forsvars- og romfartsrelaterte systemer. Det norske forsvaret har over tid vært den største kunden. Løsninger utviklet i samarbeid med Det norske forsvaret er konkurransedyktige internasjonalt og har de siste årene oppnådd en økende eksportandel. All eksport av forsvarsprodukter godkjennes av norske myndigheter. En sentral del av markedsstrategien er allianser med store internasjonale forsvarsbedrifter. Kongsberg Defence Systems leverer systemer for kommando- og våpenkontroll, våpenstyring og overvåking, kommunikasjonsløsninger og missiler. For Kongsberg Defence Systems er 31 % av driftsinntektene knyttet til Missile Systems, 29 % til Integrated Defence Systems, 26 % til Naval system, 9 % til Aerostructures og 6 % til Defence Communications.

Kongsberg Protech Systems hovedprodukt er våpenstyringssystemet Protector RWS for militært personell i pansrede kjøretøy. KONGSBERG er den klart største aktøren innen dette markedet.

Systemet er solgt til mange land. Våpenstyringssystemet er et produkt som er etterspurt for en økende bredde av militære kjøretøy. US Army er forretningsområdets største kunde.

De resterende av konsernets aktiviteter vises i kolonnen "Øvrige". Disse aktivitetene inkluderer inntekter, kostnader, eiendeler, forpliktelser og andre elementer som ikke er fordelt til segmentene på et fornuftig grunnlag. Dette dreier det seg i hovedsak om aksjeeierkostnader, enkelte felleskostnader og resultateffekter tilknyttet eiendommer som benyttes av andre enn konsernets egne enheter. Kongsberg Oil & Gas Technologies, som foreløpig er av begrenset omfang i forhold til konsernets aktivitet, inngår under øvrige.

Finansieringen av forretningsområdene gir ikke nødvendigvis et riktig bilde av soliditeten til de enkelte forretningsområdene. Finansposter, netto rentebærende gjeld og kontanter er derfor ikke segmentert, men presentert for konsernet som helhet. Det samme gjelder for skattekostnader og balanseposter knyttet til utsatt skatt og betalbar skatt, da disse postene påvirkes av skattemessige overføringer mellom forretningsområdene.

Ledelsen følger opp driftssegmentenes driftsresultat (EBITA) regelmessig og benytter denne informasjonen til å foreta analyser av de ulike driftssegmentenes prestasjoner samt foreta beslutninger om ressursallokering. Driftssegmentenes prestasjoner vurderes basert på driftsresultat (EBITA) og avkastning på sysselsatt kapital.

Informasjon om konsernets rapporteringspliktige driftssegmenter presenteres nedenfor.

►► Driftssegmentdata

Beløp i mill. kr	Kongsberg		Kongsberg	Øvrige	Elimineringer	Konsolidert
	Maritime	Defence Systems	Protech Systems			
2011						
Driftsinntekter fra eksterne kunder	6 639	3 638	4 167	684		15 128
Driftsinntekter - konserninternt	54	257	18	340	(669)	-
Totale inntekter	6 693	3 895	4 185	1 024	(669)	15 128
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	1 184	350	815	45	-	2 394
Avskrivninger	(106)	(87)	(60)	(9)	-	(262)
Driftsresultat før amortiseringer (EBITA)	1 078	263	755	36	-	2 132
Amortiseringer	(34)	(19)	(5)	(39)	-	(97)
Driftsresultat (EBIT)	1 044	244	750	(3)	-	2 035
Segment eiendeler	5 933	3 579	1 870	972	(122)	12 232
Segment investeringer	268	183	153	22	-	626
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger	2 798	2 758	1 845	424	(122)	7 703
2010						
Driftsinntekter fra eksterne kunder	6 224	3 028	5 665	580	-	15 497
Driftsinntekter - konserninternt	62	348	18	43	(471)	-
Totale inntekter	6 286	3 376	5 683	623	(471)	15 497
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	1 108	319	1 064	(6)	-	2 485
Avskrivninger	(117)	(74)	(69)	(9)	-	(269)
Driftsresultat før amortiseringer (EBITA)	991	245	995	(15)	-	2 216
Amortiseringer	(32)	(36)	(3)	(32)	-	(103)
Driftsresultat (EBIT)	959	209	992	(47)	-	2 113
Segment eiendeler	5 063	3 390	1 625	745	(117)	10 823
Segment investeringer	171	243	118	16	-	548
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger	2 776	2 389	1 301	261	(117)	6 727

1. Det er ingen forskjeller i målemetoder som brukes på segmentnivå sammenliknet med konsernregnskapet.
2. Transaksjoner mellom de ulike segmentene er eliminert ved konsolideringen. Transaksjoner mellom segmentene er basert på markedspriser.
3. De ulike driftssegmentenes driftsresultat inkluderer inntekter og kostnader fra transaksjoner med andre driftssegment i konsernet.
4. Segment eiendeler inkluderer ikke aksjer tilgjengelige for salg, andre langsiktige eiendeler, derivater og betalingsmidler da disse eiendeler styres på konsernbasis.
5. Segment forpliktelser inkluderer ikke utsatt skatt, betalbar skatt, rentebærende gjeld, andre langsiktige forpliktelser og avsetninger og derivater da denne type forpliktelser blir styrt på konsernbasis.
6. Investeringer består av tilgang av eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill.

Avstemming av eiendeler

Beløp i mill. kr	2011	2010
Segment eiendeler	12 232	10 823
Aksjer tilgjengelige for salg	114	129
Andre langsiktige eiendeler	144	101
Derivater	385	805
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	(340)	(541)
Betalingsmidler	3 083	2 660
Sum eiendeler	15 618	13 977

Avstemming av forpliktelser og avsetninger

Beløp i mill. kr	2011	2010
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger	7 703	6 727
Kortsiktig rentebærende gjeld	322	-
Derivater	330	173
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	(441)	(326)
Betalbar skatt	344	598
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger	8 258	7 172

Geografisk informasjon

Ved presentasjon av informasjon om geografi fordeles inntekter på grunnlag av kundenes geografiske plassering, mens for anleggsmidlene er det den fysiske plassering eller tilknytning gjennom oppkjøp som er lagt til grunn. Konsernets aktiviteter er i hovedsak fordelt på Norge, øvrige Europa, Amerika og Asia. Inkludert i anleggsmidler er eiendom,

anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill (ekskl. finansielle instrumenter, utsatt skattefordel, pensjonsmidler og rettigheter som følger av forsikringsavtaler).

Beløp i mill. kr	Norge	EU	Øvrige Europa	Nord Amerika	Sør Amerika	Asia	Annet	Total
2011								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	2 742	3 162	579	5 142	255	3 064	184	15 128
Driftsinntekter i % av total	18 %	21 %	4 %	34 %	2 %	20 %	1 %	-
Anleggsmidler ¹⁾	4 224	80	-	637	4	225	4	5 174
2010								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	2 415	2 765	361	6 596	187	2 899	274	15 497
Driftsinntekter i % av total	16 %	18 %	2 %	43 %	1 %	19 %	2 %	-
Anleggsmidler ¹⁾	3 785	71	-	626	-	135	1	4 618

1) Anleggsmidler består i denne oppstillingen av eiendom, anlegg og utstyr, goodwill og andre immaterielle eiendeler.

7 VARELAGER

Konsernets samlede varebeholdninger fordeler seg som følger:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Råvarer	2 225	1 826
Varer i arbeid	607	733
Ferdigvarer	442	475
Sum	3 274	3 034
Periodens nedskrivning av varelager	52	68
Årets varekost utgjør	5 609	6 906

8 PERSONALKOSTNADER

Lønn og andre personalkostnader utgjør alle kostnader forbundet med avlønning av personell ansatt i konsernet.

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
Lønn		3 423	3 049
Resultatavhengig del av lønn	27	92	123
Arbeidsgiveravgift		526	474
Pensjonskostnad ytelsesplaner	9	88	49
Pensjonskostnad innskuddsplan	9	218	165
Andre ytelser		192	143
Totale personalkostnader		4 539	4 003
<i>Gjennomsnittlig antall årsverk</i>			
Totalt		6 070	5 436

9 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenstepensjonsordning som tilfredsstillende lovverket, og som består av en innskuddsordning og ytelsesordning. Tjenstepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge. Per 31.12.11 er det i Norge 4 520 ansatte som er tilknyttet ordningene. KONGSBERG bestreber seg på at flest mulig av de ansatte også i utlandet skal omfattes av tjenstepensjonsordningene.

Innskuddsordningen

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte under 52 år per 1.1.08. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 6 G, og 8 % av lønnsgrunnlaget fra 6G og opp til 12G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert innskuddsordning for lønn mellom 12 og 15G. Bedriftens innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 27 "Nærstående parter". De ansatte har samme investeringsvalg i tilleggordsordningen som i hovedordningen. KONGSBERGs selskaper i utlandet har i all vesentlighet

innskuddsplaner. Per 31.12.11 var ca 3 700 ansatte i Norge og de fleste av de 2 161 ansatte i utlandet omfattet av disse planene. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom DNB Livsforsikring. Deler av pensjonen blir dekket ved utbetalinger fra Folketrygden. Slike utbetalinger beregnes ut fra Folketrygdens grunnbeløp (G) som årlig godkjennes av Stortinget. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden fordeles over de ansattes opptjeningsår. Gitt Folketrygdens regler før 1.1.11 og full opptjening gir ordningen ca 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenstepensjonsdelen med 50 %. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 27 "Nærstående parter". Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvarer ca 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G inntil fylte 77 år, deretter reduseres

ytelsen til 50 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G. Denne tilleggsordningen ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon 1.1.08.

Det ble i 2008 innført nye regler for fratreden med etterlønn (tidlig pensjon) for nyansatte ledere i konsernledelsen. Reglene innebærer fratreden med etterlønn senest fra 65 år, men med gjensidig rett for selskapet og ansatt i konsernledelsen å kreve fratreden med etterlønn fra 63 år. Ytelsen er 65 % av årslønn, forutsatt minimum 15 års opptjening. Dersom en ansatt fratrer mellom 63 og 65 år vil det imidlertid gi redusert pensjonsopptjening for den innskuddsbaserte alderspensjon som gjelder fra fylte 67 år.

Ved beregning av de fremtidige pensjoner i ytelsesordningen er følgende forutsetninger lagt til grunn:

	31.12.11	31.12.10
<i>Økonomiske forutsetninger</i>		
Diskonteringsrente	2,60 %	3,75 %
Forventet avkastning	4,10 %	5,00 %
Lønnsregulering	2,75 %	3,25 %
G-regulering	3,25 %	3,75 %
Pensjonsregulering	0,10 %	0,75 %
<i>Demografiske forutsetninger</i>		
Dødelighet	K 2005	K 2005
Uførhet	IR 73	IR 73
	4,5% for alle aldre	4,5% for alle aldre
Frivillig avgang		

K2005 er utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon, og tar for seg tariffen for dødelighet. IR73 tar for seg tabeller for forventet uførhet. Risikoen for død og uførhet baserer seg på offentlige tabeller og observasjoner for uførhet i KONGSBERG. Sannsynligheten for at en ansatt i en gitt aldersgruppe blir ufør eller dør innen ett år, samt forventet levealder er følgende:

Alder	Uføreprosent		Dødsprosent		Forventet levealder	
	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
20	0,1	0,2			80	84
40	0,3	0,4	0,1	0,1	80	84
60	1,4	1,8	0,6	0,5	82	85
80			6,2	4,5	87	89

Uføretariffen IR 73 er valgt ut fra at denne tariffen er den beste tilnærmingen til uførestatistikken for KONGSBERG. Dette er basert på KONGSBERGs historikk der ca 25 % av uførepensjonen er blitt tilbakebetalt gjennom en internasjonal pool.

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

Beløp i mill. kr	2011	2010
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	91	92
Rentekostnad av påløpt pensjonsforpliktelse	61	59
Forutsatt avkastning på pensjonsmidlene	(70)	(80)
Tidligere års opptjening for 12G ordning	-	6
Periodisert arbeidsgiveravgift	12	11
	94	88
Oppgjør av pensjonsordning inkl. arb.g.avg.	(6)	(39)
Årets netto pensjonskostnad	88	49
Kostnader ved innskuddsplaner Norge	202	146
Kostnader ved innskuddsplaner utlandet	16	19

Endring av netto balanseført pensjonsforpliktelse

Beløp i mill. kr	2011			2010		
	Fondert	Ufondert	Totalt	Fondert	Ufondert	Totalt
<i>Endringer i brutto pensjonsforpliktelse</i>						
Brutto pensjonsforpliktelse 1.1.	1 436	249	1 685	1 367	261	1 628
Netto endring i arbeidsgiveravgift	22	(4)	18	(2)	(1)	(3)
Kjøp	20	-	20	-	-	-
Nåverdien av årets opptjening	84	7	91	70	27	97
Rentekostnad av pensjonsforpliktelse	54	7	61	54	6	60
Aktuariell tap/gevinst	124	12	136	(4)	16	12
Oppgjør av pensjonsordning ekskl. arb.g.avg.	(5)	-	(5)	-	(34)	(34)
Reklassifisert	31	(26)	5	-	-	-
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(59)	(30)	(89)	(49)	(26)	(75)
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	1 707	215	1 922	1 436	249	1 685
<i>Endringer i brutto pensjonsmidler</i>						
Virkelig verdi pensjonsmidler 1.1.	1 369	-	1 369	1 287	-	1 287
Forventet avkastning på pensjonsmidler	70	-	70	80	-	80
Aktuariell tap/gevinst	(79)	-	(79)	(35)	-	(35)
Premieinnbetalinger	147	-	147	86	-	86
Kjøp	9	-	9	-	-	-
Reklassifisert	5	-	5	-	-	-
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(59)	-	(59)	(49)	-	(49)
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 462	-	1 462	1 369	-	1 369
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12.	(245)	(215)	(460)	(67)	(249)	(316)

Prosentvis fordeling av pensjonsmidlene på investeringskategorier per 31.12.11 og tidligere var:

	2011	2010	2009	2008	2007
Anleggsobligasjoner	35 %	33 %	36 %	29 %	28 %
Pengemarked	23 %	11 %	8 %	14 %	7 %
Obligasjoner	15 %	15 %	23 %	30 %	21 %
Aksjer	8 %	21 %	14 %	4 %	25 %
Eiendom	18 %	18 %	17 %	17 %	16 %
Annet	1 %	2 %	2 %	6 %	3 %
Bokført avkastning pensjonsmidler	3,2 %	6,2 %	4,7 %	1,9 %	11,8 %

Beløp i mill. kr	2011	2010	2009	2008	2007
Netto forpliktelse 1.1.	(316)	(340)	(323)	(336)	(747)
Netto endring i arbeidsgiveravgift	(18)	3	(3)	2	50
Innregnet pensjonskostnad	(82)	(78)	(68)	(74)	(132)
Oppgjør pensjonsordning	5	34	-	-	299
Premiebetalinger	147	86	133	167	160
Utbetalinger	30	26	15	16	10
Kjøp/salg	(11)	-	-	-	-
Overgang til bruttomethoden	-	-	-	-	1
Aktuariell tap/gevinst	(215)	(47)	(94)	(98)	23
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12.	(460)	(316)	(340)	(323)	(336)

Aktuariell tap/gevinst er innregnet i oppstilling over totalresultat med 246 mill. kr inkludert arbeidsgiveravgift.

Historisk informasjon

Beløp i mill. kr	2011	2010	2009	2008	2007
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	1 922	1 685	1 628	1 454	1 289
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 462	1 369	1 287	1 129	950
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	(460)	(316)	(341)	(325)	(339)
Estimatavvik pensjonsforpliktelse 31.12.	136	12	98	89	8
Estimatavvik pensjonsmidler 31.12.	(79)	(35)	4	(9)	31
Akkumulerte estimatavvik innregnet i oppstilling over totalresultat	(1 145)	(968)	(929)	(852)	(771)
Herav erfaringsavvik	(1 053)	(968)	(929)	(852)	(771)

Den gamle AFP-ordningen ble avviklet i 2010, og dette ga en regnskapsmessig gevinst. Som erstatning for den gamle AFP ordningen er det etablert en ny AFP ordning. Den nye AFP ordningen er, i motsetning til den gamle, ikke en førtidspensjonsordning, men en ordning som gir et livslangt tillegg på den ordinære pensjonen. De ansatte kan velge å ta ut den nye AFP ordningen fra og med fylte 62 år, også ved siden av å stå i jobb. Den nye AFP ordningen er en ytelsesbasert flerforetaks-pensjonsordning, og finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosent av lønn. Foreløpig foreligger ingen pålitelig måling og allokering av forpliktelse og midler i ordningen. Regnskapsmessig blir ordningen behandlet som en innskuddsbasert pensjonsordning hvor premiebetalinger kostnadsføres løpende, og ingen avsetninger foretas i regnskapet. Det betales en premie til den nye ordningen av de samlede utbetalinger mellom 1 G og 7,1 G til bedriftens arbeidstakere. For 2011 utgjorde premien 1,4 %, mens den for 2012 er fastsatt til 1,75 % (estimert til 40 mill. kr). Det er ikke fondsoppbygging i ordningen og det forventes at premienivået vil øke for de kommende årene.

Årets pensjonskostnad er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuariemessige forutsetninger ved årets begynnelse. Brutto pensjonsforpliktelser er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuariemessige forutsetninger ved årets slutt. I beregningen av bruttoverdier av pensjonsmidlene er det forutsatt en avkastning på 5 % som var forventningen per 31.12.11. Den faktiske avkastningen ble 2,1 %, men dette blir først hensyntatt i de balanseførte verdiene i 2012.

Forventet pensjonspremieinnbetaling til ytelsesordninger er for 2012 ca 145 mill. kr.

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. Netto pensjonsforpliktelser er fastsatt basert på aktuarberegninger, som bygger på forutsetninger blant annet knyttet til diskonteringsrente, fremtidig lønnsvekst, pensjonsreguleringer, forventet avkastning på pensjonsmidlene og ansatte turnover. Disse forutsetningene oppdateres årlig. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i den langsiktige statsobligasjonsrenten som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen for ytelsesordningen.

Balansen viser netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift.

Sensitivitetsanalyse pensjonsberegning

Følgende estimater er basert på fakta og omstendigheter per 31.12.11, forutsatt at alle andre parametre er konstante. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

Endring i pensjon	Diskonterings- rente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner		Fratredelses- rate	
	1 %	-1 %	1 %	-1 %	1 %	-1 %	1 %	-1 %
Endring i % er prosentpoeng								
Pensjonsforpliktelse (PBO)	20–22 %	20–22 %	10–12 %	10–12 %	15–17 %	15–17 %	2–3 %	2–3 %
Periodens netto pensjonskostnader	22–24 %	22–24 %	18–20 %	18–20 %	10–12 %	10–12 %	2–3 %	2–3 %

10 EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

Beløp i mill. kr	Maskiner og anlegg	Driftsløsøre	Tomter ¹⁾ , bygg og annen fast	Total
			eiendom	
Anskaffelseskost				
1.1.10	766	1 411	1 539	3 716
Tilgang	60	211	153	424
Avgang	(1)	(120)	(13)	(134)
Omregningsdifferanser	(1)	5	6	10
Sum anskaffelseskost 31.12.10	824	1 507	1 685	4 016
Tilgang	189	159	90	438
Tilgang ved kjøp av virksomhet	19	23	21	63
Avgang	(6)	(149)	(4)	(159)
Omregningsdifferanser	4	7	6	17
Sum anskaffelseskost 31.12.11	1 030	1 547	1 798	4 375
Akkumulerte avskrivninger				
1.1.10	306	987	394	1 687
Årets avskrivninger	45	161	63	269
Avgang	(1)	(116)	(8)	(125)
Omregningsdifferanser	(2)	4	1	3
Sum akkumulerte avskrivninger 31.12.10	348	1 036	450	1 834
Årets avskrivninger	56	145	61	262
Avgang	(6)	(148)	(1)	(155)
Omregningsdifferanser	1	1	2	4
Sum akkumulerte avskrivninger 31.12.11	399	1 034	512	1 945
Balanseført verdi 31.12.10	476	471	1 235	2 182
Balanseført verdi 31.12.11	631	513	1 286	2 430
Utnyttbar levetid	3 - 10 år	3 - 10 år	10 - 33 år¹⁾	
Årlig leie av ikke balanseført eiendom, anlegg og utstyr	7	-	42	49

1) Tomter som inngår i gruppen har ubegrenset levetid, og blir heller ikke avskrevet.

11 IMMATERIELLE EIENDELER

Beløp i mill. kr	Goodwill	Teknologi	Aktivert egenutvikling	Andel immaterielle eiendeler		Total
Anskaffelseskost						
1.1.10	2 084	559	206	38		2 887
Tilgang	-	-	124	-		124
Kjøp av virksomheter	114	45	-	32		191
Omregningsdifferanser	5	11	-	-		16
Sum anskaffelseskost 31.12.10	2 203	615	330	70		3 218
Tilgang	-	4	121	6		131
Kjøp av virksomheter ¹⁾	210	42	1	12		265
Avgang	-	-	-	(30)		(30)
Omregningsdifferanser	5	5	-	-		10
Sum anskaffelseskost 31.12.11	2 418	666	452	58		3 594
Akkumulerte amortiseringer						
1.1.10	419	185	62	12		678
Amortiseringer	-	61	33	9		103
Avgang	-	-	-	-		-
Omregningsdifferanser	3	(2)	-	-		1
Sum akkumulerte amortiseringer 31.12.10	422	244	95	21		782
Amortiseringer	-	58	32	7		97
Avgang	-	-	-	(30)		(30)
Omregningsdifferanser	(2)	3	-	-		1
Sum akkumulerte amortiseringer 31.12.11	420	305	127	(2)		850
	-	-	-	-		-
Balanseført verdi 31.12.10	1 781	371	235	49		2 436
Balanseført verdi 31.12.11	1 998	361	325	60		2 744
Utnyttbar levetid		8-10 år	5 år	8-10 år		
Gjenværende utnyttbar levetid		1-9 år	3-5 år	4-9 år		

¹⁾ Kjøp av virksomhet gjelder i hovedsak kjøp av 100 % av aksjene i Evotec AS og i Norspace AS. For foreløpig merverdiallokering se note 29 oppkjøp.

Med unntak av goodwill, som ikke amortiseres, er amortiseringen av immaterielle eiendeler enten lineært over utnyttbar levetid eller i henhold til produserte enheter.

Utvikling ført over resultatet

Hoveddelen av konsernets utvikling gjøres via kundefinansierte prosjekter. Kostnader knyttet til egenfinansiert utvikling:

Beløp i mill. kr	2011			2010		
	Produktvedlikehold	Utviklingskostnader	Totalt	Produktvedlikehold	Utviklingskostnader	Totalt
Kongsberg Maritime	117	450	567	103	384	487
Kongsberg Defence Systems	10	82	92	17	81	98
Kongsberg Protech Systems	78	47	125	79	11	90
Øvrige	16	21	37	6	26	32
Sum	221	600	821	205	502	707

Balanseføring av egenutvikling

Utviklingsprosjekter hvor kundene finansierer utviklingen blir ikke aktivert, men KONGSBERG søker å oppnå eierrettigheter til det utviklede produktet. Underveis i utviklingsfasen for egenfinansierte prosjekter besluttes det, basert på teknisk suksess og markedsvurderinger, hvorvidt man skal ferdigstille utviklingen og starte balanseføring av gjenværende utviklingsutgifter.

I Kongsberg Defence Systems er pågående aktiveringer i hovedsak relatert til utvikling av kartsystemer.

I Kongsberg Protech Systems er aktivert egenutvikling hovedsakelig knyttet til utviklingen av et nytt produktkonsept i RWS-familien, Medium Calibre RWS.

Egenfinansierte utviklingsprosjekter hos Kongsberg Maritime inneholder i utgangspunktet mange prosjekter med begrenset totalomfang. Det er vurdert at disse utviklingsprosjektene ikke tilfredsstiller kriteriene for aktivering av utvikling. For mange av prosjektene er det usikkerhet knyttet til om prosjektet er teknologisk gjennomførbart og hvordan den endelige løsningen blir. Så lenge det er usikkerhet om endelig teknologisk løsning, er det også vanskelig å estimere markedsmessig verdi. Det vil derfor først være sent i utviklingsprosjektet at kriterier for aktivering blir oppfylt. Gjenværende kostnader vil ofte være ubetydelige. Det er i Kongsberg Maritime pågående utviklingsprosjekter innen produktområdet dynamisk posisjonering (DP) hvor kriteriene er innfridd og det gjennomføres aktivering.

Estimatusikkerhet

Balanseførte utviklingskonstrnader blir amortisert i forhold til estimert produksjonsvolum eller levetid. Både estimat på produksjonsvolum og levetid vil kunne endres over tid. Ved test av verdien på aktivert egenutvikling anvendes samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall. For estimatusikkerhet knyttet til dette, se note 12 "Test av verdifall på goodwill".

12 TEST AV VERDIFALL PÅ GOODWILL

Goodwill

Goodwill anskaffet gjennom oppkjøp er allokert til konsernets driftssegmenter og blir fulgt opp og testet samlet for den gruppe av kontantstrømgenererende enheter som inngår i driftssegmentet. Goodwill følges opp for grupper av kontantstrømgenererende enheter som er lik det som er definert som driftssegment i henhold til note 6 "Driftssegmenter".

Goodwill er tilordnet driftssegmenter som følger:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Kongsberg Maritime	1 476	1 314
Kongsberg Defence Systems	170	132
Øvrig virksomhet	352	335
Sum balanseført verdi goodwill	1 998	1 781

Goodwill fra øvrig virksomhet er tilknyttet Kongsberg Oil & Gas Technology.

Konsernet tester goodwill og immatrielle eiendeler for nedskrivning årlig eller oftere dersom det er indikasjoner på verdifall.

Konsernet har benyttet bruksverdi for å fastsette gjenvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. For å fastsette bruksverdien er det benyttet diskontert pengestrømsmetode. Forventet kontantstrøm bygger på forretningsområdenes budsjetter og langtidsplaner, som er godkjent av konsernledelsen og styret. Budsjetter og langtidsplaner dekker en periode på fem år (eksplisitt prognoseperiode). Godkjente budsjetter og langtidsplaner blir justert for kontantstrømmer relatert til investeringer, restruktureringer, fremtidige produktforbedringer og nyutvikling der dette er vurdert som vesentlig for verditesten. Etter de fem årene med konkrete planer fastsettes enhetenes kontantstrømmer ved ekstrapolering. Ved inngang til ekstrapoleringsperioden forutsettes enheten å være i en stabil fase. I beregningene av bruksverdi har konsernet benyttet forventede kontantstrømmer etter skatt og tilsvarende diskonteringssetts etter skatt. Gjenvinnbart beløp ville ikke ha blitt vesentlig påvirket dersom kontantstrømmer før skatt og diskonteringssetts før skatt var benyttet. Diskonteringssetts før skatt er fastsatt ved bruk av en iterativ metode, og er vist i egen tabell.

Forutsetninger lagt til grunn er basert på historiske resultater og observerbare markedsdata.

Nøkkelforutsetninger

Diskonteringssetts

Diskonteringssettsene er basert på en vektet gjennomsnittlig kapital-kostnad (WACC) metodikk der egenkapitalkostnaden og gjeldskostnaden er vektet i henhold til estimert kapitalstruktur. Diskonteringssettsene reflekterer markedets avkastningskrav per tidspunkt for testen i den bransje den kontantstrømgenererende enheten sammenlignes med. Estimert kapitalstruktur er basert på gjennomsnittlig kapitalstruktur i bransjen den kontantstrømgenererende enheten opererer i og en vurdering av hva som er en fornuftig og forsvarlig langsiktig kapitalstruktur. Ved estimering av egenkapitalkostnaden er CAPM-modellen benyttet. I henhold til CAPM består egenkapitalkostnaden av risikofri rente samt en individuell risikopremie. Risikopremien er enhetens systematiske risiko (beta) multiplisert med markedets risikopremie. Risikofri rente er estimert basert på en 10-årig norsk statsobligasjonsrente og er basert på at alle kontantstrømmer er omregnet til norske kroner. Gjeldskostnaden representerer en forventet langsiktig etter skatt rente for sammenlignbar gjeld og består av risikofri rente og en rentespread.

Fortjenestemargin (EBITDA)

Fortjenestemarginer er basert på historisk nivå justert for forventninger om fremtiden. Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA) legges til grunn i beregningen.

Vekstrate

Vekstrater i den eksplisitte prognoseperioden er basert på ledelsens forventninger til markedsutviklingen i de markedene hvor virksomheten drives. Konsernet benytter stabile vekstrater til å ekstrapolere kontantstrømmene utover fem år. Den langsiktige vekstraten utover fem år er ikke høyere enn forventet langsiktig vekst i bransjen der virksomheten drives.

Markedsandeler

For enheter som opererer i markeder hvor det er relevant å måle markedsandeler er det forventet at etablerte posisjoner generelt vil opprettholdes, men at det kan komme økninger og svekkelser innen enkeltområder.

Nøkkelforutsetninger per kontantstrømgenererende enhet

Prosent	Kongsberg		
	Kongsberg Maritime	Defence Systems	Øvrig virksomhet
Diskonteringssetts før skatt	14,4	10,3	13,4
Diskonteringssetts etter skatt	10,6	8,9	10,6
Langsiktig nominell vekstrate	2,0	2,0	2,0
Inflasjon	2,0	2,0	2,0

Nedskrivning

Det er ikke gjennomført nedskrivning av goodwill i 2011 (eller i 2010).

Sensitivitetsanalyse

Nedskrivningstest av goodwill er gjennomført med sensitivitetsanalyser av hver enkelt kontantstrømgenererende enhet. For Kongsberg Maritime og Kongsberg Defence Systems vil en først være i nedskrivningssituasjon ved betydelige endringer i nøkkelforutsetningene og disse endringene er vurdert å være utenfor det intervallet som vurderes å være sannsynlig. Kongsberg Oil & Gas Technology utgjør øvrig virksomhet. Sensitivitetsanalysen gir ikke indikasjoner på nedskrivningsbehov. Men forretningsområdet er fortsatt i en oppstartsfase, og er således mindre robust for betydelige endringer.

Estimatusikkerhet

Det vil alltid være knyttet usikkerhet til estimering av bruksverdi. De vurderinger som er gjort er basert på beste skjønn og med rammebetingelser som benyttes for sammenlignbare bransjer for de ulike kontantstrømgenererende enheter. Disse beregningene er basert på neddiskontering av framtidige kontantstrømmer. Et vesentlig avvik i disse vil påvirke verdien på goodwill.

13 FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
Renteinntekter fra eiendeler til amortisert kost		31	30
Derivater til virkelig verdi over resultat		17	17
Andre finansinntekter		1	2
Finansinntekter		49	49
Rentekostnader fra forpliktelser til amortisert kost		(35)	(41)
Agiokostnader		(7)	(8)
Diskontering langsiktige avsetninger		(3)	(5)
Andre finanskostnader		(13)	(11)
Nedskrivning av aksjer tilgjengelig for salg	16	(18)	-
Finanskostnader		(76)	(65)
Netto finansposter innregnet i resultatet		(27)	(16)

14 SKATT

Skattekostnad

Beløp i mill. kr	2011	2010
Betalbar skatt	399	630
Endring utsatt skatt	179	(33)
Skattekostnad	578	597

Avstemming fra nominell til effektiv skattesats

Beløp i mill. kr	2011	2010
Resultat før skatt	2 008	2 097
Skatt beregnet til skattesats 28 % av resultat før skatt	562	587
Effekt av skattesatsforskjeller og ikke hensyntatte skattefordeler i utlandet	2	6
Skatteeffekt av nedskrivning av aksjer	5	-
Andre permanente forskjeller	9	4
Skattekostnad	578	597
Effektiv skattesats	28,8 %	28,5 %

For anleggskontrakter er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring skjer når ansvar og risiko overdras til kunden. Betalbar skatt vil som følge av dette variere over tid.

Eiendel utsatt skatt og utsatt skatt forpliktelse

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
<i>Eiendel utsatt skatt</i>		
Pensjoner	129	88
Avsetninger	664	626
Eiendel utsatt skatt – brutto	793	714
<i>Utsatt skatt forpliktelse</i>		
Anleggsmidler	312	267
Anleggskontrakter under utførelse	1 076	818
Netto derivater	14	175
Utsatt skatt forpliktelse – brutto	1 402	1 260
Netto regnskapsført utsatt skatt forpliktelse	(609)	(546)

Endring i utsatt skatt som er innregnet i oppstilling over totalresultat:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Pensjoner	(69)	(15)
Kontantstrømsikring	(73)	(17)
Sum	(142)	(32)
Tilgang utsatt skatt ved oppkjøp	27	21

Utdeling av utbytte til morselskapets aksjeeiere påvirker verken selskapets betalbare eller utsatte skatt.

15 RESULTAT PER AKSJE

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
<i>Årets resultat som tilfaller innehavere av aksjer</i>			
Resultat etter skatt		1 430	1500
Minoritetens andel av resultatet		(1)	5
Årets resultat / utvannet resultat som tilfaller innehavere av ordinære aksjer		1 431	1 495
<i>Antall aksjer</i>			
Gjennomsnittlig vektet antall utestående aksjer 1.1.	22	120,00	120,00
Gjennomsnittlig vektet antall aksjer 31.12		120,00	120,00
<i>Beløp i kr</i>			
Årets resultat per aksje		11,93	12,46
Årets resultat per aksje, utvannet		11,93	12,46

16 AKSJER TILGJENGELIGE FOR SALG

Aksjer tilgjengelige for salg

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Børsnoterte aksjer	52	77
Unoterte aksjer (OTC listen)	6	10
Andre aksjer	56	42
Aksjer tilgjengelige for salg	114	129

Aksjer tilgjengelige for salg er regnskapsført til virkelig verdi. Børsnoterte aksjer per 31.12.11 består av aksjer i Kitron ASA (19 % eierandel). Aksjene er innregnet til børskurs. KONGSBERG har en person i styret, men det er konkludert med at dette ikke ansees som tilstrekkelig til å kunne demonstrere at betydelig innflytelse foreligger.

Aksjer notert på OTC-listen består av Remora ASA. I prosent av total markedsverdi utgjør børsnoterte og unoterte aksjer (OTC) 51 % av aksjer tilgjengelige for salg.

Endring i virkelig verdi for aksjer, som ikke er nedskrivning, er innregnet i oppstilling over totalresultatet. Når det foreligger varig eller vesentlig verdifall innregnes nedskrivning i resultatregnskapet. Verdifallet i Kitron ASA er vurdert å være vesentlig og investeringen er derfor nedskrevet over resultatregnskapet med 18 mill. kr. I tillegg er merverdien på total aksjeportefølje redusert med 12 mill. kr fra 31.12.10.

Virkelig verdi på aksjer

Aksjene skal verdsettes til markedsverdi på balansedagen.

Markedsverdien fremkommer som følger:

- 1) Siste omsatte kurs på børs eller siste omsatte kurs på OTC-listen (Norges Fondsmeglerforbunds liste)
- 2) Pris på siste aksjetransaksjoner som salg/kjøp eller emisjoner for aksjer som ikke er notert
- 3) Verdsettelse basert på diskontert kontantstrøm
- 4) Anskaffelseskost som estimat på markedsverdi. Dette gjelder investeringer uten vesentlig verdi

Sensitivitetsanalyse på investeringer i aksjer

En endring i kursene på de børsnoterte aksjene og OTC noterte aksjene med 10 % vil medføre en økning/-reduksjon av merverdien på 6 mill. kr som i et slikt tilfelle vil bli innregnet i oppstilling over totalresultatet per 31.12.11 (8 mill. kr basert på balanseførte verdier 31.12.10).

17 ANDRE LANGSIKTIGE EIENDELER

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Lån til ansatte	37	32
Andre langsiktige eiendeler	107	69
Sum andre langsiktige eiendeler	144	101

18 FORDRINGER

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Brutto kundefordringer	2 024	1 516
Avsetning tap kundefordringer	(170)	(165)
Netto kundefordringer	1 854	1 351
Andre fordringer	189	305
Forskudd til leverandører	602	38
Sum fordringer	2 645	1 694

Kreditrisiko

Eksposering for kreditrisiko

For redegjørelse av KONGSBERGs kreditrisiko og håndtering av denne se note 5 "Styring av kapital og finansiell risiko".

Balanseført verdi av finansielle eiendeler representerer maksimal kreditteksponering:

Beløp i mill. kr	Note	31.12.11	31.12.10
Brutto kundefordringer		2 024	1 516
Brutto andre kortsiktige fordringer		791	343
Andre langsiktige eiendeler	17	144	101
Betalingsmidler	21	3 083	2 660
Valutaterminkontrakter og rentebytteavtaler som er brukt som sikring	20A	385	805
Total eksponering for kreditrisiko		6 427	5 425

Brutto kundefordringer fordelt på region:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Norge	267	158
EU	440	432
Øvrige Europa	67	16
Nord-Amerika	631	462
Sør-Amerika	43	21
Asia	523	385
Andre land	53	42
Totalt	2 024	1 516

Brutto kundefordringer fordelt på kundetype:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Offentlige institusjoner	538	547
Private selskaper	1 486	969
Totalt	2 024	1 516

Tap ved verdifall

Aldersfordelte kundefordringer og avsetning for tap på kundefordringer:

Beløp i mill. kr	31.12.11		31.12.10	
	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer
Ikke forfalt	748	-	633	-
Forfalt 1-30 dager	610	(3)	433	(2)
Forfalt 31-90 dager	372	(12)	231	(1)
Forfalt 91-180 dager	147	(8)	85	(28)
Forfalt mer enn 180 dager	147	(147)	134	(134)
Totalt	2 024	(170)	1 516	(165)

Endring i avsetning tap på kundefordringer

Beløp i mill. kr	2011	2010
Avsetning 11.	(165)	(209)
Konstaterte tap	11	10
Avsatt	(22)	(41)
Oppløst	5	79
Omregningsdifferanse	1	(4)
Avsetning 31.12.	(170)	(165)

Estimatusikkerhet

Avsetning til tap på fordringer fastsettes ved å legge beste estimat og skjønn til grunn ved vurdering av sannsynligheten for tap på en fordring eller en gruppe av fordringer.

19 ANLEGGSKONTRAKTER UNDER UTFØRELSE

Konsernets aktivitet består i stor grad av utvikling og produksjon av produkter og systemer på basis av inngåtte ordrer. For inntektsføring og klassifisering av anleggskontrakter vises til note 3C "Anleggskontrakter/systemleveranser".

Prosjekter under utførelse i tabellen nedenfor er nettobeløpet av akkumulerte opptjente driftsinntekter fratrukket akkumulert fakturering for alle pågående anleggskontrakter hvor akkumulerte driftsinntekter overstiger akkumulert fakturering. Forskudd fra kunder er nettobeløpet av akkumulerte opptjente driftsinntekter fratrukket akkumulerte innbetalinger fra kunden for alle pågående anleggskontrakter hvor innbetalinger overstiger akkumulerte driftsinntekter. Prosjektperiodiseringer er nettobeløpet av kostnader påløpt i henhold til prosjektets fullføringsgrad fratrukket akkumulerte kostnader belastet anleggskontrakten.

Netto anleggskontrakter under utførelse

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Prosjekter under utførelse	1 239	1 783
Forskudd fra kunder	(2 371)	(2 096)
Prosjektperiodiseringer eiendel	663	386
Prosjektperiodiseringer forpliktelse	(1 435)	(1 832)
Netto anleggskontrakter under utførelse	(1 904)	(1 759)

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Anleggskontrakter under utførelse, eiendel	799	936
Anleggskontrakter under utførelse, gjeld	(2 703)	(2 695)
Netto anleggskontrakter under utførelse	(1 904)	(1 759)

Konsernet har anleggskontrakter innenfor tre av forretningsområdene. Innenfor Kongsberg Maritime og Kongsberg Oil & Gas Technologies er hoveddelen av prosjektene av kortere varighet enn to år, og inntekten på de enkelte prosjektene utgjør hver for seg en begrenset andel av de samlede inntekter. For Kongsberg Defence Systems er prosjektene av lengre varighet og samlede inntekter for de enkelte prosjektene utgjør vesentlige beløp i forhold til konsernets aktivitet.

Oppsummering av vesentlige kontraktsdata fremgår nedenfor:

Beløp i mill. kr	2011	2010
Samlet ordre under utførelse i perioden	30 464	27 851
Årets driftsinntekter	6 786	6 205
Akkumulerte driftsinntekter	19 914	17 677
Akkumulerte kostnader	14 476	12 979
Gjenstående driftsinntekter	10 551	10 173
Mottatte forskudd	2 371	2 096
Gjenstående kost på tapsprosjekter	113	125

Estimatusikkerhet

Inntektsføringen av kontraktene skjer i takt med beregnet fremdrift. Fremdrift beregnes normalt som påløpte tilvirkningskostnader i forhold til forventede totale tilvirkningskostnader. I enkelte tilfeller beregnes fremdrift som en funksjon av påløpte timekostnader, eller oppnådde milepæler. Kontraktenes inntekter er avtalt. Forventede totale tilvirkningskostnader estimeres basert på en kombinasjon av erfarings-tall, systematiske estimeringsprosedyrer, oppfølging av effektivitetsmål og beste skjønn. Normalt vil en stor andel av totale tilvirkningskostnader være antall gjenværende timer som ansatte må bruke for å utvikle eller ferdigstille prosjektet. Usikkerheten i estimatene påvirkes av prosjektets varighet og tekniske kompleksitet. Det er etablert prinsipper for kategorisering av prosjekter i forhold til teknologisk kompleksitet og utviklingsinnhold. Dette danner grunnlaget for vurdering av risiko og resultatuttak i prosjektene. Prosjektene evalueres minimum hvert kvartal.

20 FINANSIELLE INSTRUMENTER

A) Derivat

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
<i>Omløpsmidler</i>		
Merverdi valutatermin, kontantstrømsikringer	78	314
Merverdi valutaterminer, prosjektsikringer	310	483
Mindreverdi lånesikringer	(3)	8
Sum derivater omløpsmidler	385	805
<i>Langsiktige forpliktelser</i>		
Rentebytteavtaler knyttet til salg og tilbakeleie	6	6
Sum derivater langsiktige forpliktelser	6	6
<i>Kortsiktige forpliktelser</i>		
Mindreverdi valutaterminer kontantstrømsikringer	54	45
Mindreverdi valutaterminer prosjektsikringer	279	120
Rentebytteavtaler og lånesikringer	(3)	8
Sum derivater kortsiktige forpliktelser	330	173

B) Valutarisiko og sikring av valuta

For redegjørelse av KONGSBERGs valutarisiko og håndtering av denne se note 5 "Styring av kapital og finansiell risiko".

KONGSBERGs eksponering for valutarisiko knyttet til balanseførte kundefordringer og leverandørgjeld i amerikanske dollar (USD) og euro (EUR) var som følger, basert på nominelle beløp:

Beløp i mill.	31.12.11		31.12.10	
	USD	EUR	USD	EUR
Kundefordringer	117	49	168	55
Leverandørgjeld	(26)	(15)	(34)	(10)
Netto balanseeksponering	91	34	134	45
Valutaterminkontrakter prosjektsikringer	1 018	312	801	305

Oppgitte valutaterminkontrakter nevnt ovenfor skal sikre alle kontraktfestede valutastrømmer. Det betyr at valutaterminene i tillegg til å sikre balanseførte kundefordringer i utenlandsk valuta også skal sikre gjenstående fakturering på inngåtte kontrakter. KONGSBERG er også eksponert mot andre valutaer, men disse er ubetydelig sammenlignet med eksponeringen i USD og EUR.

Vesentlige valutakurser benyttet i konsernregnskapet gjennom året:

Beløp i mill.	Gjennomsnittlig kurs		Spotkurs per 31.12	
	2011	2010	2011	2010
USD	5,57	5,97	5,99	5,86
EUR	7,78	8,05	7,76	7,81

Valutasikring

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

2011	Bruttoverdi		Total sikret beløp	Gj.snittlig sikret kurs	Total sikret beløp	Gj.snittlig sikret kurs
	i NOK per 31.12.11 basert på avtalte kurser	Netto mer(+)/mindreverdi(-) i NOK 31.12.11				
<i>Beløp i mill.</i>			i USD 2011	i USD 31.12.11	i EUR 31.12.11	i EUR 31.12.11
<i>Sikringskategori</i>						
Terminforretninger, kontantstrømsikringer ¹⁾	3 561	24	382	6,04	156	7,98
Sum prognosesikringer	3 561	24	382		156	
Prosjektsikringer (verdisikring) ²⁾	8 063	32	1 018	5,81	312	8,48
Lånesikringer (verdisikring) ²⁾	610	(3)	91	5,98	1	7,82
Samlet	12 234	53	1 491		469	

2010	Bruttoverdi		Total sikret beløp	Gj.snittlig sikret kurs	Total sikret beløp	Gj.snittlig sikret kurs
	i NOK per 31.12.10 basert på avtalte kurser	Netto mer(+)/mindreverdi(-) i NOK 31.12.10				
<i>Beløp i mill.</i>			i USD 2010	i USD 31.12.10	i EUR 31.12.10	i EUR 31.12.10
<i>Sikringskategori</i>						
Terminforretninger, kontantstrømsikringer ¹⁾	3 437	269	318	6,43	162	8,60
Sum prognosesikringer	3 437	269	318	6	162	9
Prosjektsikringer (verdisikring) ²⁾	7 307	363	801	6,08	305	8,60
Lånesikringer (verdisikring) ²⁾	586	8	76	5,98	-	7,84
Samlet	11 330	640	1 195		467	

1) Mer- eller mindreverdi knyttet til sikringseffektive kontantstrømsikringer (terminforretninger og valutaopsjoner) innregnes i oppstilling over totalresultat. Den del som ikke er sikringseffektiv blir innregnet over resultatet.

2) Verdier i tabellen knyttet til verdi basert på avtalte kurs og netto mer/mindreverdi inkluderer også andre valutaer enn USD og EUR. Lånesikringer er valutasikringer knyttet til lån i utenlandsk valuta.

Virkelig verdi på valutaterminer er i tillegg til valutakursen 31.12. påvirket av renteforskjellene i de aktuelle valutaene. Rentekurvene som benyttes i verdsettelsen mottas fra Reuters som igjen henter informasjon fra ulike markedsaktører. Det vises forøvrig til note 4 "Virkelig verdi" og note 20 G "Vurdering av virkelig verdi".

►► Sensitivitetsanalyse

En styrking av norske kroner mot USD og EUR per 31.12.11 på 10 % (10 % i 2010) ville ha økt oppstilling over totalresultatet med beløp nevnt nedenfor. Analysen forutsetter at øvrige variabler holdes konstante. Da KONGSBERG har en sikringsstrategi som i hovedsak sikrer alle kontraktfestede valutastrømmer og fordringer i utenlandsk valuta, vil ikke en valutaendring fullt ut påvirke lønnsomheten i inngåtte kontrakter vesentlig selv om valutaen endres.

Beregnet egenkapitaleffekt (etter skatt):¹⁾

Beløp i mill.	31.12.11	31.12.10
USD	165	134
EUR	87	91
Totalt	252	225

1) Kontantstrømsikring(Prognosesikringer) er vurdert til å være 100 % effektive, og all effekt fra en valutakursendring vil således føres mot oppstilling over totalresultat. For prosjektsikringer vil verken oppstilling over totalresultat eller resultat bli påvirket så lenge sikringene er 100 % effektive.

En tilsvarende svekkelse av norske kroner mot ovenstående valutaer ville hatt samme beløpssmessig effekt, men med motsatt fortegn, og med forutsetninger om at alle variabler holdes konstante.

C) Kontantstrømsikringer

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer (prognosesikringer og rentesikringer) forventes å oppstå:

Beløp i mill. kr	31.12.11					31.12.10				
	Balanse- ført beløp	Forventet kontant- strøm	2012	2013	2014	Balanse- ført beløp	Forventet kontant- strøm	2011	2012	2013
<i>Valutaterminkontrakter</i>										
Eiendeler	78	79	76	3	-	314	321	262	59	-
Forpliktelser	(54)	(55)	(40)	(15)	-	(45)	(46)	(46)	-	-
Samlet	24	24	36	(12)	-	269	275	216	59	-

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer (prognosesikringer og rentesikringer) forventes å påvirke resultatet:

Beløp i mill. kr	31.12.11				31.12.10			
	Balanse- ført beløp	Forventet kontant- strøm	2012	2013 og senere	Balanse- ført beløp	Forventet kontant- strøm	2011	2012 og senere
<i>Valutaterminkontrakter</i>								
Eiendeler	78	79	48	31	314	321	186	135
Forpliktelser	(54)	(55)	(33)	(22)	(45)	(46)	(27)	(19)
Samlet	24	24	15	9	269	275	159	116

Kontantstrømsikringer – sikringsreserve

	2011	2010
Inngående balanse	300	343
Endringer i mer-/ (mindre verdi) i perioden		
- Valutaterminer, opsjonskontrakter og utsatt gevinst ¹⁾	(238)	(25)
- Rentebytteavtaler	-	-
Skatt på poster innregnet direkte i oppstilling over totalresultat	74	16
Innregnet gevinst/tap i perioden		
- Valutaterminer, opsjonskontrakter og utsatt gevinst ¹⁾	(25)	(34)
Utgående balanse sikringsreserve²⁾	111	300

Dersom et forventet prosjekt blir kontraktfestet og det etableres en prosjektsikring, blir innregnet sikringsreserve overført fra oppstilling over totalresultat til balanseført verdi av det sikrede prosjektet. Dersom en forventet kontantstrøm inntreffer og ikke resulterer i en prosjektsikring innregnes sikringsreserven i resultatregnskapet samtidig med de sikrede transaksjonene.

- 1) Utsatt gevinst på kontantstrømsikringer utgjør 131 mill. kr per 31.12.11 (133 mill. kr per 31.12.10) henført til prosjekter. Gevinsten oppstår når terminene til prognosesikringene blir realisert og nye terminer inngås for prosjektene. Eventuell gevinst/tap som oppstår, blir utsatt og realiseres i takt med fremdrift.
- 2) Netto effekt fra kontantstrømsikringer før skatt, ført over oppstilling over totalresultatet, utgjør 261 mill. i 2011 (60 i 2010).

D) Renterisiko knyttet til lån

Rentebærende lån og lånerammer per 31.12.11

2011	Forfall	Nominell rente	Restløpetid	Nominelt beløp	Balanseført verdi
	Obligasjonslån KOG 05	14.4.14	6,64 %	2,3	500
Obligasjonslån KOG 04	30.3.12	3,39 %	0,2	300	300
Andre langsiktige lån				70	70
Andre kortsiktige lån				22	22
Sum lån				892	892
Lånefasilitet (uttrukket låneramme)	12.7.15			1 000	-

2010	Forfall	Nominell rente	Restløpetid	Nominelt beløp	Balanseført verdi
	Obligasjonslån KOG 05	14.4.14	6,35 %	3,3	500
Obligasjonslån KOG 04	30.3.12	3,1 %	1,2	300	300
Andre langsiktige lån				47	47
Sum lån				847	847
Lånefasilitet (uttrukket låneramme)	1.7.13			1 000	-

Lånefasilitet per 31.12.11 er en syndikert lånefasilitet på til sammen 1 000 mill. kr. Avtalen er inngått med 4 banker: DnB, Nordea, SEB og Fokus Bank. Avtalen er gjort gjennom Norsk Tillitsmann og har løpetid frem til 2015. Rentebetingelsene er for tiden 3 mnd NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,20 % til 0,575 %. Lånefasilitetene krever at netto rentebærende gjeld ikke skal overstige 3 ganger EBITDA, men kan være opp til 3,5 gang i maksimalt 3 kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt.

Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo Børs. Rentebetingelsene er 3 mnd NIBOR + 3,75 % for lån pålydende 500 mill. kr, og 3 mnd NIBOR + 0,50 % for obligasjonslån pålydende 300 mill. kr. Lånene er balanseført til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode.

Andre lån er mindre låneoptak i enkelte av konsernets datterselskaper i lokale banker.

Rentebytteavtaler (flytende til fast rente)

	Forfall	Rentesats	Mer(+)/ mindre verdi(-)		Mer(+)/ mindre verdi(-)	
			Beløp 2011	31.12.11	Beløp 2010	31.12.10
Rentebytteavtale	2.1.15	3,4 %	150	(4)	150	(6)
Rentebytteavtale	2.1.15	3,2 %	120	(2)		
Sum rentebytteavtaler			270	(6)	150	(6)

KONGSBERG har inngått rentebytteavtaler fra flytende til fast rente for et nominelt beløp på 270 mill. kr. Avtalene ble inngått i tilknytning til husleieavtaler inngått ved salg- og tilbakeleieavtaler som omtalt i note 26 "Salg og tilbakeleie". Verdiendringen på rentebytteavtalen innregnes over resultatregnskapet.

►► *Sensitivitetsanalyse av kontantstrøm for instrumenter med variabel rente*

En endring av renten med 50 basispunkter (bp) på balansedagen ville ha økt (redusert) egenkapitalen og resultatet med beløpene vist nedenfor. Analysen forutsetter at øvrige variabler holdes konstante. Analysen er utført på samme grunnlag for 2010.

Effekt av renteøkning på 50 bp:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
	Resultatet	Resultatet
Plasseringer med flytende rente	8	7
Lån med variabel rente	(4)	(4)
Rentebytteavtaler	(4)	3
Kontantstrømsensitivitet (netto)	-	6

E) Likviditetsrisiko

Tabellen viser forfall i henhold til kontrakt for finansielle forpliktelser inkludert rentebetalinger. Forpliktelser som offentlige avgifter og skatter er ikke finansielle forpliktelser og derfor ikke inkludert. Det samme gjelder forskuddsbetalinger fra kunder og periodisering av prosjekter.

31.12.11 Beløp i mill. kr	Kontrakt- messige kontant- strømmer					2015	2016 og senere
	Balanse- ført beløp	2012	2013	2014	2015		
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	800	(878)	(336) ¹⁾	(33)	(509)	-	-
Andre lån og langsiktige forpliktelser	70	(70)	(44)	(12)	(5)	(5)	(4)
Leverandører	1 036	(1 036)	(1 036)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater (brutto mindreværdi)	333	(339)	(258)	(77)	(4)	(1)	-
Rentebytteavtale	6	(6)	(2)	(2)	(2)	-	-
Lånesikring	3	(3)	(3)	-	-	-	-
Totalt	2 248	(2 332)	(1 679)	(124)	(520)	(6)	(4)

1) Obligasjonslån KOG 04 på 300 mill. kr forfaller 30.3.12

31.12.10 Beløp i mill. kr	Kontrakt- messige kontant- strømmer					2014	2015
	Balanse- ført beløp	2011	2012	2013	2014		
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	800	(916)	(41)	(334)	(32)	(509)	-
Andre lån og langsiktige forpliktelser	47	(47)	(32)	(5)	(3)	(2)	(5)
Leverandører og andre kortsiktige forpliktelser	861	(861)	(861)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater (brutto mindreværdi)	165	(168)	(138)	(20)	(9)	-	-
Rentebytteavtale	6	(6)	(6)	-	-	-	-
Totalt	1 879	(1 998)	(1 078)	(359)	(44)	(511)	(5)

F) Oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser fordelt på ulike kategorier for regnskapsmessig behandling av disse per 31.12.11:

2011	Beløp i mill. kr	Note	Derivater			Tilgjengelig for salg	Andre finansielle forpliktelser	Total	Virkelig verdi
			Derivater benyttet som sikring	som ikke kvalifiserer for sikring	Utlån og fordringer				
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>									
	Investering i aksjer tilgjengelig for salg	16	-	-	-	114	-	114	114
	Andre langsiktige eiendeler	17	-	-	144	-	-	144	144
<i>Eiendeler - omløpsmidler</i>									
	Derivater	20A	385	-	-	-	-	385	385
	Fordringer	18	-	-	2 645	-	-	2 645	2 645
	Betalingsmidler	21	-	-	3 083	-	-	3 083	3 083
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>									
	Rentebærende lån	20D	-	-	-	-	570	570	583
	Derivater	20A	-	6	-	-	-	6	6
	Andre langsiktige forpliktelser		-	-	-	-	105	105	105
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>									
	Rentebærende lån	20D	-	-	-	-	322	322	321
	Derivater	20A	330	-	-	-	-	330	330
	Leverandører	24	-	-	-	-	1 036	1 036	1 036

2010	Beløp i mill. kr	Note	Derivater			Tilgjengelig for salg	Andre finansielle forpliktelser	Total	Virkelig verdi
			Derivater benyttet som sikring	som ikke kvalifiserer for sikring	Utlån og fordringer				
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>									
	Investering i aksjer tilgjengelig for salg	16	-	-	-	129	-	129	129
	Andre langsiktige eiendeler	17	-	-	101	-	-	101	101
<i>Eiendeler - omløpsmidler</i>									
	Derivater	20A	805	-	-	-	-	805	805
	Fordringer	18	-	-	1 694	-	-	1 694	1 694
	Betalingsmidler	21	-	-	2 660	-	-	2 660	2 660
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>									
	Rentebærende lån	20D	-	-	-	-	847	847	853
	Derivater	20A	-	6	-	-	-	6	6
	Andre langsiktige forpliktelser		-	-	-	-	62	62	62
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>									
	Derivater	20A	173	-	-	-	-	173	173
	Leverandører	24	-	-	-	-	861	861	861

G) Vurdering av virkelig verdi

Følgende tabell viser konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi:

	Note	2011			2010			
		Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	
<i>Eiendeler</i>								
	Investeringer i aksjer tilgjengelig for salg	16	58	-	56	87	-	42
	Derivative finansielle eiendeler	20A	-	385	-	-	805	-
	Sum eiendeler til virkelig verdi		58	385	56	87	805	42
<i>Forpliktelser</i>								
	Derivative finansielle forpliktelser	20A	-	336	-	-	179	-
	Sum forpliktelser til virkelig verdi		-	336	-	-	179	-

►► De forskjellige nivåene har blitt definert som følger

- * **Nivå 1:** Virkelig verdi måles ved bruk av kvoterte priser fra aktive markeder for identiske finansielle instrumenter. Ingen justering foretas med hensyn til disse prisene.
- * **Nivå 2:** Virkelig verdi av finansielle instrumenter som ikke handles i et aktivt marked bestemmes ved å bruke verdsettelsesmetoder. Disse verdsettelsesmetodene maksimerer bruken av observerbare data der det er tilgjengelig, og belager seg minst på konsernets egne estimater. Klassifisering i nivå 2 forutsetter at alle vesentlige data som kreves for å fastsette virkelig verdi er observerbare data.
- * **Nivå 3:** Virkelig verdi måles ved bruk av vesentlige data som ikke er basert på observerbare markedsdata.

H) Estimatusikkerhet

KONGSBERG har en rekke finansielle instrumenter som regnskapsføres til virkelig verdi. Når markedsverdier ikke kan observeres direkte gjennom børsnoterte priser, estimeres virkelig verdi ved hjelp av ulike modeller som enten bygger på interne estimater eller input fra banker eller andre markedsaktører. Forutsetninger for slike verdifulderinger inkluderer spotpriser, forwardpriser og rentekurver. Gjennom de siste årene har markeds situasjonen vært slik at verdsettelsen av enkelte finansielle instrumenter har vært basert på betydelig grad av skjønn

Verdieringene er alltid basert på KONGSBERGs beste estimater, men det er likevel sannsynlig at observerbar markedsinformasjon og forutsetninger vil endres over tid. Slike endringer kan påvirke de beregnede verdier av finansielle instrumenter vesentlig, og dermed resultere i gevinster og tap som vil påvirke fremtidige perioders resultatregnskap. Hvordan slike endringer påvirker resultatregnskapet avhenger av type instrument, og hvorvidt det inngår i en sikringsrelasjon.

21 BETALINGSMIDLER

Nominelt beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Kortsiktig plassering i pengemarkedet	1 330	1 800
Bankinnskudd, driftskonti	1 753	860
Sum	3 083	2 660

Bankinnskudd inneholder midler tilknyttet trukket forskuddstrekk fra ansatte. Det er stillet bankgaranti for disse midlene tilsvarende 207 mill. kr (188 mill. kr i 2010).

Likviditetsstyringen i konsernet håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

22 AKSJEKAPITAL

Aksjekapital

Aksjekapitalen består per 31.12.11 av 120 000 000 aksjer, hver pålydende kr 1,25.

Utvikling i aksjekapital

Type utvidelse	Dato	Antall aksjer	Pålydende	Beløp i mill. kr	Korr. faktor	Aksjekapital i mill. kr
Børsintroduksjon	13.12.93	5 850 000	20	117		117
Rettet emisjon mot ansatte	1996	6 000 000	20	3		120
Aksjesplitt	1997	24 000 000	5		1:4	120
Emisjon	1999	30 000 000	5	30		150
Aksjesplitt	2009	120 000 000	1,25		1:4	150

Oversikt over de største aksjeeierne per 31.12.11

Aksjeeiere	Antall aksjer	%-andel
Staten v/ Nærings- og Handelsdepartementet	60 001 600	50,001 %
Folketrygdfondet	10 307 733	8,590 %
Arendals Fossekompani ASA	9 552 796	7,961 %
MP Pensjon	4 812 800	4,011 %
Skagen Vekst	3 275 767	2,730 %
Orkla ASA	2 680 845	2,234 %
JP Morgan Chase Bank - nominee	1 985 040	1,654 %
Verdipapirfondet Odin Norden	1 855 504	1,546 %
Verdipapirfondet Odin Norge	1 808 032	1,507 %
BNP Paribas - nominee	830 299	0,691 %
Sum	97 110 416	80,925 %
Øvrige (eierandel < 0,69 %)	22 889 584	19,075 %
Totalt antall aksjer	120 000 000	100,000 %

Fordeling av aksjeeiere etter beholdningsstørrelse

Antall aksjer	Antall eiere	Antall aksjer	%-andel
1-1 000	5 415	1 605 463	1,34 %
1 001-10 000	1 578	4 223 061	3,52 %
10 001-100 000	168	5 165 773	4,30 %
100 001-1 000 000	43	12 725 586	10,60 %
1 000 001-10 000 000	7	25 970 784	21,64 %
Over 10 000 000	2	70 309 333	58,59 %
Sum	7 213	120 000 000	100,00 %

Av 7 213 aksjeeierne per 31.12.11 var 740 utenlandske, med en samlet beholdning på 8,69 %

Egne aksjer

KONGSBERG har per 31.12.11 en beholdning på 74 955 egne aksjer. Aksjene er kjøpt i henhold til fullmakt gitt på ordinær generalforsamling, og gir rom for tilbakekjøp av inntil 5 % av utestående aksjer.

	Antall
Beholdning egne aksjer per 31.12.10	16 740
Kjøp av egne aksjer	470 529
Egne aksjer avhendet til ansatte	412 314
Beholdning egne aksjer per 31.12.11	74 955

Avhendelsen av egne aksjer er ført til markedsverdi på salgstidspunktet, mens rabatten til de ansatte er kostnadsført som lønn med 12,8 mill. kr eksklusive arbeidsgiveravgift i 2011 og 8,7 mill. kr eksklusive arbeidsgiveravgift i 2010.

Utbytte

	2011	2010
Betalt utbytte i mill. kr	450	240
Betalt utbytte i kr per aksje	3,75	2,00

Styret har foreslått et utbytte for 2011 på 450 mill. kr. Dette tilsvarer kr 3,75 per aksje

23 AVSETNINGER

Langsiktige avsetninger

Beløp i mill. kr	Salg og tilbakeleie
11.11	147
Avsatt	14
Effekt av diskontering	2
Oppløst	(25)
Benyttet avsetning	(12)
31.12.11	126

Langsiktige avsetninger

KONGSBERG har i perioden 1999 til 2007 solgt deler av eiendoms-massen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter som utløper i perioden 2014 til 2025. I forbindelse med salg og tilbakeleie ble det inngått fremleieavtaler til lavere leie enn summen av innleie, eier- og rehabiliteringskostnader for de tilbakeleide byggene. Dette netto tapet er vurdert å være en tapskontrakt i henhold til IAS 37, og nåverdien av fremtidig tap er avsatt i regnskapet. Det er i tillegg foretatt avsetning knyttet til leiebortfall. Gjenstående avsetnings-behov vurderes årlig. Effekt av diskontering er kostnadsført som finanskostnader.

Garantiavsetninger

Garantiavsetninger er avsetninger for garantikostnader på avsluttede leveranser. Ubenyttede garantiavsetninger løses opp ved utløp av garantiperioden. Garantiavsetningene er estimert basert på en kombinasjon av erfaringstall, konkrete beregninger og beste skjønn. Økningen i garantiavsetninger er en naturlig følge av konsernets vekst. Garantiperiodene varierer fra ett til to år innenfor Kongsberg Maritime. Garantiperiodene innenfor Kongsberg Defence Systems og Kongsberg Protech Systems strekker seg normalt fra ett til fem år, men kan for Kongsberg Defence Systems i enkelte tilfeller være inntil 30 år.

Kortsiktige avsetninger

Beløp i mill. kr	Garanti	Andre	Sum
11.11	620	415	1 035
Avsatt	277	36	313
Oppløst	(119)	(47)	(166)
Benyttet avsetning	(102)	(5)	(107)
31.12.11	676	399	1 075

Andre avsetninger

Avsetninger regnskapsføres når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, det er sannsynlig at det vil skje et økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig.

Avsetninger gjelder forhold hvor det er uenighet med kontrakts-partene, usikkerhet knyttet til produktansvar eller produkter som er i en tidlig livssyklus.

Estimatusikkerhet

Vurderingene er basert på en kombinasjon av erfaringstall, tekniske evalueringer og beste skjønn. Det gjøres evalueringer av estimatene hvert kvartal. Det er betydelig usikkerheter knyttet til disse avsetningene med hensyn til beløp og tid.

24 ANDRE KORTSIKTIGE FORPLIKTELSER

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Leverandørgjeld	1 036	861
Skyldige offentlige avgifter	375	210
Betalbar skatt	344	598
Avsatte feriepenger	343	298
Forskudd fra kunder på leveranseprosjekter	502	358
Forpliktelser knyttet til resultatavhengig del av lønn	214	226
Andre poster	1 014	718
Sum	3 828	3 269

25 PANTSTILLELSER OG GARANTIER

Pantstillelser

Konsernets låneavtaler, både obligasjonlåneavtalene og avtalen om syndikert kredittfasilitet, er basert på negativ pant.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til prosjekter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringsselskaper. Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Forskudd og gjennomføringsgarantier overfor kunder	4 026	2 600

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringsselskaper.

26 SALG OG TILBAKELEIE

KONGSBERG har i perioden 1999 til 2007 solgt deler av eiendoms- massen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter som utløper i perioden 2014 til 2025. Tilbakeleie- kontraktene er ansett som operasjonelle leieavtaler.

I tillegg til leiebeløpene er KONGSBERG ansvarlig for visse kostnader knyttet til avgifter og vedlikehold av eiendommene. Utleiekontraktene har en varighet fra tre måneder til 15 år. Med unntak av eiendommene som ble solgt i 2007 er eiendommene i hovedsak utleid til eksterne leietakere. Avsetninger knyttet til dette er omtalt i note 23 "Avsetninger".

Beløp i mill. kr	Salgsår	Årlig leie 2012	Leiebeløp 2013 –2017	Leiebeløp utover 2017	Gjen- værende periode innleie	Leiebeløp utleie 2012	Veiet
							gjennom- snittlig utleie- periode
Avtale 1 – Til sammen 28 000 m ² industri/kontor	1999	32	67	-	3 år	36	3 år
Avtale 2 – Til sammen 38 000 m ² industri/kontor	2001	33	186	39	7 år	35	4,5 år
Avtale 3 – Til sammen 6 000 m ² industri/kontor	2002	6	29	-	6 år	6	4,5 år
Avtale 4 – Til sammen 10 000 m ² industri/kontor	2006	16	87	70	10 år	18	10 år
Avtale 5 – Til sammen 39 000 m ² industri/kontor	2007	55	293	462	13 år	55	13 år
Totalt		142	662	571		150	

For avtale 1, 3 og 4 har konsernet forkjøpsrett etter markedsforhold. Konsernet har rett til forlengelse av leieperioden for fem år av gangen for alle leieavtalene. Leiebeløpet er fast med 2,5 % årlig justering på leie for avtale 1. Leiebeløpet er fast med 2,25 % årlig justering på leie for avtale 2 og 3. Avtale 4 og 5 justeres med 100 % av endringen i konsumprisindeksen, som er forutsatt lik 2 % årlig. Leien for avtale 1 påvirkes også av rentenivå hvor 100 % er basert på flytende rente etter en reforhandling i 2010. Utleien justeres årlig i henhold til konsumprisindeks.

Avtale 5 ble inngått i forbindelse med det gjennomførte eiendomssalget i 2007. Kongsberg Maritime AS har inngått en langsiktig leieavtale for hele innleieperioden. Leieavtalen består av to bygg og leiebeløpene justeres årlig i henhold til konsumprisindeks. Konsernet har rett til forlengelse av leieperioden for fem år av gangen til eksisterende vilkår.

27 NÆRSTÅENDE PARTER

Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Styret foreslår at retningslinjene beskrevet nedenfor legges til grunn for 2012.

Hovedprinsipper for selskapets lederlønnspolitik

Prinsippene om lønn til ledende ansatte fastsettes av styret. Styret gjennomfører årlig en evaluering av konsernsjefens lønn og betingelser, samt konsernets resultatlønsordning for ledere. Styrets kompensasjonsutvalg forbereder sakene for styret. Konsernsjefen fastsetter godtgjørelsen til øvrige medlemmer av konsernledelsen etter konsultasjon med styrets leder.

Lederlønnene i Kongsberg Gruppen ASA og konsernselskaper ("KONGSBERG") fastsettes ut fra følgende hovedprinsipper:

- Lederlønnen skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende – selskapet skal tiltrekke seg og beholde dyktige ledere.
- Lederlønnen skal være motiverende – lønnen skal være slik sammensatt at den motiverer for ekstra innsats for stadig forbedring av virksomheten og selskapets resultater.
- Lønnsystemet skal oppfattes som forståelig og akseptabelt både internt i KONGSBERG og eksternt.
- Lønnsystemet skal være fleksibelt – slik at tilpasning kan skje når behovene endres.

Godtgjørelsen til konsernledelsen skal reflektere deres ansvar for styring, resultater og bærekraftig utvikling av KONGSBERG, og hensynta

virksomhetens størrelse og kompleksitet. Ordningene skal forøvrig være transparente og i tråd med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse.

Andre selskaper i konsernet skal følge hovedprinsippene for lederlønspolitikken. Det er et mål å koordinere lønspolitikken i konsernet og de ordningene som benyttes for variable ytelser.

Elementer i lederlønnen – fastlønn og variable ytelser

Utgangspunktet for lønnsfastsettelsen er det samlede nivået av fastlønn og variable ytelser. Fastlønn består av grunnlønn samt faste naturalytelser og pensjonsavtaler. Fra 2012 foreslår styret også å innføre et langtidsincentiv (LTI) som del av den faste godtgjørelse. Variable ytelser består av resultatavhengig lønn samt aksjeprogram. Det gjøres regelmessig målinger mot relevante markeder for å sikre at den totale kompensasjonen er konkurransedyktig, men ikke ledende.

Grunnlønn

Grunnlønnen skal normalt være hovedelementet i ledernes lønn. Den vurderes normalt en gang i året.

Faste naturalytelser

Ledende ansatte vil normalt tildeles naturalytelser som er vanlige for sammenlignbare stillinger, så som fri telefon, fri bredbåndoppkobling, aviser, firmabil/bilordning og parkering. Det gjelder ingen særskilte begrensninger for hvilke naturalytelser som kan avtales.

Pensjonsordninger

Ledende ansatte skal normalt ha pensjonsordninger som sikrer dem en pensjonsutbetaling som står i forhold til lønnsnivået de har i arbeid. I hovedsak oppfylles dette ved medlemskap i KONGSBERGs kollektive hovedpensjonsordning for lønn inntil 12G.

Konsernets kollektive hovedpensjonsordning er innskuddsbasert. Innskuddene er 0 % av lønn mellom 0 og 1G, 5 % av lønn fra 1 til 6G og 8 % av lønn fra 6 til 12G. Midlene kan valgfritt fordeles mellom tre spareprofiler med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer. Ordningen ble innført per 1.1.08. Arbeidstakere som var 52 år eller eldre på konverteringstidspunktet ble stående i en lukket ytelsesplan.

Ledere med grunnlønn over 12G har i tillegg pensjonsopptjening for den del av lønnen som overstiger 12G gjennom en driftsbasert innskuddsordning. Innskuddet er 18 % av den del av grunnlønnen som overstiger 12G, og investeringsvalgene de samme som i hovedordningen. Denne ordningen vil videreføres i 2012.

Medlemmer som var 52 år eller eldre per 1.1.08 ble stående i en lukket, driftsbasert ytelsesplan. Det er innført et tak på pensjonsgivende lønn (maksimalt pensjonsgrunnlag) på kr 2 750 000, som inflasjonsprisindekser i tråd med konsumprisindeksen per 1.1.09 og deretter 1.1. hvert år.

To av direktørene i konsernledelsen er tilknyttet de gamle ytelsesplanene. Konsernsjefen har en egen avtale om alderspensjon ved 67 år, som inklusive folketrygden (forutsatt full opptjening) og KONGSBERGs tjenstepensjon gir en samlet ytelse på kr 1 200 000 fra 67 til 77 år og kr 1 000 000 fra 77 år og livet ut. Pensjonen reguleres årlig i takt med utbetalte pensjoner fra Folketrygden, dvs pt med alminnelig lønnsvekst minus 0,75 %.

Det er inngått og kan inngås avtaler om tidligere fratreden. KONGSBERG ønsker imidlertid å begrense bruken av slike avtaler. KONGSBERG innførte med virkning fra 1.1.09 nye regler for fratreden med etterlønn (tidligpensjon), i tråd med Statens eiermelding. Reglene innebærer mulighet for fratreden fra 65 år, men med gjensidig rett for KONGSBERG og ansatt i konsernledelsen til å kreve fratreden med etterlønn (tidligpensjon) fra 63 år. Ytelsen er 65 % av årslønn, forutsatt minimum 15 års opptjening. Dersom ansatt fratrer mellom 63 og 65 år vil det imidlertid gi redusert pensjonsopptjening i den innskuddsbaserte alderspensjon som gjelder fra fylte 67 år. Selskapet vil vurdere en omlegging av tidligpensjonsordningen i løpet av 2012.

Tre av direktørene i konsernledelsen har eldre avtaler om fristilling fra arbeidspålytt fra fylte 60 år. Forutsatt minst 10 års opptjeningstid er ytelsen 90 % av lønn fra 60 år, med 10 % nedtrapping per år til 60 % av lønn fra 63 til 67 år. Tilsvarende har tre andre konserndirektører avtaler om at de kan fratre fra 62 år. Forutsatt minst 15 års opptjeningstid er ytelsen 65 % av lønn frem til fylte 67 år. Disse eldre ordningene ble avvirket henholdsvis i 2006 og 2008.

Konsernsjefen har en avtale om fratreden med etterlønn (tidligpensjon) på kr 1 400 000 per år fra fylte 65 år til 67 år. Konsernsjefen og KONGSBERG kan gjensidig kreve fratreden med etterlønn fra 63 eller 64 år, og da med henholdsvis kr 1 300 000 eller kr 1 350 000 per år frem til fylte 65 år. Tidligpensjonen reguleres årlig i takt med utbetalte pensjoner fra Folketrygden.

Langtidsincentiv (LTI).

Fra og med 2012 foreslår styret, som en del av den faste godtgjørelse, å innføre et langtidsincentiv i form av godtgjørelse på 25 % og 15–20 % av årlig grunnlønn for henholdsvis konsernsjef og øvrig konsernledelse. Begrunnelsen for dette er å være konkurransedyktig med sammenlignbare selskaper. For å kunne utbetales, må KONGSBERG ha positivt driftsresultat (EBIT) i forgående år. Deltagerne i ordningen vil være forpliktet til å investere nettobeløpet etter skatt i KONGSBERG-aksjer, som kjøpes i markedet og eies i en bindingstid på tre år. Deltagerne som på eget initiativ slutter i selskapet vil, for aksjer som ikke oppfyller tre-årskravet, måtte tilbakebetale et beløp som tilsvarer aksjeverdi etter skatt på oppsigelsestidspunktet. Ordningen vil ikke gi grunnlag for pensjon. For de som omfattes av ordningen vil maksimal opptjening av årlig resultatlønn reduseres fra 75 % til 60 % av grunnlønn. Ordningen vil bli evaluert årlig.

Resultatavhengig del av lønn

KONGSBERGs øverste ledelse og viktigste beslutningstakere skal på en direkte måte ha sine økonomiske interesser knyttet til utvikling og forbedring av KONGSBERG. Med dette formål vedtok styret i 2006 en resultatlønsordning som omfatter ca 90 ledere. Målet med ordningen er at ledere som presterer bra over tid skal oppnå en gjennomsnittlig resultatlønn på 20–30 % av fastlønn. Resultatlønn inngår ikke i pensjonsgrunnlaget. Ordningen videreføres i 2012.

Resultatlønsordningen baseres på tre uavhengige komponenter – endring i EBITA, oppnådd driftsmargin (hvis over 10 %) og personlige, ikke-finansielle mål. Ordningen skiller mellom beregnet resultatlønn som inngår i en resultatlønsbank (banken) for den enkelte deltaker og utbetalt resultatlønn som utbetales fra banken. Årets beregnede resultatlønn, positiv eller negativ, godskrives banken hvorefter 1/3 av eventuell positiv saldo utbetales når regnskapet er endelig godkjent av styret.

Endring i årets EBITA, justert for 10 % kalkulatorisk rente på endret kapitalbruk (justert EBITA), er den tyngste driver i resultatlønsordningen. Måling skjer vektet på eget ansvarsområde og overordnede nivåer. Beregnet resultatlønn blir således positiv ved fremgang i justert EBITA. Ved tilbakegang i justert EBITA kan beregnet resultatlønn bli negativ og spise av tidligere opparbeidet bank.

Årlig opptjening til bank kan maksimalt utgjøre 75 % av grunnlønn, mens årlig utbetaling maksimalt kan utgjøre 50 % av grunnlønn. Ved innføring av LTI, vil som nevnt ovenfor, maksimal opptjening av årlig resultatlønn utgjøre 60 % for de som omfattes av LTI-ordningen. Banken vil ikke bli utbetalt ved fratredelse ut av konsernet for pensjonering. Banken virker utjevne over tid, stimulerer til langsiktighet og gjør at deltagerne ikke bare har oppside, men også nedside.

Resultatlønsordningen gir ikke grunnlag for pensjon og vurderes årlig av kompensasjonsutvalget og styret for å påse at den virker etter hensikten og nødvendige justeringer foretas.

Godtgjørelse som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen

Ledende ansatte har mulighet til å delta fullt ut i KONGSBERGs rabatterte aksjespareordning på samme vilkår som for alle ansatte i konsernet. KONGSBERG har ingen ordning for deling av aksjeopsjoner eller andre instrumenter knyttet til selskapets aksjer. Det er ingen planer om å innføre slike ordninger.

Sluttvederlagsordninger

For å ivareta KONGSBERGs behov for til enhver tid å sikre at sammenstillingen av ledere er i overensstemmelse med virksomhetens behov er det inngått og kan inngås avtaler om sluttvederlagsordninger. Sluttvederlagsordninger er søkt utformet slik at de vil oppfattes som akseptable internt og eksternt og gir ikke rett til sluttvederlag som i verdi overstiger lønn og godtgjørelser i mer enn 12 måneder. Det er inngått slike avtaler for direktørene i konsernledelsen innenfor rammen av arbeidsmiljøloven. Konsernsjefen har en avtale som ivaretar

►► KONGSBERGs behov for å kunne be konsernsjefen fratre umiddelbart dersom dette anses å være i KONGSBERGs interesse. Ut over den gjensidige oppsigelsestiden på 6 måneder kan konsernsjefen opprettholde full lønn inntil eventuell inntreden i ny stilling, begrenset oppad til 12 måneder og forutsatt at det er KONGSBERG som ønsker at han fratrer. Fra 2012 vil nye sluttvederlagsavtaler søkes inngått med maksimalt 6 mndr etterlønn.

Redegjørelse for regnskapsåret 2011

Lederlønnspolitikken er for regnskapsåret 2011 blitt gjennomført i tråd med ovennevnte og retningslinjene som ble behandlet av KONGSBERGs ordinære generalforsamling i 2011.

Etter ordinært lønnsoppgjør den 1.7.11 er konsernsjefens grunnlønn oppregulert med 4,5 % til 3 575 000 per år. For den øvrige konsernledelse er grunnlønn oppjustert med gjennomsnittlig 5,7 %. I tillegg kommer resultatavhengig lønn som beskrevet over, som ga utbetalinger som angitt i note 27.

I konsernregnskapet for 2011 er det beregnet resultatavhengig lønn for 29 mill. kr (25 % av lønsmassen for deltakerne i ordningen) eksklusive arbeidsgiveravgift. Det er i løpet av 2011 utbetalt 39 mill. kr (36 % av lønsmassen for deltakerne i ordningen) eksklusive arbeidsgiveravgift, i resultatavhengig lønn til ledende ansatte. Det er ikke inngått eller endret noen avtaler om godtgjørelser som har vesentlige virkninger for KONGSBERG eller aksjeeierne i det foregående regnskapsår.

Godtgjørelser og andre fordeler spesifisert på medlemmene av konsernledelsen for 2011 og 2010¹⁾

Beløp i 1 000 kr	År	Lønn inklusive feriepenger	Utbetalt resultat-	Andre	Sum	Årets	Utestående	Antall
			avhengig del av lønn inkl feriepenger ²⁾	fordeler innberettet i regnskaps-året ³⁾				
Konsernledelse								
Walter Qvam, konsernsjef	2011	3 525	1 531	286	5 342	1 885	-	4 808
	2010	3 397	1 024	232	4 653	1 930	-	4 566
Arne Solberg, finansdirektør	2011	1 782	864	243	2 889	214	586	31 084
	2010	1 729	833	217	2 779	183	489	30 842
Stig Trondvold, konserndirektør, Forretningsutvikling	2011	1 823	883	443	3 149	654	440	14 384
	2010	1 747	813	393	2 953	588	502	14 142
Johnny Løcka, konserndirektør konsernfunksjoner	2011	1 581	695	663	2 939	304	562	568
	2010	1 239	537	405	2 181	457	629	326
Even Aas, konserndirektør, Samfunnskontakt	2011	1 354	656	306	2 316	288	-	10 592
	2010	1 303	633	287	2 223	355	-	10 350
Sum lønn og godtgjørelse til ledelsen i morselskapet	2011	10 065	4 629	1 941	16 635	3 345	1 588	61 436
Sum lønn og godtgjørelse til ledelsen i morselskapet	2010	9 415	3 840	1 534	14 789	3 513	1 620	60 226
Geir Håøy, adm. direktør, Kongsberg Maritime, begynte i stillingen 1.10.10	2011	1 902	572	214	2 688	180	-	242
	2010	425	-	58	483	81	-	-
Harald Ånnestad, adm. direktør, Kongsberg Defence Systems	2011	2 002	960	683	3 645	465	481	3 184
	2010	1 861	723	675	3 259	816	543	2 942
Egil Haugsdal, adm. direktør, Kongsberg Protech Systems	2011	2 045	960	845	3 850	463	543	9 200
	2010	1 898	878	735	3 511	904	611	6 958
Pål Helsing, adm. direktør, Kongsberg Oil & Gas Technologies	2011	2 132	347	432	2 911	471	-	-
	2010	1 870	-	281	2 151	493	-	-
Torfinn Kildal, adm.direktør, Kongsberg Maritime, sluttet i stillingen 30.9.10	2010	1 776	1 091	207	3 074	311	-	19 282
Sum lønn og godtgjørelse til konsernledelsen	2011	18 146	7 468	4 115	29 729	4 924	2 612	74 062
Sum lønn og godtgjørelse til konsernledelsen	2010	17 245	6 532	3 490	27 267	6 118	2 774	89 408

1) Godtgjørelse og andre fordeler til medlemmene av konsernledelsen er basert på deres periode som ansatt i konsernledelsen.

2) Utbetalt resultatavhengig del av lønn i 2011 utgjør 1/3 av saldo i resultatlønnbank, som er kostnadsført i perioden 2006–2010. Resultatavhengig del av lønn kostnadsføres det året den er beregnet og overført til resultatlønnbank. Resterende del av beregnet resultatavhengig del av lønn utbetales i senere år, men er betinget av fortsatt ansettelse i selskapet og blir påvirket av fremtidig måloppnåelse. Årets beregnede og kostnadsførte resultatavhengige lønn for konsernledelsen utgjør totalt 3,9 mill. kr for 2011 (13,0 mill. kr for 2010). Feriepenger er knyttet til utbetalt resultatavhengig lønn året før.

3) Andre fordeler enn kontanter gjelder kostnadsført rabatt på aksjer gitt i forbindelse med aksjeprogrammet gitt til alle ansatte, telefon/ADSL, bilordninger og kompensasjon for skattepliktig del av pensjon og forsikringer, samt andre trekkpliktige ytelser.

4) Det ble i 2010 foretatt en etterberegning av en ITP (innskudds tjenstepensjonsordning) driftsordning for alle ansatte med lønn over 12G. Dette medførte en kostnadsføring i 2010 også for årene 2007–2009 med til sammen 1,4 mill. kr. Dette er inkludert i årets pensjonsopptjening for 2010 i tabellen ovenfor for de personer i konsernledelsen denne etterberegningen påvirker.

Aksjer eid av, og godtgjørelser til styrets medlemmer

Styret	År	Antall aksjer ¹⁾		Fast styregodtgjørelse	Godtgjørelse for utvalgsmøter	Total styregodtgjørelse	Antall styremøter ²⁾
Finn Jepsen, styreleder	2011	20 000	(gjennom selskapet Fateburet AS)	372 667	28 550	401 217	11
	2010	20 000	(gjennom selskapet Fateburet AS)	359 333	20 550	379 883	8
Erik Must ¹⁾ , styremedlem	2011	524 600	(eid personlig og gjennom selskapet Must Invest AS)	186 667	23 800	210 467	11
	2010	524 600	(eid personlig og gjennom selskapet Must Invest AS)	177 500	17 150	194 650	8
John Giverholt, styremedlem	2011	3 200		186 667	48 000	234 667	11
	2010	3 200		177 500	46 500	224 000	8
Anne-Lise Aukner, styremedlem, nestleder fra 1.5.11	2011	-		198 667	42 000	240 667	8
	2010	-		177 500	39 700	217 200	6
Kai Johansen, styremedlem	2011	-		186 667	42 000	228 667	11
	2010	-		177 500	40 050	217 550	7
Roar Marthiniusen, styremedlem	2011	4 268		186 667	23 800	210 467	11
	2010	4 026		177 500	17 150	194 650	8
Helge Lintvedt, styremedlem	2011	-		186 667	0	186 667	11
	2010	-		177 500	0	177 500	8
Irene Waage Basili, styremedlem fra 1.5.11	2011	-		126 000	0	126 000	8
Benedicte Berg Schillbred, nestleder, frem til 30.4.11	2011	-		66 667	0	66 667	3
	2010	70 000	(gjennom selskapet Odd Berg AS)	195 333	0	195 333	8
Samlet godtgjørelse til styret	2011			1 697 336	208 150	1 905 486	
Samlet godtgjørelse til styret	2010			1 619 666	181 100	1 800 766	

1) Erik Must er styreformann i Arendals Fossekompani ASA som eier 9 552 796 aksjer i Kongsberg Gruppen

2) Det er avholdt 11 styremøter i 2011 (8 styremøter i 2010)

Transaksjoner med nærstående parter

Staten som største eier

Staten ved Nærings- og handelsdepartementet er KONGSBERGs største eier (50,001 % av aksjene i Kongsberg Gruppen ASA). Staten ved Forsvarsdepartementet utgjør en viktig kunde for konsernet. Salg til Forsvaret er regulert av EØS avtalen og Anskaffelsesregelverket for Forsvaret, som sikrer likeverdig behandling av alle tilbydere. KONGSBERGs tilgodehavende overfor statlige kunder er 46 mill. kr per 31.12.11, mens gjeldsposter overfor statlige leverandører utgjør 0,6 mill. kr per 31.12.11. KONGSBERG har i 2011 fakturert statlige kunder med 1 096 mill. kr. Varer og tjenester kjøpt fra statlige leverandører i 2011 utgjør 21 mill. kr.

Det ble i 2010 inngått en avtale om statlig garanti med Nærings- og handelsdepartementet i forbindelse med bygging av komposittfabrikk. Garantien er gitt på vilkår dersom norske myndigheter beslutter ikke å anskaffe kampfly. Rammen på garantien er på inntil 737 mill. kr med en kontragaranti på 240 mill. kr ved et eventuelt tilbakekjøp av bygg og anlegg.

28 GODTGJØRELSE TIL REVISOR

Beløp i 1 000 kr	2011			Sum 2011	2010			Sum 2010
	Morselskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet		Morselskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet	
<i>Konsernrevisor Ernst & Young</i>								
Lovpålagt revisjon	594	4 572	951	6 117	580	4 230	895	5 705
Andre attestasjonstjenester	10	89	298	397	-	491	230	721
Skatterådgivning	62	699	1 461	2 222	119	454	237	810
Andre tjenester utenfor revisjonen	573	28	-	601	54	100	-	154
Sum honorar Ernst & Young	1 239	5 388	2 710	9 337	753	5 275	1 362	7 390
<i>Andre revisorer</i>								
Beregnet revisjonshonorar		21	1 115	1 136	-	132	631	763

29 KJØP AV VIRKSOMHET

Evotec AS

KONGSBERG inngikk 4.7.11 en intensjonsavtale om å kjøpe 100 % av aksjene i selskapet Evotec AS. Selskapet inngår i forretningsområdet Kongsberg Maritime. Evotec AS utvikler og leverer teknologiske håndteringsystemer for den maritime industrien, blant annet til seismikk, subsea og supply markedet og er innen disse områdene en av markedets ledende leverandører.

Kjøpet ble sluttført 30.9.11 og anskaffelseskost er estimert til 208 mill. kr. Anskaffelseskost består av et kontantvederlag og et estimert tilleggsvederlag som utløses ved innfrielse av gitte kriterier knyttet til lønnsomheten og synergieffekter fra selskapet for årene 2012 og 2013. Maksimalt tillegg til estimert anskaffelseskost, hvis alle kriterier innfris, utgjør 52 mill. kr.

Foreløpig merverdiallokering Evotec AS

Beløp i mill. kr	Innregnede verdier ved overtakelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi før oppkjøp
Immatrielle eiendeler eksklusive goodwill	46	46	
Andre eiendeler	57		57
Gjeld	(47)	(13)	(34)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	56	33	23
Goodwill ved kjøp	152		
Totalt vederlag inkludert kontantvederlag og estimert tilleggsvederlag	208		
Estimert tilleggsvederlag	(76)		
Kontanter overtatt	(16)		
Netto utgående kontantstrøm	116		

Goodwill som oppstår i den foreløpige merverdiallokeringen er hovedsakelig relatert til kompetanse, kapasitet, markedstilgang, nettverk, synergier, distribusjonskanaler og geografisk plassering.

Det er ikke utarbeidet proformatall for perioden 1.11 og frem til oppkjøpstidspunktet 30.9.11, da tallene vurderes som uvesentlige for konsernregnskapet.

Evotec AS sitt bidrag til konsernet fra oppkjøpet 1.10.11 og frem til 31.12.11 er ikke av vesentlig betydning for konsernregnskapet.

Norspace AS

KONGSBERG signerte 21.9.11 avtale om kjøp av aksjene i Norspace AS i Horten. Transaksjonen ble sluttført 31.10.11. Norspace AS, som på oppkjøpsdatoen hadde 95 ansatte, er verdensledende på sitt felt innenfor leveranse av høyteknologiske komponenter og utstyr til

internasjonal romfartsindustri. Selskapet inngår i forretningsområdet Kongsberg Defence Systems og oppkjøpet av Norspace AS styrker KONGSBERGs posisjon innenfor leveranse til internasjonal romfart og industri. Anskaffelseskost for aksjene er estimert til 93 mill. kr.

Foreløpig merverdiallokering Norspace AS

Beløp i mill. kr	Innregnede verdier ved overtakelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi for oppkjøp
Immatrielle eiendeler eksklusive goodwill	11	11	
Andre eiendeler	118	12	106
Gjeld	(73)	(6)	(67)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	56	17	39
Goodwill ved kjøp	37		
Totalt vederlag inkludert kontantvederlag og estimert tilleggsvederlag	93		
Kontanter overtatt	(3)		
Netto utgående kontantstrøm	90		

Goodwill som oppstår i den foreløpige merverdiallokeringen er hovedsakelig relatert til kompetanse og kapasitet.

Det er ikke utarbeidet proformattall for perioden 1.1.11 og frem til oppkjøpstidspunktet 31.10.11, da tallene vurderes som uvesentlige for konsernregnskapet.

Norspace AS sitt bidrag til konsernet fra oppkjøpet 1.11.11 og frem til 31.12.11 er ikke av vesentlig betydning for konsernregnskapet.

Spesifikasjon av utgående kontantstrøm ved oppkjøp i 2011

Netto utgående kontantstrøm ved kjøp av Evotec AS	116
Netto utgående kontantstrøm ved kjøp av Norspace AS	90
Utgående kontantstrøm ved andre oppkjøp av mindre størrelse	20
Netto utgående kontantstrøm ved oppkjøp i 2011	226

30 OVERSIKT OVER KONSERNSELSKAPER

Følgende selskaper er konsolidert:

Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel 31.12.11	Eierandel 31.12.10	Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel 31.12.11	Eierandel 31.12.10
Kongsberg Gruppen ASA	Norge	Mor	Mor	Vehicle Tracking and Information Systems AS	Norge	100	100
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Norge	100	100	Kongsberg Norcontrol IT AS	Norge	100	100
Kongsberg Spacotec AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Engineering AS	Norge	100	100
Kongsberg Satellite Services AS	Norge	50	50	Portside AS	Norge	100	
Kongsberg Norspace AS	Norge	100		Kongsberg Evotec AS	Norge	100	
Kongsberg Oil & Gas Technologies AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Srl.	Italia	100	100
Kongsberg Drilling Management Solutions AS	Norge	100		Simrad Srl	Italia	100	100
Kongsberg Teknologipark AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Holland BV	Nederland	100	100
Kongsberg Næringsseiendom AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Poland Sp.z o.o.	Polen	100	51
Kongsberg Næringspark-utvikling AS	Norge	100	100	Kongsberg Defence Sp.z.o.o.	Polen	100	100
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	Norge	100	100	Simrad Spain SL	Spania	100	100
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Sweden AB	Sverige	100	100
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	Norge	100	100	Kongsberg Defence Oy	Finland	100	100
Kongsberg Næringsbygg 6 AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Næringsbygg 7 AS	Norge	100	100	Kongsberg Reinsurance Ltd.	Irland	100	100
Kongsberg Næringsbygg 8 AS	Norge	100		Kongsberg Norcontrol IT Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Næringsbygg 9 AS	Norge	100		Seatex Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Seatex AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Holding Ltd.	Storbritannia	100	100
Nerion AS	Norge	100	100	Kongsberg Maritime Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Maritime AS	Norge	100	100	Simrad Leasing Ltd.	Storbritannia	100	100
Lodic AS	Norge	55	55	Kongsberg Oil & Gas Technologies Ltd. (tidligere Kongsberg Process Simulation Ltd.)	Storbritannia	100	100

Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel		Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel	
		31.12.11	31.12.10			31.12.11	31.12.10
Kongsberg Intellifield Ltd.	Storbritannia	Fusjonert	100	Kongsberg Maritime S.A. Brasil d.o.	Brasil	80	80
GeoAcoustics Ltd.	Storbritannia	100	100	KM Traning do Brasil LTDA	Brasil	100	100
Kongsberg Hungaria Engineering Service Development and Trading Lic	Ungarn	100	100	KOGT do Brazil S.A.	Brasil	100	
KM Greece AE	Hellas	100		KM Mexico S.A. de CV	Mexico	100	
KM Tech LLC	Russia	100		Kongsberg Asia Pacific Ltd.	Kina	100	100
Gallium Visual Systems Inc.	Canada	100	100	Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd.	Kina	90	90
Kongsberg Maritime Simulation Ltd.	Canada	100	100	Kongsberg Maritime China (Shanghai) Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime Canada Ltd.	Canada	100	100	Kongsberg Maritime China (Zhenjiang) Ltd.	Kina	56,2	56,2
Kongsberg Mesotech Ltd.	Canada	100	100	Kongsberg Maritime China (Jiangsu) Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Protech Systems Canada Corporation Inc.	Canada	100	100	Kongsberg Maritime Korea Ltd.	Sør-Korea	100	96,9
Kongsberg Maritime Simulation Inc.	USA	100	100	Kongsberg Norcontrol IT Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Simrad North America Inc.	USA	100	100	Kongsberg Maritime Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Maritime Inc.	USA	100	100	GeoAcoustics Asia Pacific Pte Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Underwater Technology Inc.	USA	100	100	Kongsberg Process Simulation PVT Ltd.	India	100	100
Kongsberg Protech Systems USA Corporation Inc.	USA	100	100	GeoAcoustics India	India	100	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies Inc.	USA	100	100	Kongsberg Maritime India Pvt. Ltd.	India	70	70
Geo Acoustics Inc.	USA	100	100	SRD Engineering PVT	India	100	100
Seaflex Riser Technology Inc.	USA	100	100	Kongsberg Oil & Gas Technologies PVT Ltd.	India	100	
GlobalSim Inc.	USA	100	100	Kongsberg Defence Ltd.	Saudi Arabia	100	
Hydroid Inc.	USA	100	100	KM Middle East DMC	Dubai	70	
Gallium Visual Systems Inc.	USA	100	100	Kongsberg Norcontrol IT Pty. Ltd.	Sør-Afrika	Avviklet	100
Kongsberg Integrated Tactical Systems Inc.	USA	100		Kongsberg Protech Systems Australia Pty Ltd.	Australia	100	

RESULTAT OG BALANSE

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Resultatregnskap 1.1.–31.12.

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
Driftsinntekter	9	193	177
Lønnskostnad	4, 5	(117)	(96)
Avskrivning		(2)	(2)
Annen driftskostnad	4	(123)	(125)
Driftsresultat		(49)	(46)
Renter fra konsernselskaper		51	57
Nedskrivning aksjer		(22)	-
Valutakursgevinst/(-tap)		13	4
Renter til konsernselskaper		(59)	(26)
Annen rentekostnad		(6)	(26)
Andre finanskostnader		(2)	(2)
Mottatt konsernbidrag		700	700
Netto finansposter		675	707
Ordinært resultat før skattekostnad		626	661
Skattekostnad	6	(189)	(187)
Årsresultat		437	474
<i>Disposisjoner og egenkapitaloverføringer</i>			
Foreslått utbytte	2	(450)	(450)

Balanse per 31.12.

Beløp i mill. kr	Note	2011	2010
EIENDELER			
<i>Anleggsmidler</i>			
Utsatt skattefordel	6	65	55
Varige driftsmidler		7	7
Aksjer i datterselskaper	3	2 215	2 215
Andre aksjer		57	79
Langsiktige fordringer på datterselskaper		1 525	1 516
Andre langsiktige fordringer		46	45
Sum anleggsmidler		3 915	3 917
<i>Omløpsmidler</i>			
Fordringer på datterselskaper		829	806
Betalingsmidler		1 318	1 800
Sum omløpsmidler		2 147	2 606
Sum eiendeler		6 062	6 523
EGENKAPITAL OG GJELD			
<i>Egenkapital</i>			
Aksjekapital		150	150
Sum innskutt egenkapital		150	150
Annen egenkapital		1 067	1 103
Sum opptjent egenkapital		1 067	1 103
Sum egenkapital	2	1 217	1 253
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Pensjonsforpliktelser	5	189	163
Gjeld til kredittinstitusjoner	7	500	800
Langsiktig gjeld til datterselskaper		1 644	1 891
Annen langsiktig gjeld		29	29
Sum langsiktig gjeld		2 362	2 883
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Avsatt utbytte	2	450	450
Gjeld til kredittinstitusjoner	7	300	-
Annen kortsiktig gjeld		299	273
Kassekreditt		1 434	1 664
Sum kortsiktig gjeld		2 483	2 387
Sum egenkapital og gjeld		6 062	6 523

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

KONGSBERG GRUPPEN ASA

<i>Beløp i mill. kr</i>	2011	2010
Resultat før skatt	626	661
Avskrivninger	2	2
Nedskrivning finansielle eiendeler	22	-
Betalte skatter	(193)	(105)
Endring tidsavgrensninger, m.v.	41	(45)
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	498	513
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>		
Kjøp av varige driftsmidler	(2)	(4)
Utbetalinger ved kjøp av aksjer, etc.	-	(4)
Netto kontantstrøm fra (brukt i) investeringsaktiviteter	(2)	(8)
<i>Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>		
Utbetaling av utbytte	(450)	(240)
Netto inn- utbetaling av kjøp / salg av egne aksjer	(19)	(9)
Endring mellomværende konsernselskaper	(279)	553
Endring kassakreditt	(230)	191
Netto kontantstrøm fra (brukt i) finansieringsaktiviteter	(978)	495
Netto økning (reduksjon) i betalingsmidler	(482)	1 000
Betalingsmidler i begynnelsen av året	1 800	800
Betalingsmidler ved årets slutt	1 318	1 800

1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk i Norge.

Datterselskaper og tilknyttede selskaper

Datterselskaper og tilknyttede selskaper vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Investeringen er vurdert til anskaffelseskost for aksjene med mindre nedskrivning har vært nødvendig. Det er foretatt nedskrivning til virkelig verdi når verdifall skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående og det må anses nødvendig etter god regnskapsskikk. Nedskrivninger er reversert når grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er til stede. Utbytte og andre utdelinger er inntektsført samme år som det er avsatt i datterselskapet.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/ langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost med fradrag for avskrivninger, men nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene. I tillegg gjøres det for øvrige kundefordringer en uspesifisert avsetning for å dekke antatt tap.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt.

Kortsiktige plasseringer

Kortsiktige plasseringer (aksjer og andeler vurdert som omløpsmidler) vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi på balansedagen. Mottatt utbytte og andre utdelinger fra selskapene inntektsføres som annen finansinntekt.

Pensjoner

Innskuddsordningen

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning i 2007 for alle ansatte under 52 år per 1.1.08. Ansatte som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i ytelsesordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forventet sluttlønn. Beregningen er basert på en rekke forutsetninger herunder diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra Folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet og frivillig avgang. Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelser i balansen.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 28 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt skattemessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skatte-reducerende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reversere i samme periode, er utlignet. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttegjort.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metode. Betalingsmidler omfatter kontantbeholdning, bankinnskudd og andre kortsiktige likvide plasseringer.

2 EGENKAPITALAVSTEMMING

<i>Beløp i mill. kr</i>	<i>Aksjekapital</i>	<i>Annen egenkapital</i>	<i>Sum egenkapital</i>
Egenkapital per 31.12.09	150	1 084	1 234
Årets resultat	-	474	474
Utbytte for 2010	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	(5)	(5)
Egenkapital per 31.12.10	150	1 103	1 253
Årets resultat	-	437	437
Transaksjoner med egne aksjer	-	(6)	(6)
Utbytte for 2011	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	(17)	(17)
Egenkapital per 31.12.11	150	1 067	1 217

Øvrig informasjon om selskapets aksjekapital er gitt i note 22 "Aksjekapital" til konsernregnskapet.

3 AKSJER I DATTERSELSKAP

Beløp i mill. kr	Anskaffelses- tidspunkt	Forretnings- kontor	Eier-/ stemme	Balanseført verdi 31.12.
Kongsberg Defence & Aerospace AS	1997	Kongsberg	100	506
Kongsberg Teknologipark AS	1987	Kongsberg	100	5
Kongsberg Holding AS	1987	Kongsberg	100	0
Kongsberg Basetec AS	1992	Kongsberg	100	106
Kongsberg Maritime AS ¹⁾	1992	Kongsberg	89	1 101
Kongsberg Forsvar AS	1995	Kongsberg	100	0
Norsk Forsvarsteknologi AS	1987	Kongsberg	100	0
Kongsberg Næringseiendom AS	1997	Kongsberg	100	198
Kongsberg Næringsparkutvikling AS	2005	Kongsberg	100	48
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	2006	Kongsberg	100	25
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	2006	Kongsberg	100	24
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	2007	Kongsberg	100	68
Kongsberg Næringsbygg 6 AS	2007	Kongsberg	100	130
Kongsberg Næringsbygg 7 AS	2007	Kongsberg	100	100
Kongsberg Næringsbygg 8 AS	2011	Kongsberg	100	
Kongsberg Næringsbygg 9 AS	2011	Kongsberg	100	
Nerion AS	2002	Trondheim	100	0
Kongsberg Hungaria KFT ²⁾	2003	Budapest	10	0
Kongsberg Reinsurance LTD	2001	Dublin	100	4
Sum				2 215

1) De resterende aksjene i Kongsberg Maritime AS er eiet av Kongsberg Basetec AS med 11 %.

2) De resterende aksjene i Kongsberg Hungaria KFT er eiet av Kongsberg Defence & Aerospace AS med 90 %.

4 LØNSKOSTNADER OG GODTGJØRELSE

Vedrørende lønn og godtgjørelse til konsernledelsen og styrets medlemmer vises det til note 27 "Nærstående parter" i konsernregnskapet.

Godtgjørelse til revisor

Beløp i 1 000 kr	2011	2010
Konsernrevisor Ernst & Young		
Lovpålagt revisjon	594	580
Andre attestasjonstjenester	10	-
Skatterådgivning	62	119
Andre tjenester utenfor revisjonen	573	54
Sum honorar Ernst & Young	1 239	753

Lønnskostnader

Beløp i mill. kr	2011	2010
Lønn	70	56
Arbeidsgiveravgift	12	12
Pensjon	15	12
Andre ytelser	20	16
Totale lønnskostnader	117	96

5 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenestepensjonsordning, som består av en innskuddsordning og ytelsesordning. Tjenestepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge.

Innskuddsordningen

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte under 52 år per 1.1.08. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 6 G, og 8 % av lønnsgrunnlaget fra 6G og opp til 12G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert innskuddsordning for lønn mellom 12 og 15G. Bedriftens innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger

12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 27 "Nærstående parter".

De ansatte har samme investeringsvalg i tilleggskostnadene som i hovedordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom Vital – DNB. Deler av pensjonen blir dekket ved utbetalinger fra Folketrygden. Slike utbetalinger beregnes ut fra Folketrygdens grunnbeløp (G) som årlig godkjennes av Stortinget. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden

fordeles over de ansattes opptjeningstid. Gitt Folketrygdens regler før 1.11 og full opptjening gir ordningen ca 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenestepensjonsdelen med 50 %. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 27 "Nærstående parter". Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvarer ca 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G inntil fylte 77 år, deretter reduseres ytelsen til 50 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G. Denne tilleggsordningen ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon 1.1.08.

Styret vedtok i 2008 nye regler for fratreden med etterlønn (tidlig pensjon), som er i henhold til Statens eiermelding.

De nye reglene innebærer fratreden med etterlønn senest fra 65 år, men med gjensidig rett for selskapet og ansatt i konsernledelsen å kreve fratreden med etterlønn fra 63 år. Ytelsen er 65 % av årslønn, forutsatt minimum 15 års opptjening. Dersom en ansatt fratrer mellom 63 og 65 år vil det imidlertid gi redusert pensjonsopptjening for den innskuddsbaserte alderspensjon som gjelder fra fylte 67 år.

Årets pensjonskostnad er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuariemessige forutsetninger ved årets begynnelse. Brutto pensjonsforpliktelser er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuariemessige forutsetninger ved årets slutt.

Ved beregning av de fremtidige pensjoner i ytelsesordningen er følgende forutsetninger lagt til grunn:

	31.12.11	31.12.10
Diskonteringsrente	2,60 %	3,75 %
Forventet avkastning	4,10 %	5,00 %
Lønnsregulering	2,75 %	3,25 %
G-regulering	3,25 %	3,75 %
Pensjonsregulering	0,10 %	0,75 %
Frivillig avgang	4,50 %	4,50 %

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

Beløp i mill. kr	2011	2010
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	5	4
Rentekostnad av påløpt pensjonsforpliktelse	4	4
Forutsatt avkastning på pensjonsmidlene	(1)	(1)
Periodisert arbeidsgiveravgift	1	1
Årets netto pensjonskostnad	9	8
Kostnader ved innskuddsplaner	6	4

Beløp i mill. kr	2011	2010
Sum brutto pensjonsforpliktelser	(208)	(175)
Brutto verdi av pensjonsmidlene	42	32
Netto pensjonsforpliktelser	(166)	(143)
Ikke resultatførte planendringer		
Arbeidsgiveravgift	(23)	(20)
Netto balanseførte pensjonsforpliktelser / midler	(189)	(163)

6 SKATT

Skattekostnad

Beløp i mill. kr	2011	2010
Betalbar skatt	193	193
Endring utsatt skatt	(4)	(6)
Skatteinntekt/-kostnad	189	187

Beløp i mill. kr	2011	2010
Resultat før skatt	626	661
Skatt beregnet til skattesats 28 % av resultat før skatt	175	185
Nedskrivning av aksjer	6	-
Andre permanente forskjeller	8	2
Skatteinntekt/-kostnad	189	187

Utsatt skatt og utsatt skattefordel

Beløp i mill. kr	2011	2010
Pensjon	53	46
Annet	12	9
Regnskapsført utsatt skattefordel	65	55

Endring i utsatt skatt som er regnskapsført rett mot egenkapitalen er som følger:

Beløp i mill. kr	31.12.11	31.12.10
Pensjoner	(6)	(2)
Sum	(6)	(2)

7 RENTEBÆRENDE LÅN OG LÅNERAMMER

Per 31.12.11 hadde konsernet følgende lån og lånerammer:

Beløp i mill. kr	Nominell rente		Restløpetid 2011	Nominelt beløp	Balanseført verdi
	Forfall	2011			
Obligasjonslån KOG 05	14.4.14	6,64 %	2,3	500	500
Obligasjonslån KOG 04	30.3.12	3,39 %	0,2	300	300
Sum lån				800	800
Lånefasilitet (uttrukket låneramme)	12.7.15			1 000	0

Lånefasilitet per 31.12.11 er en syndikert lånefasilitet på til sammen 1 000 mill. kr. Avtalen er inngått med 4 banker: DnB NOR, Nordea, SEB og Fokus Bank. Avtalen er gjort gjennom Norsk Tillitsmann og har løpetid frem til 2015. Rentebetingelser er 3 mnd NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,20 % til 0,575 %. Lånefasilitetene krever at netto rentebærende gjeld skal ikke overstige 3 ganger EBITDA, men kan være opp til 3,5 gang i maksimalt 3 kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt.

Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo Børs. Rentebetingelsene er 3 mnd NIBOR + 3,75 % for lån pålydende 500 mill. kr, og 3 mnd NIBOR + 0,50 % for obligasjonslån pålydende 300 mill. kr. Lånene er balanseført til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemethode.

All opplåning i konsernet er sentralisert til Kongsberg Gruppen ASA og håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

8 GARANTIER

Kongsberg Gruppen ASA har i perioden 1999 til 2007 solgt deler av eiendomsmassen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter som utløper i perioden 2014 til 2025. Tilbakeleiekontraktene er ansett som operasjonelle leieavtaler.

I tillegg til leiebeløpene er Kongsberg Gruppen ASA ansvarlig for visse kostnader knyttet til avgifter og vedlikehold av eiendommene. Utleiekontraktene har en varighet fra 3 måneder til 15 år. Med unntak av eiendommene som ble solgt i 2007 er eiendommene i hovedsak utleid til eksterne leietakere. Avsetninger knyttet til dette er omtalt i note 27 "Avsetninger" til konsernregnskapet.

Samlet leiebeløp som morselskapet har garantert for, knyttet til salg og tilbakeleie avtalene, er 1 375 mill. kr.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til prosjekter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringsselskaper. Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

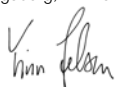
Beløp i mill. kr	2011	2010
Forskudd og gjennomføringsgarantier overfor kunder	4 026	2 600

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringsselskaper."

ERKLÆRING TIL ÅRSREGNSKAP KONGSBERG GRUPPEN ASA

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2011, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet og at opplysninger i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Kongsberg, 27. mars 2012

Finn Jebsen
 Styrets leder

Anne-Lise Aukner
 Styrets nestleder

Erik Must
 Styremedlem

Irene Waage Basili
 Styremedlem

John Giverholt
 Styremedlem

Roar Marthiniusen
 Styremedlem

Helge Lintvedt
 Styremedlem

Kai Johansen
 Styremedlem

Walter Qvam
 Konsernsjef

REVISJONSBERETNING FOR 2011

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Oslo Atrium, P.O.Box 20, NO-0051 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf.: +47 24 00 24 00

Fax: +47 24 00 24 01

www.ey.no

Medlemmer av Den norske Revisorforening

Til generalforsamlingen i Kongsberg Gruppen ASA

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA, som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet består av balanse per 31. desember 2011, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger. Konsernregnskapet består av oppstilling over finansiell stilling per 31. desember 2011, resultatregnskap, oppstilling over totalresultat, oppstilling over endring i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger

Styrets og konsernsjefs ansvar for årsregnskapet

Styret og konsernsjef er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge for selskapsregnskapet og i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU for konsernregnskapet, og for slik intern kontroll som styret og konsernsjef finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon om selskapsregnskapet og vår konklusjon om konsernregnskapet.

Konklusjon om selskapsregnskapet

Etter vår mening er selskapsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2011 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Konklusjon om konsernregnskapet

Etter vår mening er konsernregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av konsernets finansielle stilling per 31. desember 2011 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsen om foretaksstyring

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og redegjørelsen om foretaksstyring om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og konsernsjef har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, 27. mars 2012

ERNST & YOUNG AS

Anders Gøbel
statsautorisert revisor

VIRKSOMHETS- STYRING

<http://www.kongsberg.com/nb-no/kog/aboutus/corporategovernance/>

“Ansvarlig samspill mellom eiere,
styret og ledelse”

REDEGJØRELSE OM FORETAKSSTYRING

KONGSBERG har som mål å ivareta og øke interessentenes verdier gjennom å drive lønnsom, vekstorientert industriell utvikling i et langsiktig og internasjonalt perspektiv.

God eierstyring og selskapsledelse skal sikre størst mulig verdiskaping og redusere risikoen ved virksomheten, samtidig som selskapets ressurser skal utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte. Konsernet skal nå sine mål gjennom å videreutvikle førsteklasses kompetansemiljøer og levere ledende systemer, produkter og tjenester i sine internasjonale markedssegmenter og gjennom å drive virksomheten etisk, miljømessig og samfunnsmessig ansvarlig. KONGSBERG er notert på Oslo Børs og er underlagt norsk verdipapirlovgivning og børsreglement.

Hva vi legger i begrepet

Konsernets verdigrunnlag og etiske retningslinjer er et grunnleggende premiss for KONGSBERGs eierstyring og

selskapsledelse. Eierstyring og selskapsledelse omhandler problemstillinger og prinsipper knyttet til rollefordelingen mellom styringsorganene i et selskap, og det ansvar og den myndighet som er tillagt hvert av organene. God eierstyring og selskapsledelse kjennetegnes ved et ansvarlig samspill mellom eiere, styret og ledelse sett i et langsiktig, verdiskapende og bærekraftig perspektiv. Det krever et effektivt samarbeid, definert ansvars- og rollefordeling mellom aksjeeiere, styret og daglig ledelse, respekt for selskapets øvrige interessenter og en åpen og ærlig kommunikasjon med omverdenen.

Hvordan temaet har vært behandlet i 2011

Temaet eierstyring og selskapsledelse er gjenstand for årlige vurderinger og diskusjoner i konsernets styre. Blant annet blir konsernets styringsdokumenter gjennomgått og revidert årlig, og teksten til dette kapitlet i årsrapporten blir grundig behandlet i styret.

KONGSBERGS MODELL FOR EIERSTYRING OG SELSKAPSELEDELSE

KONGSBERGS POLICY

KONGSBERG er underlagt rapporteringskrav om eierstyring og selskapsledelse etter regnskapsloven § 3-3b samt "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse", jf. løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper pkt. 7. Regnskapsloven er tilgjengelig på www.lovdata.no. "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse", sist revidert 21. oktober 2011, er tilgjengelig på www.nues.no.

Denne redegjørelsen vil i henhold til allmennaksjeloven § 5-4 bli gjenstand for behandling på ordinær generalforsamling i KONGSBERG den 7. mai 2012. Konsernets etterlevelse og eventuelle avvik fra anbefalingen skal kommenteres og gjøres tilgjengelig for konsernets interessenter.

Ovennevnte er besluttet i konsernets styre. Den norske stat, som eier 50,001 prosent av konsernet, legger også til grunn at alle

selskaper hvor staten har eierandel, følger anbefalingen. I og med at staten har en eierandel på 50,001 prosent, forholder konsernet seg også til Stortingsmelding nr. 13 (2006/2007) – "Eiermeldingen", Stortingsmelding nr 13 (2010-2011) - "Aktivt eierskap", statens 10 eierprinsipper for god eierstyring og til OECDs retningslinjer vedrørende statlig eierskap og eierstyring. Disse retningslinjene er gjengitt på konsernets nettsider; www.kongsberg.com

Følgende elementer er bærende i KONGSBERGs policy innenfor området eierstyring og selskapsledelse:

- KONGSBERG skal føre en åpen, pålitelig og relevant kommunikasjon med omverdenen om selskapets virksomhet og forhold knyttet til eierstyring og selskapsledelse.

- KONGSBERG skal ha et styre som er selvstendig og uavhengig av konsernets ledelse.
- Det skal legges vekt på at det ikke foreligger interessekonflikter mellom eiere, styret og administrasjonen.
- KONGSBERG skal ha en klar arbeidsdeling mellom styret og administrasjonen.
- Alle aksjeeiere skal behandles likt.

Konsernets samfunnsansvar ses på som en integrert del av prinsippene for god eierstyring og selskapsledelse. Det er i tråd med statens syn slik det fremkommer i "Eiermeldingen".

VEDTEKTER

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Senest revidert på ordinær generalforsamling
11. mai 2010

- § 1** Selskapets navn er Kongsberg Gruppen ASA. Selskapet er et allmennaksjeselskap.
- § 2** Selskapets forretningskontor er i Kongsberg.
- § 3** Kongsberg Gruppen ASA er et selskap med formål å drive teknologisk og industriell virksomhet innen maritime, forsvar og tilknyttede områder. Selskapet kan delta i og eie andre selskaper.
- § 4** Selskapets aksjekapital er kr 150 000 000,-, fordelt på 120 000 000 aksjer pålydende kr 1,25. Selskapets aksjer skal være registrert i Verdipapirsentralen.
- § 5** Styret skal ha fra 5–8 medlemmer. Inntil 5 medlemmer og inntil 2 varamedlemmer velges av generalforsamlingen. 3 medlemmer og varamedlemmer for disse velges ved direkte valg av og blant de ansatte etter forskrifter fastsatt i medhold av aksjelovens bestemmelser om de ansattes representasjon i allmennaksjeselskapers styre.
- § 6** Selskapets firma tegnes av styrets leder alene, eventuelt nestleder og et av styremedlemmene i fellesskap.
- § 7** Generalforsamlinger holdes i Kongsberg eller i Oslo, og innkalles skriftlig med minst 21 dagers varsel. Dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen trenger ikke sendes til aksjeeierne dersom dokumentene er gjort tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets internettsider. Dette gjelder også dokumenter som etter lov skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen. En aksjeeier kan likevel kreve å få tilsendt dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen.
- § 8** Den ordinære generalforsamlingen skal:
1. Godkjenne årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte.
 2. Behandle andre saker som etter lov eller vedtektene hører under generalforsamlingen.
 3. Velge aksjonærenes medlemmer og varamedlemmer til selskapets styre.
 4. Velge medlemmene til valgkomiteén.
 5. Velge én eller flere revisorer etter forslag fra generalforsamlingen.
 6. Fastsette styrets godtgjørelse og godkjenne godtgjørelse til revisor.
 7. Behandle styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte.
- I innkallingen kan fastsettes at aksjeeiere som ønsker å delta i generalforsamlingen, skal melde seg innen en frist som angis i innkallingen. Fristen kan ikke utløpe tidligere enn fem dager før generalforsamlingen. Generalforsamlingens møter ledes av styrets leder, eller om han har forfall, av nestleder. Har begge forfall, velger generalforsamlingen en møteleder.
- § 9** Valgkomiteen består av 3 medlemmer som skal være aksjeeiere eller representanter for aksjeeierne. Medlemmene av valgkomiteen, herunder lederen, velges av den ordinære generalforsamlingen. Valgkomiteén avgir innstilling til generalforsamlingen om valg av medlemmer til valgkomiteen. Funksjonstiden er 2 år. Etter innstilling fra styret fastsetter generalforsamlingen godtgjørelsen til valgkomiteens medlemmer. Valgkomiteen avgir sin innstilling til generalforsamlingen om valg av, og godtgjørelse til, medlemmer og varamedlemmer til styret. Styrets leder uten å ha stemmerett, innkalles til minst ett møte i valgkomiteén før valgkomiteen avgir sin endelige innstilling.

NORSK ANBEFALING

Nedenfor gjennomgås i detalj hvert enkelt punkt i den norske anbefalingen. Gjennomgangen tar utgangspunkt i siste reviderte versjon av anbefalingen fra 21.10.10. For fullstendig oversikt over anbefalingen med kommentarer, se Oslo Børs: www.oslobors.no/ob/cg eller NUES (norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse): www.nues.no

Opplysninger som KONGSBERG plikter å gi etter regnskapsloven § 3-3b om redegjørelse for foretaksstyring, er hensyntatt i denne redegjørelsen og følger anbefalingens systematikk der dette er naturlig. Nærmere beskrivelse av plasseringen til de punkter det etter regnskapsloven § 3-3b skal gis opplysninger om, følger nedenfor:

1. "en angivelse av anbefaling og regelverk om foretaksstyring som foretaket er omfattet av eller for øvrig velger å følge,": Redegjørelsens avsnitt "Kongsbergs Policy"
2. "opplysninger om hvor anbefalinger og regelverk som nevnt i nr. 1 er offentlig tilgjengelig": Redegjørelsens avsnitt "Kongsbergs Policy"
3. "en begrunnelse for eventuelle avvik fra anbefalinger og regelverk som nevnt i nr. 1": Redegjørelsens avsnitt "Avvik fra anbefalingen"
4. "en beskrivelse av hovedelementene i foretakets, og for regnskapspliktige som utarbeider konsernregnskap eventuelt også konsernets, systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen": Redegjørelsens pkt. 10, Risikostyring og internkontroll.
5. "vedtektsbestemmelser som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjeloven kapittel 5": Redegjørelsens pkt. 6, Generalforsamling.
6. "sammensetning til styre, bedriftsforsamling, representantskap og kontrollkomité; eventuelt arbeidsutvalg for disse organer, samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruksjer og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid": Redegjørelsens pkt. 8, Styre - sammensetning og uavhengighet og pkt. 9, Styrets arbeid.
7. "vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskifting av styremedlemmer": Redegjørelsens pkt. 8, Styre - sammensetning og uavhengighet.
8. "vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte at foretaket skal kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis": Redegjørelsens pkt. 3, Selskapskapital og utbytte.

Avvik fra anbefalingen

Etter konsernets egen vurdering har vi avvik fra anbefalingen på tre hovedpunkter:

Punkt 6 – Generalforsamling

Det er to avvik innen dette punktet. Normalt har ikke hele styret deltatt på generalforsamlingen. Saker til behandling i generalforsamlingen har til nå ikke skapt behov for dette. Styrets leder er alltid til stede for å svare på eventuelle spørsmål. Øvrige styremedlemmer deltar etter behov.

Fra konsernets side er dette vurdert til å være tilstrekkelig.

Det andre avviket refererer til vedtektens § 8, som fastslår at generalforsamlingens møter ledes av styrets leder. Dersom styrets leder har forfall ledes generalforsamlingen av styrets nestleder. Har begge forfall, velger generalforsamlingen møteleder. Dette er et avvik i forhold til anbefalingen om uavhengig møteledelse. Ordningen er vedtatt av selskapets eiere gjennom enstemmig vedtak i generalforsamlingen og har så langt fungert tilfredsstillende.

Punkt 8 – Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet

Konsernet har ikke bedriftsforsamling. Dette er et avvik fra anbefalingen. På generalforsamlingen i 1999 ble det vedtatt å avvikle bedriftsforsamlingen. Bakgrunnen var en avtale mellom arbeidstakerorganisasjonene og konsernet som innebar at antall ansattrepresentanter i styret ble økt fra to til tre. Ordningen blir sett på som rasjonell og tilfredsstillende både fra eiere, ledelse og de ansattes side.

Punkt 10 – Risikostyring og internkontroll

Punktet har blitt utvidet slik at internkontrollen også skal omfatte selskapets arbeid med samfunnsansvar. Vår internkontroll omfatter blant annet arbeidet med anti-korrupsjon. Det gjenstår likevel arbeid knyttet til internkontroll og de øvrige områder som er definert inn under begrepet samfunnsansvar. Det er satt i gang arbeid for også å knytte internkontrollen opp mot de områder vi definerer inn under samfunnsansvar. Blant annet planlegger vi revisjoner knyttet til samfunnsansvar i deler av egen virksomhet. Revisjonene vil bli gjennomført med bruk av ekstern ekspertise.

Beskrivelsen er i hovedtrekk strukturert etter anbefalingen. I tillegg er det, slik det anbefales, gitt en høyere detaljeringsgrad på enkelte punkter. Punkt 16, "Ledelsen og interne prosedyrer", omfattes ikke av anbefalingen. Vi har valgt å ta dette med, da vi anser det som et sentralt punkt i diskusjonen rundt eierstyring og selskapsledelse.

1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

Konsernet har utarbeidet en egen policy for eierstyring og selskapsledelse, og styret har besluttet at "Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse" skal følges.

Konsernets visjon er "World Class - through people, technology and dedication". Verdiene som skal støtte opp under visjonen er: Målbevisst, Nyskapende, Samarbeidsorientert og Pålitelig. Verdiene er viktige for å utvikle en sunn og sterk bedriftskultur og gjennom det legge grunnlag også for god foretaksstyring. Nærmere omtale og klargjøring av verdigrunnlaget finnes på konsernets nettsider; www.kongsberg.com og i konsernets rapport om samfunnsansvar for 2011.

Konsernets etiske retningslinjer ble sist revidert høsten 2010. De bygger i stor grad på internasjonale initiativ og retningslinjer knyttet til samfunnsansvar som konsernet har

sluttet seg til, blant annet UN Global Compact, OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper og ILO konvensjonene. Retningslinjene omhandler blant annet temaene menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, klima og miljø, korrupsjon, vårt forhold til kunder, leverandører og agenter, habilitet og taushetsplikt. De gjelder for konsernets styremedlemmer, ledere, medarbeidere, alt innleid personell, konsulenter, agenter og lobbyister og andre som opptre på vegne av KONGSBERG. Se nærmere beskrivelse i rapport om samfunnsansvar for 2011.

Konsernets policy for samfunnsansvar vedtas av styret. En ny revidert policy vil bli styrebehandlet i løpet av første kvartal 2012, og en egen strategi for samfunnsansvar er under utarbeidelse. Denne vil bli innarbeidet i konsernets øvrige forretningsstrategi i løpet av 2012. Konsernets policy og strategi for samfunnsansvar er nærmere omtalt i konsernets rapport for samfunnsansvar og på konsernets nettsider.

2. Virksomheten

Kongsberg Gruppen ASA er et selskap med formål å drive teknologisk og industriell virksomhet innen maritime, forsvar og tilknyttede områder. Selskapet kan delta i og eie andre selskaper. Ovennevnte fremgår av selskapets vedtekter § 3. Selskapets vedtekter finnes på konsernets nettsider, www.kongsberg.com

Konsernets mål og hovedstrategier omtales i konsernets årsrapport og på konsernets nettsider, www.kongsberg.com.

3. Selskapskapital og utbytte

Egenkapital

Konsernets egenkapital 31.12.11 var på 5 484 (4 881) millioner kroner, hvilket utgjorde 35,1 (34,9) prosent av totalkapitalen. Styret anser dette å være tilfredsstillende. Selskapets behov for soliditet vurderes til enhver tid i lys av selskapets mål, strategi og risikoprofil.

Utbyttepolitikk

Konsernet vil tilstrebe et årlig utbytte over tid på ca 30 prosent av konsernets årlige overskudd fra ordinær drift, etter skatt. Generalforsamlingen fastsetter det årlige utbyttet, basert på forslag fra styret. Forslaget er den øverste grense for hva generalforsamlingen kan vedta.

For 2010 ble det utbetalt et utbytte på kr 3,75 per aksje, og styret foreslår overfor generalforsamlingen at utbyttet for 2011 blir kr 3,75 per aksje.

Kapitalforhøyelse

Det foreligger ikke emisjonsfullmakter gitt til styret.

Kjøp av egne aksjer

Generalforsamlingen kan gi styret fullmakt til å kjøpe opptil 10 prosent av egne aksjer. På den ordinære generalforsam-

lingen 09.05.11 fikk styret fullmakt til å kjøpe egne aksjer for inntil et høyeste pålydende beløp på kr 7 500 000. Dette utgjør 5 prosent av aksjekapitalen. Fullmakten kan benyttes flere ganger og gjelder frem til neste ordinære generalforsamlingen, likevel senest til 30. juni 2012. Styrets erverv av egne aksjer kan etter denne fullmakten bare skje mellom en minstepris på kr 50 og en høyeste pris på kr 300 per aksje. Konsernet eier per 31.12.11 til sammen 74 955 (16 740) aksjer i eget selskap.

Aksjene er innkjøpt til aksjeparordning for samtlige ansatte, men kan også avhendes i markedet. Aksjene tilbys alle ansatte til redusert pris (-20 prosent), og har en bindingstid på ett år fra det tidspunktet de ble ervervet.

4. Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående

Aksjeklasse

Konsernets aksjer består kun av A-aksjer. Hver aksje gir en stemme. Pålydende pr aksje er 1,25 kroner. Vedtektene inneholder ingen begrensninger i forhold til stemmerett. Alle aksjer har lik rett.

Transaksjoner i egne aksjer

Styrets fullmakt til erverv av egne aksjer forutsetter at ervervet skal skje i markedet. Avhendelse av ervervede aksjer skal kunne skje i markedet, som oppgjør ved kjøp av virksomhet, samt til aksjeordning for konsernets ansatte.

Transaksjoner med nærstående

Styret er ikke kjent med at det i 2011 har forekommet transaksjoner mellom selskapet og aksjeeier, styremedlem, ledende ansatte eller nærstående av disse som kan betegnes som ikke uvesentlige transaksjoner. Dersom en slik situasjon skulle oppstå, vil styret sørge for at det blir foretatt en uavhengig verdivurdering av tredjepart. Se forøvrig note 27 til årsregnskapet for 2011.

Retningslinjer for styremedlemmer og ledende ansatte

Konsernets etiske retningslinjer omtaler temaet under punktet interessekonflikt. Tilsvarende gjelder for styrets instruks punkt 8 – uavhengighet og inhabilitet. Her går det frem at styret skal handle uavhengig av særinteresser. Uavhengighet i denne sammenheng har styret definert som følger:

- Styremedlemmer skal normalt ikke motta annen godtgjørelse enn styrehonoraret og honorar for arbeid i styreutvalg. Ved avvik fra hovedregelen skal dette godkjennes av et samlet styre og protokollføres. Ved vesentlig transaksjon mellom selskapet og styremedlem eller Konsernsjef, skal det innhentes uavhengig vurdering fra tredjepart.
- Styrets medlemmer skal informere det samlede styret om eventuelle relasjoner med eller interesser i KONGSBERGs vesentlige forretningsforbindelser eller transaksjoner.

- Styrehonoraret skal ikke være resultatavhengig og opsjoner skal ikke tildeles styre-medlemmene.
- Kryssrelasjoner mellom styremedlemmer, Konsernsjef eller den øvrige administrasjonen skal unngås.
- Styremedlemmene skal ikke ha, eller representere, vesentlige forretningsmessige rela-sjoner med konsernet.

Dersom et styremedlem er i tvil om egen habilitet, skal spørsmålet tas opp til behandling i et samlet styre. Konklusjonen på habilitetsspørsmålet skal protokollføres.

Staten som kunde og aksjeeier

Den norske stat har en eierandel på 50,001 prosent av KONGSBERG og er samtidig en betydelig kunde, spesielt med hensyn til leveranser til Det norske forsvaret. Forholdet til Forsvaret er av rent forretningsmessig art og berøres ikke av eierforholdet.

Konsernet avholder kvartalsvise møter med staten, representert ved Nærings- og handelsdepartementet. Temaene som tas opp på disse møtene, er først og fremst konsernets økonomiske utvikling og orientering om strategiske spørsmål knyttet til KONGSBERG. Statens forventninger til avkastning og utbytte blir også kommunisert. Disse "én til én"-møtene med staten er på linje med hva som er vanlig mellom et aksjeselskap og dets største aksjeeiere. Møtene håndteres innenfor rammen som er gitt i selskaps- og verdipapirlovgivningen, ikke minst med tanke på likebehandling av aksjeeierne. En gang i året avholdes det et eget møte om samfunnsansvar.

Kravet om likebehandling av aksjeeierne begrenser muligheten for utveksling av informasjon mellom selskapet og departementet. Staten som aksjeeier får vanligvis ikke tilgang til mer informasjon enn det som er offentlig tilgjengelig for andre aksjeeiere. Det forhindrer imidlertid ikke at det kan tas opp forhold som er av samfunnsmessig betydning. Under spesielle omstendigheter hvor statens medvirkning er påkrevd og regjeringen må innhente fullmakt fra Stortinget, vil det tidvis være nødvendig å gi departementet innsideinformasjon. I slike tilfeller er staten underlagt alminnelige regler for behandling av slik informasjon.

5. Fri omsettelighet

Aksjene er fritt omsettelige, med unntak av ansattes kjøp av aksjer til redusert pris, se punkt 3. Vedtektene har ingen begrensninger på omsetteligheten.

6. Generalforsamling

Gjennom generalforsamlingen er aksjeeierne sikret deltagelse i organet som er den øverste myndighet i selskapet. Selskapets vedtekter vedtas her. Aksjeeiere som representerer minimum 5 prosent av aksjene, kan kreve ekstraordinær generalforsamling.

Innkalling

Generalforsamlingen blir normalt avholdt innen 1. juni hvert år. I 2012 er datoen fastsatt til 7. mai. Innkalling sendes normalt ut tre uker i forkant. Det er én uke tidligere enn lovens minimumskrav (to uker). Saksdokumentene inklusive valgkomiteens begrunnede innstilling dersom nye medlemmer skal velges eller eksisterende er på valg, er tilgjengelig på konsernets nettsider minimum 21 dager før generalforsamlingen avholdes. Det legges vekt på at saksdokumentene inneholder all nødvendig informasjon slik at aksjeeierne kan ta stilling til alle saker som skal behandles. Selskapets vedtekter fastslår at påmeldingsfristen ikke kan utløpe tidligere enn fem dager før avholdelse av generalforsamlingen. Det er et mål å legge denne fristen tettest mulig opp til møtedato.

Alle aksjeeiere som er registrert i verdipapirsystemet (VPS) mottar innkallingen og har rett til å fremme forslag og avgi stemme direkte eller via fullmakt. Finanskalender blir offentliggjort på konsernets nettsider.

Påmelding og fullmakt

Påmeldingen skjer via skriftlig tilbakemelding, telefaks eller internett. Styret ønsker å legge forholdene til rette slik at flest mulig av aksjeeierne gis anledning til å delta. Aksjeeiere som ikke kan møte, blir oppfordret til å stille med fullmektig. Det er utarbeidet et eget fullmaktsskjema som gjør at fullmaktene skal kunne knyttes til hver enkelt sak. Det er oppnevnt en person som kan stemme for aksjeeierne som fullmektig. På generalforsamlingen deltar representanter fra styret, minst én representant for valgkomiteen og revisor. Fra administrasjonen deltar som et minimum konsernsjef og finansdirektør.

I 2011 ble generalforsamlingen avholdt 9. mai, og 78,68 prosent (78,2) av den samlede aksjekapital var representert. Til sammen 97 (72) aksjeeiere var til stede eller representert ved fullmakt.

Dagsorden og gjennomføring

Dagsorden fastsettes av styret, hvor hovedpunktene følger av vedtektenes § 8. Samme paragraf fastslår også at generalforsamlingens møter ledes av styreleder. Konsernsjefen gjennomgår status for konsernet. Protokollen fra generalforsamlingen gjøres tilgjengelig på konsernets nettsider www.kongsberg.com.

7. Valgkomité

Konsernets vedtekter § 9 fastslår at konsernet skal ha en valgkomité. Komiteens oppgaver er regulert i en egen instruks vedtatt av generalforsamlingen. Denne ble sist revidert på ordinær generalforsamling 8. mai 2007. Hovedoppgaven er å avgi innstilling til selskapets generalforsamling om valg av medlemmer og varamedlemmer til styre. Innstilling er begrunnet og skal særskilt angi innstilling på styreleder.

I tillegg skal valgkomiteen fremme forslag til godtgjørelse til styrets medlemmer og varamedlemmer, og foreta en årlig evaluering av styrets arbeid.

Komiteen består av tre medlemmer som skal være aksjeeiere eller representanter for aksjeeierne. Generalforsamlingen velger samtlige medlemmer til valgkomiteen, herunder lederen. Det er valgkomiteen selv som innstiller overfor generalforsamlingen om valg av medlemmer til komiteen. Funksjonstiden er to år, hvilket betyr at komiteens medlemmer er på valg i 2012. Valgkomiteens godtgjørelse fastsettes av generalforsamlingen etter innstilling fra styret.

Sammensetning

Nåværende komité ble valgt på ordinær generalforsamling 11.05.10 og består av:

- Knut J. Utvik, avdelingsdirektør, Nærings- og handelsdepartementet (gjenvalg)
- Alexandra Morris, porteføljeforvalter ODIN Forvaltning (ny)
- Sverre Valvik, administrerende direktør, Arendals Fossekompagni ASA (gjenvalg). Valvik er valgt til leder av komiteen.

Ingen av komiteens medlemmer er representant for daglig ledelse eller styret. Flertallet av medlemmene anses å være uavhengig av daglig ledelse og styret. Sverre Valvik er administrerende direktør i Arendals Fossekompagni ASA, hvor KONGSBERGs styremedlem Erik Must indirekte har en betydelig eierandel. Valgkomiteen anses å ha en sammensetning som reflekterer interessene til aksjeeierfelleskapet.

Informasjon om valgkomiteen, skjema for å gi innspill på kandidater til styret og frister er gjort tilgjengelig på konsernets nettsider www.kongsberg.com.

8. Styre – sammensetning og uavhengighet

På generalforsamlingen i 1999 ble det vedtatt å utvikle bedriftsforsamlingen. Bakgrunnen var en avtale mellom arbeidstakerorganisasjonene og konsernet som innebar at antall ansatte representanter i styret ble økt fra to til tre.

Styrets sammensetning

Styret består av åtte medlemmer, og har i dag følgende sammensetning: Finn Jebsen (styreleder), Anne-Lise Aukner (nestleder), Erik Must, John Giverholt, Irene Waage Basili, Roar Marthiniusen, Kai Johansen og Helge Lintvedt. De tre sistnevnte er valgt av og blant de ansatte. Detaljert informasjon om det enkelte styremedlem finnes på våre nettsider www.kongsberg.com.

Deltakelse på styremøte og styrekomiteer i 2011:

Deltakelse i møter	Styremøte	Revisjons- utvalg	Kompensasjons- utvalg
Finn Jebsen	11		4
Anne-Lise Aukner	8	6	
Erik Must	11		4
John Giverholt	11	6	
Irene Waage Basili	8 (ny fra 2011)		
Roar Marthiniusen	11		4
Kai Johansen	11	6	
Helge Lintvedt	11		

Det legges vekt på at det samlede styret skal ha kompetanse innen styrearbeid og selskapets hovedvirksomhet.

I tillegg skal styrets medlemmer ha kapasitet til å utføre sine oppgaver. Ifølge selskapets vedtekter skal antall styremedlemmer være mellom fem og åtte. Konsernsjefen er ikke styremedlem.

Styret velges for to år av gangen. Generalforsamlingen velger styrets leder. Det fremgår av instruks for valgkomiteen. Finn Jebsen er valgt til styrets leder.

Styrets uavhengighet

Alle aksjeeiervalgte styremedlemmer anses som selvstendige og uavhengige av konsernets administrative ledelse. Tilsvarende gjelder i forhold til vesentlige forretningsforbindelser. Arendals Fossekompagni ASA, hvor Erik Must direkte og indirekte har en betydelig eierandel, hadde ved årsskiftet en eierandel i Kongsberg Gruppen ASA på 7,96 (7,96) prosent. Styret gir uttrykk for at det er positivt at langsiktige aksjeeiere er representert i styret. Det blir lagt vekt på at det ikke skal foreligge interessekonflikter mellom eiere, styret, administrasjonen og selskapets øvrige interessenter.

Blant de aksjeeiervalgte styremedlemmene er det tre menn og to kvinner, det vil si en kvinneandel på 40 prosent.

Valg av styre

Generalforsamlingen velger de fem aksjeeiervalgte representantene til styret. Valgkomiteen utarbeider en innstilling på aksjeeieres kandidater til styret i forkant av valget. Innstillingen blir sendt aksjeeierne sammen med innkallingen til generalforsamlingen. Vedtak om styrets sammensetning skjer ved simpelt flertall. Staten eier i dag i overkant av 50 prosent av aksjene, og kan i prinsippet utøve kontroll over valget av aksjeeierne styremedlemmer. Tre av styrets medlemmer velges ved direktevalg av og blant de ansatte i konsernet.

Medlemmene velges for to år av gangen med mulighet for gjenvalg.

Styremedlemmenes aksjeholdning

De aksjeeiervalgte styremedlemmene har per 31.12.11 følgende beholdning av aksjer i konsernet: Finn Jebsen, styrets leder, eier 20 000 (20 000) aksjer gjennom sitt heleide selskap Fateburet AS. Erik Must eier 124 600

(124 600) aksjer personlig og 400 000 (400 000) aksjer gjennom Must Invest AS. John Giverholt eier 3 200 (3 200) aksjer personlig.

De ansattvalgte styremedlemmene har følgende beholdning av KONGSBERG aksjer per 31.12.11 Roar Marthiniussen eier 4 268 (4 026) personlig.

9. Styrets arbeid

Styrets oppgaver

Styret har det overordnede ansvaret for forvaltning av konsernet og for å føre tilsyn med daglig ledelse og konsernets virksomhet. Dette innebærer at styret har ansvaret for å etablere kontrollsystemer og ansvaret for at konsernet drives i samsvar med fastsatt verdigrunnlag, etiske retningslinjer og eiernes forventninger til en samfunnsansvarlig drift. Styret skal først og fremst ivareta alle aksjeeiernes interesser, men det har også et ansvar for selskapets øvrige interessenter.

Hovedoppgavene består i å bidra til at konsernet blir konkurransedyktig, og at det utvikler seg og skaper verdier. Videre skal styret delta i utformingen av, og vedta konsernets strategi, utføre nødvendige kontrollfunksjoner og sikre at konsernet er tilfredsstillende ledet og organisert. Styret setter mål for finansiell struktur og vedtar selskapets planer og budsjetter. Saker av stor strategisk eller økonomisk betydning for konsernet blir behandlet i styret. I saker av vesentlig karakter hvor styreledere eller andre styremedlemmer har vært aktivt engasjert vil dette bli opplyst om i saksbehandlingen og behandlet av styret i hvert enkelt tilfelle. Oppgavene er ikke statiske, og fokuseringen vil være avhengig av konsernets behov i øyeblikket. Styret ansetter konsernsjef, etablerer vedkommendes arbeidsinstruks og fullmakter, og foretar lønnsfastsettelse.

Styreinstruks

Styrets instruks er omfattende og ble sist revidert 11.02.11. Instruksen omfatter følgende punkter; innkalling til styremøte, innkallingsfrist, forutgående saksbehandling, styremøtet, styrets beslutninger, føring av protokoll, styrets kompetanse og saker som skal styrebehandles, styrets og daglig leders arbeidsdeling, forholdet mellom datterselskap og morselskap, uavhengighet og inhabilitet, hovedprinsipper for styrets arbeid ved en eventuell selskapsovertakelse, fortrolighet og taushetsplikt, forholdet til lovgivning, vedtekter og instruks.

Styret kan i enkeltsaker vedta å fravike instruksen.

Instruks for konsernsjefen

Det er gjennomført en klar arbeidsdeling mellom styret og daglig ledelse. Styreleder har ansvaret for at styrearbeidet gjennomføres på en effektiv og korrekt måte i henhold til de oppgaver styret har.

Konsernsjefen har ansvaret for selskapets operative ledelse. Styret har utarbeidet en egen instruks for konsernsjefen, sist revidert 17.02.10.

Finansiell rapportering

Styret mottar månedlige økonomirapporter hvor selskapets økonomiske og finansielle status kommenteres. Rapporten er en finansiell fremstilling av hva som har skjedd i konsernets operative og administrative funksjoner i gjeldende periode. I forbindelse med driftsrapportering gjennomføres det møter i de enkelte enhetene hvor driften gjennomgås. Forretningsområdene presenterer sine driftsrapporter for konsernledelsen i et separat møte etter at rapportering er foretatt

Økonomirapporten danner grunnlag for intern styring og kommunikasjon om status og nødvendige tiltak. Kvartalsvise økonomirapporter blir gjennomgått på styremøtene, og disse danner grunnlaget for den eksterne finansielle rapporteringen.

Møteinnkalling og møtebehandling

Styret fastsetter hvert år faste styremøter. Normalt avholdes det åtte møter. I tillegg blir det innkalt til ekstra møter etter behov. I 2011 ble det avholdt 11 (ni) styremøter. Styremøtene hadde 97 (95) prosent møtedeltakelse i 2011.

Alle styrets medlemmer mottar regelmessig informasjon om selskapets operasjonelle og finansielle utvikling i god tid før de fastsatte styremøtene. I tillegg mottar styremedlemmene månedlige driftsrapporter. Selskapets forretningsplan, strategi og risiko er regelmessig gjenstand for gjennomgang og vurdering av styret. Styrets medlemmer har fri tilgang til å konsultere konsernets toppledere dersom de føler behov for det. Styret utarbeider og fastsetter en årlig plan med fastlagte temaer for styremøtene. Normalt er det konsernsjefen som foreslår agendaen til hvert enkelt styremøte. Den endelige agendaen blir besluttet i samråd mellom konsernsjef og styrets leder.

På styremøtene deltar foruten styremedlemmene selv; konsernsjef, finansdirektør, konserndirektør for samfunnskontakt og juridisk direktør (styresekretær). Øvrige deltagere blir innkalt etter behov.

Styret vedtar saker av signifikant betydning for konsernet. Dette dreier seg blant annet om godkjenning av års- og kvartalsregnskaper, strategi og strategiske planer, godkjenning av betydelige investeringer (normalt over 30 millioner kroner), godkjenning av betydelige kontrakter og godkjenning av større oppkjøp og salg av virksomheter.

Nye styremedlemmer orienteres om konsernets gjeldende strategi og historiske forhold relatert til konsernets aktuelle situasjon.

Taushetsplikt – kommunikasjon mellom styret og aksjeeiere

Styrets forhandlinger og protokoller er i prinsippet konfidensielle, med mindre styret bestemmer noe annet eller at det er åpenbart at det ikke er behov for slik behandling. Dette følger av styreinstruksen.

Kompetanse

Hele styret har gjennomført program for å gi medlemmer innsikt i konsernets aktivitet. I den forbindelse gjennomføres det reiser til ulike deler av konsernets virksomhet.

Formålet med reisene er å øke styrets innsikt i de forretningsmessige aktiviteter i området.

Habilitet

Styret forholder seg til reglene om inhabilitet slik de fremgår av Allmennaksjeloven (ASAL) § 6–27 og i styrets egen instruks. I 2011 har ett styremedlem avstått på grunn av inhabilitet i to saker.

Bruk av styrekomiteer

Styret opprettet i 2005 to underutvalg, et revisjonsutvalg og et kompensasjonsutvalg.

For begge utvalgene gjelder at de virker som saksforberedende organer for styret og er bare ansvarlig overfor det samlede styret i selskapet og har kun innstillende myndighet overfor dette.

Styrets revisjonsutvalg

Revisjonsutvalget har oppgaver blant annet i forhold til regnskapsrapportering, ekstern revisor, internkontroll og risikostyring. I 2011 har utvalget hatt fokus på selskapets risikostyring. Utvalget er sammensatt av to aksjeeiervalgte styremedlemmer og ett styremedlem fra de ansattevalgte. Eksternrevisor deltar normalt på møtene. Konsernsjef og øvrige styremedlemmer har rett til å delta etter eget ønske. I løpet av 2011 ble det avholdt seks (seks) møter.

Medlemmer: John Giverholt (leder), Anne-Lise Aukner, Kai Johansen. Mandat for revisjonsutvalget finnes på konsernets nettsider www.kongsberg.com.

Styrets kompensasjonsutvalg

Utvalget har oppgaver knyttet til konsernsjefens betingelser, prinsipielle spørsmål knyttet til lønnsnivå, bonussystem, pensjonssystemvilkår, ansettelsesavtaler og liknende for ledende ansatte, samt øvrige forhold tilnyttet kompensasjon som utvalget finner er av særlig betydning for konsernet. Utvalget er sammensatt av styrets leder, ett aksjeeiervalgt styremedlem og ett ansattevalgt styremedlem. Konsernsjefen har rett til å delta i utvalgets møter når han ønsker, unntatt ved behandling av hans personlige forhold. I løpet av 2011 ble det avholdt fire (tre) møter.

Medlemmer: Finn Jebsen (leder), Erik Must, Roar Marthiniussen. Mandat for kompensasjonsutvalget finnes på konsernets nettsider www.kongsberg.com.

Styrets egevaluering

Hvert år har styret et utvidet møte der styret evaluerer sitt og konsernsjefens arbeid. I denne forbindelse vurderer også styret seg selv i forhold til anbefaling for eierstyring og selskapsledelse. Styret har så langt ikke funnet det hensiktsmessig å benytte eksterne personer i egevalueringen. Styrets egevaluering gjøres tilgjengelig for valgkomiteen. Det gjennomføres årlige, individuelle samtaler mellom styrets leder og de øvrige styremedlemmene.

10. Risikostyring og intern kontroll

Styrets ansvar og formål med internkontroll

KONGSBERG bygger sitt internkontroll- og risikostyrings-system for finansiell rapportering på det internasjonale anerkjente rammeverket COSO.

Konsernet har etablert en desentralisert styringsmodell med delegert resultatansvar. Kontrollmiljøet er derfor distribuert i henhold til konsernets styringsmodell, og det er den enkelte enhets ansvar å påse at det er tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å gjennomføre en forsvarlig internkontroll.

Det er etablert et overordnet styringsdokument hvor krav til internkontroll er beskrevet og gir rammebetingelser for enhetenes ansvar.

Administrasjonen utarbeider månedlige økonomirapporter som oversendes og gjennomgås av styremedlemmene. I tillegg utarbeides kvartalsvise økonomirapporter. Ved avleggelse av konsernets finansielle kvartalsrapport gjennomgår revisjonsutvalget rapporten i forkant av styremøtet. Revisor deltar i revisjonsutvalgets møter og møter hele styret ved avleggelse av foreløpig årsregnskap, og ellers ved behov.

Styrets årlige gjennomgang og rapportering

Den årlige gjennomgangen av de strategiske planene i styret danner grunnlaget for styrets behandling og beslutninger av saker gjennom året. Gjennomgang av konsernets risikostyring er en del av denne årlige gjennomgangen. I tillegg foretas det en kvartalsvis gjennomgang av mer operative risiki. HMS-forhold gjennomgås kvartalsvis av styret. Styret foretar også en årlig gjennomgang av viktige styringsdokumenter i konsernet for å sikre at disse er oppdaterte og dekker relevante områder. Status på konsernets arbeid med samfunnsansvar rapporteres årlig til styret.

I konsernets årsberetning beskrives selskapets finansielle stilling og risikoaspekter på en grundig måte

Etterlevelse av verdigrunnlag, etikk og samfunnsansvar

I 2011 ble vårt reviderte verdigrunnlag introdusert, og samtidig ble KONGSBERGs etiske retningslinjer revidert. En bærekraftig verdiskapning forutsetter en høy etisk standard. I KONGSBERG legger vi vekt på at våre verdier og etiske retningslinjer skal være en integrert del av forretningsvirksomheten. Vi forventer at våre ansatte og samarbeidspartnere utviser en høy etisk standard og etterlever gjeldene regler.

I 2011 har vi hatt hovedfokus på å videreutvikle vårt anti-korrupsjons program for bruk av tredje-parter, og rutiner for å følge opp etterlevelse av samfunnsansvar i leverandørkjeden.

Konsernet har compliance funksjoner både på konsernnivå og i forretningsområdene. På samme måte som for finansiell rapportering er internkontrollen etablert i henhold til en desentralisert styringsmodell. KONGSBERGs compliance-program koordineres og overvåkes fra konsernnivå. Status for compliance og samfunnsansvar rapporteres årlig til styret.

KONGSBERG har etablert rutiner for varsling og oppfølging av kritikkverdige forhold.

Konsernet har et etisk råd hvis formål er å bidra til høy etisk bevissthet, god atferd og å sikre et godt omdømme for KONGSBERG.

11. Godtgjørelse til styret

Generalforsamlingen fastsetter årlig styrets godtgjørelse. Forslag til godtgjørelse fremsettes av leder for valgkomiteen. For 2011 utgjorde den totale godtgjørelsen til styret kr 1 697 336 (1 619 666). Godtgjørelsen fordeler seg som følger: Styreleder kr 372 667 (359 333), styrets nestleder kr 198 667 (195 333), øvrige styremedlemmer kr 186 667 (177 500).

I tillegg mottar revisjonsutvalgets medlemmer kr 8 400 (8 150) per møte, maksimalt kr 42 000 (40 750) per år. Utvalgets leder mottar kr 9 600 (9 300) per møte, maksimalt kr 48 000 (46 500) per år. Kompensasjonsutvalgets medlemmer mottar kr 6 000 (5 800) per møte, maksimalt kr 30 000 (29 000) per år. Utvalgets leder mottar kr 7 200 (6 950) per møte, maksimalt kr 36 000 (34 750) per år.

Styremedlemmenes honorarer er ikke knyttet til resultat, opsjonsprogram eller liknende. Det er ikke utbetalt godtgjørelse ut over ordinært styrehonorar. Ingen av styrets aksjeeiervalgte medlemmer har oppgaver for selskapet ut over styrevervet, og ingen har avtale om pensjonsordning eller etterlønn fra selskapet.

12. Godtgjørelse til ledende ansatte

Retningslinjer

Styret har utarbeidet egne retningslinjer for fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte. Konsernsjefens betingelser fastsettes av styret. Styret gjennomfører årlig en grundig vurdering av lønn og annen godtgjørelse til konsernsjef. Vurderingen baseres på markedsundersøkelser for tilsvarende stillinger.

Strukturen i belønningssystemet for de øvrige medlemmene av konsernledelsen fastsettes av styret, og legges frem for generalforsamlingen til orientering. Betingelsene fastsettes av konsernsjefen etter konsultasjon med styrets leder.

Styrets holdninger når det gjelder lederlønninger, er at de skal være konkurransedyktige og motiverende, men ikke ledende når det gjelder nivå.

Belønningssystemet består av basislønn, bonus-, pensjons-, etterlønsordning og naturalytelser.

Resultatavhengig godtgjørelse

Styret vedtok et nytt bonussystem for ledende ansatte i 2006. Resultatavhengig godtgjørelse er knyttet til resultatutvikling, resultatmargin og ikke-finansielle mål. Utbetaling av resultatavhengig lønn kan maksimalt utgjøre 50 prosent av grunnlønn. Nærmere beskrivelse av systemet er gitt i

note 27 til årsregnskapet for 2011. Totalt har konsernet 92 (90) ledere som omfattes av et belønningssystem med et individuelt prestasjonselement.

Betingelser

Godtgjørelse til konsernledelsen og styret er beskrevet i note 27 til årsregnskapet for 2011.

13. Informasjon og kommunikasjon

Årsregnskap og årsberetning – periodisk rapportering

Konsernet legger normalt frem et foreløpig årsregnskap i februar. Fullstendig regnskap sammen med årsberetning og årsrapport sendes aksjeeiere og øvrige interessenter i mars/april. Ut over dette rapporteres regnskapstall kvartalsvis. Konsernets finanskalendar gjøres kjent gjennom konsernets internettsider og i årsrapporten. Konsernets rapport om samfunnsansvar finnes på konsernets nettsider (pdf utgave), sammen med øvrig informasjon knyttet til samfunnsansvar, samt i et begrenset antall papirkopier. Rapporten er verifisert av tredjepart.

Det er en selvfølge at alle aksjeeiere blir behandlet likt.

Annen markedsinformasjon

Det arrangeres åpne investorpresentasjoner i forbindelse med at års- og kvartalsresultater for konsernet blir lagt frem. Her gjennomgår konsernsjefen resultater og kommenterer markeder og fremtidsutsikter. På disse presentasjonene deltar også konsernets finansdirektør, tidvis også øvrige medlemmer fra konsernledelsen.

Presentasjonene i forbindelse med års- og kvartalsresultater gjøres tilgjengelige på konsernets nettsider samtidig med presentasjonen. Års- og halvårsresultat presenteres også via webcast. Ut over dette holdes det løpende dialog og presentasjoner for analytikere og investorer.

Konsernet anser det som svært viktig å informere eiere og investorer om konsernets utvikling og økonomiske og finansielle status. Det blir lagt vekt på at aksjemarkedet får lik og samtidig informasjon. I samtale med aksjeeiere og analytikere legges varsomhetsprinsippet i forhold til forfordeling av informasjon til grunn.

Konsernet har et eget direktiv for "investor relation", som blant annet omhandler kommunikasjon med investormarkedet og hvordan kurssensitiv informasjon skal behandles. Konsernet har vært tildelt Informasjonsmerket og Engelskmerket av Oslo Børs siden 2004. Styret har utarbeidet egne retningslinjer for kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.

14. Selskapsøvertakelse

Konsernet har ingen forsvarsmekanismer mot aksjeoppkjøp i sine vedtekter, og har heller ikke iverksatt andre tiltak som begrenser muligheten for å kjøpe aksjer i selskapet. Den norske stat eier 50,001 prosent av aksjene. Omsetteligheten

av disse aksjene er avhengig av vedtak i Stortinget. Styrets instruks inneholder et punkt som omhandler hovedprinsippene for hvordan styret skal opptre ved eventuelle overtakelsestilbud. Her heter det blant annet at styret skal bidra til at aksjeeierne i KONGSBERG blir behandlet likt og at virksomheten ikke blir unødig forstyrret.

Dersom det fremmes et bud på selskapet, skal styret avgi en uttalelse med en begrunnet vurdering av budet og ved behov skal det også avgis en uavhengig vurdering av tredjepart.

Vurderingen skal blant annet ta hensyn til hvordan et eventuelt oppkjøp vil innvirke på den langsiktige verdiskapingen i KONGSBERG.

15. Revisor

Revisors forhold til styret

Konsernets revisor blir valgt av generalforsamlingen. Hovedtrekkene i revisors planlagte arbeid legges frem for revisjonsutvalget en gang i året.

Revisor deltar alltid under styrets behandling av det foreløpige årsregnskapet. Styret blir i den forbindelse orientert om det foreløpige årsregnskapet og saker som opptar revisor spesielt, herunder eventuelle uenigheter mellom revisor og administrasjonen. Revisor deltar i tillegg i revisjonsutvalgsmøtene.

Revisjonsutvalget avholder årlige møter med revisor hvor det gjennomgår en rapport fra revisor som omhandler selskapets regnskapsprinsipper, risikoområder og interne kontrollrutiner.

Minimum en gang i året avholdes møte mellom revisor, styrets revisjonsutvalg og styret uten at konsernsjef eller andre fra ledelsen er til stede.

Revisor har lagt frem for styret en skriftlig erklæring på oppfyllelse av fastsatte uavhengighetskrav, jfr. revisorloven.

Konsernet har styrebehandlet retningslinjer for det forretningsmessige forholdet mellom revisor og konsernet.

Konsernets revisortjenester ble lagt ut på anbud fra og med regnskapsåret 2010. Generalforsamlingen vedtok å videreføre samarbeidet med revisjonsselskapet Ernst & Young. Det ble samtidig foretatt skifte av ansvarlig partner. I tillegg til ordinær revisjon har selskapet utført rådgivning innen områdene regnskap, skatt og due diligence. Det vises til note 28 i konsernregnskapet.

Styret vil med jevne mellomrom vurdere om revisor i tilstrekkelig grad utøver en tilfredsstillende kontrollfunksjon.

16. Ledelsen og interne prosedyrer

Dette punktet omfattes ikke av anbefalingen.

Konsernsjefen

Styret har vedtatt instruks for konsernsjefen, ref punkt 9.

Konsernledelsen

Konsernsjefen utnevner medlemmer til konsernledelsen. Konsernledelsen består for tiden av ti personer. Foruten konsernsjefen består ledelsen av finansdirektør, direktører for de fire forretningsområdene Kongsberg Maritime, Kongsberg Oil & Gas Technology, Kongsberg Defence Systems og Kongsberg Protech Systems, konserndirektør Forretningsutvikling, konserndirektør Samfunnskontakt, konserndirektør Strategi og analyse og konserndirektør Konsernfunksjoner.

Ledelsen møtes regelmessig og har ellers daglig kontakt på operasjonell basis. Konsernet følger det overordnede prinsippet med forpliktelse på avtalt mål og praktiserer derfor en desentralisert styringsform som gir de enkelte enheter handlingsfrihet med dertil hørende ansvar.

Konsernledelsens hovedoppgave er den operasjonelle drift av konsernet, hvor det er konsernets totalitet som er førende for de avgjørelser som tas. Ledelsen gjennomfører månedlig resultat- og budsjettoppfølging med de resultatansvarlige enheter i konsernet.

Konsernledelsen gjennomfører årlig en evaluering av eget arbeid og arbeidsform.

Interne styrer

Konsernets datterselskaper har egne styrer, som består av interne ledere og ansatte. Administrerende direktør i eierselskapet, eller den administrerende direktør bemyndiger, vil være styrets leder i datterselskapene. Oppnevning av styre og styrets arbeid i datterselskaper skal skje i henhold til konsernets prinsipper for god eierstyring.

Retningslinjer for aksjehandel

Selskapet har nedfelt interne retningslinjer for handel i selskapets aksjer. Disse retningslinjene blir jevnlig oppdatert i henhold til de til enhver tid gjeldende lover og regler. Konsernet har interne retningslinjene for primærinsidere som blant annet pålegger intern klareringsplikt med konsernsjefen før det kjøpes eller selges KONGSBERG-aksjer.

FINANSKALENDER

Offentliggjøring av kvartalsresultater

Første kvartal: 4. mai

Andre kvartal: 16. august

Tredje kvartal: 1. november

Ordinær generalforsamling: 7. mai 2012

Capital Markets Day: 8. november 2012

Ticker kode: KOG (Oslo Børs)

INVESTOR RELATIONS KONTAKTER

Jan Erik Hoff

Vice President Investor Relations and Reporting

Telefon: (+47) 32 28 83 30

Mobil: (+47) 99 11 19 16

E-post: jan.erik.hoff@kongsberg.com

Tor Egil Kili

Manager Investor Relations

Telefon: (+47) 32 28 90 29

Mobil: (+47) 98 21 40 19

E-post: tor.egil.kili@kongsberg.com

ADRESSER

Hovedkontoret er lokalisert på Kongsberg.

Kongsberg Gruppen ASA

Kirkegårdsveien 45

Postboks 1000

3601 Kongsberg

Telefon: (+47) 32 28 82 00

Telefaks: (+47) 32 28 82 01

E-post: office@kongsberg.com

Org. no. 943 753 709

www.kongsberg.com

Kongsberg Maritime AS

Kirkegårdsveien 45

Postboks 483

3601 Kongsberg

Telefon: (+47) 32 28 50 00

Telefaks: (+47) 32 28 50 10

E-post: km.office@kongsberg.com

Kongsberg Oil & Gas Technologies

Hamangskogen 60

1338 Sandvika

Telefon: (+47) 67 80 48 00

Telefaks: (+47) 67 80 48 30

E-post: kocht.sales@kongsberg.com

Kongsberg Defence Systems

Kirkegårdsveien 45

Postboks 1003

3601 Kongsberg

Telefon: (+47) 32 28 82 00

Telefaks: (+47) 32 28 86 20

E-post: kda.office@kongsberg.com

Kongsberg Protech Systems

Kirkegårdsveien 45

Postboks 1003

3601 Kongsberg

Telephone: (+47) 32 28 82 00

Telefaks: (+47) 32 28 86 20

E-post: kps.marketing@kongsberg.com

Kongsberg Gruppen ASA
Kirkegårdsveien 45
Postboks 1000
3601 Kongsberg
Telefon: (+47) 32 28 82 00
E-post: office@kongsberg.com

www.kongsberg.com

